

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ATATÜRK DİN DÜŞMANI DEĞİLDİ

ALİ KUZU

paraf

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ATATÜRK DİN DÜŞMANI DEĞİLDİ

PARAF YAYINLARI

PARAF YAYINLARI: 222

Yakın Tarih: 38

Eser: Atatürk Din Düşmanı Değildi

Yazar: Ali Kuzu

Yayın Koordinatörü: Ahmet Üzümcüoğlu

Editör: Burak Fazıl Çabuk

Kapak Tasarım: Ali Koca

İç Tasarım: Gül Çabuk

Baskı-Cilt: Çalış Ofset Matbaacılık

Turizm San. ve Tic. Ltd. Sti.

Davutpaşa Cad. Yılanlı Ayazma Sok.

No: 8 Davutpaşa-Topkapı/İstanbul

Tel: 0212 482 83 96

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 17265

ISBN: 978-605-5218-64-5

1. Basım: Kasım 2013

© Ali Kuzu

© Paraf Yayınları 2013

Bu kitabın her türlü basım hakları Paraf Yayınları'na aittir...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yazarın, çevirmenin, derleyenin, hazırlayanın veya yayınevinin yazılı ve resmî izni olmadan basılamaz, yayınlanamaz, kopyalanamaz ve dijital kopyalar dahil çoğaltılamaz. Ancak kaynak gösterilerek kısa alıntı yapılabilir.

Paraf Yayınları

Mareşal Çakmak Mah. Can Sok. No: 5-A

Güngören/İstanbul

Tel: 0212 483 47 96

Faks: 0212 483 47 97

web: www.parafyayinlari.com

e-posta: info@parafyayinlari.com

ATATÜRK DİN DÜŞMANI DEĞİLDİ

Ali KUZU

Sevgili okuyucular, bazı gruplar ve cemaatler Atatürk'e ve Cumhuriyet'e saldırmakta, hatta Atatürk'ü din düşmanı, din karşıtı ve dinsiz gibi göstermektedirler.

Bunların yalan ve iftira olduğunu şimdi yazıda kaynaklarıyla okuyacaksınız...

BAŞLARKEN

Atatürk'ü, yaptığı işlerle tanımak güçtür; onu, yaşadığı hayat ve düşündüğü şeylerin maddi ölçülere sığmayan yüksek felsefesi ile tanımalıyız. O, gittikçe farkına varılan derin bir psikolog, fikirleri istediği kalıba döken bir mantıkçı, dünyaya yol gösteren bir terbiyeci ve nihayet filozofların düşündüğü Büyük İnsan Modeli'dir!

Biz bu modeli mütevazı akıl teleskopumuzun objektifinde iyi seyretmeli ve hazmetmeye çalışmalıyız.

Çünkü Atatürk, adeta inanılmaz ölçüde olumsuz koşullar içinde, dünyanın en güçlü devletlerine karşı bağımsızlık bayrağını açmış ve emperyalist güçleri dize getirmiş, ülkesini tam bağımsızlığa kavuşturan milli bir kahramandı. Bu niteliği ile o, esaret altındaki Asya ve Afrika ülkeleri için bir yol gösterici, bir ümit ışığı haline gelmişti.

Diğer taraftan o, istiladan kurtardığı ülkesinin bir daha aynı duruma düşmemesi, canı ve kanı pahasına elde ettiği bağımsızlığını sonsuza kadar koruyabilmesi için “muasır medeniyet seviyesine çıkma”, bir başka deyimle çağdaşlaşma yolunu açmış ve Türkiye'yi on beş yıl içinde, her bakımdan tanınmayacak kadar değiştirmiş, çağdaş bir devlet haline getirmişti.

Ayrıca barış ve istikrara dayalı gerçekçi bir dış politikayla Türkiye'yi düşmanı olmayan bir ülke konumunda bırakmıştı.

Eseriyle milli bir kahraman, modern bir devlet kurucusu, ileri görüşlü bir reformatör ve “Yurtta sulh, dünyada sulh” politikasının güvenilir bir uygulayıcısı olarak dünyanın saygısını kazanmıştı.

İnsanları ve milletini onun kadar iyi tanıyan, başarıya onun kadar alışık, yenilgiye onun kadar uzak olanı görülmedi. O Mustafa Kemal’di...

Ne var ki onu da yolundan döndürmek isteyenler oldu. Görünür düşmanları yanında, hayatıyla oynama hakkını kendinde bulan gizli düşmanları da vardı. Kimileri kişisel çıkarları için, kimileri Mustafa Kemal’in Türk Irkının kökenlerini araştırmasından rahatsız oldukları için, kimileri kurulmaya çalışılan cumhuriyet rejimiyle bağdaşamadıklarından, önlerinde engel olarak gördükleri Mustafa Kemal’i ortadan kaldırmayı amaçladılar...

Ona karşı düşünsel, hatta zaman zaman daha ileri giderek fiziksel suikastlar düzenlediler. Düşünsel suikastları bir yana bırakırsak, fiilen girişilen veya girişim aşamasındayken engellenen Ata’yı öldürmeye yönelik suikastlar Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş kronolojisinde önemli bir yer tutar.

Başarılı istihbaratlar ve bizzat Atatürk’ün ileri görüşlülüğü sayesinde bertaraf edilen bu girişimlerin en bilinenleri yaklaşık bir düzine civarındadır. Ancak son suikast, Ata’nın en yakınından, en güvendiği insanlardan gelmişti ve çok sinsice başlatılan bir suikasttı. Atatürk, bu suikast girişiminin de farkına varmıştı ancak artık çok geçti...

Atatürk’ü de Masonların öldürttüğü kesin... Bunlar hep konuşuluyor, zaman zaman medyaya da yansıyor. Çünkü Atatürk’te bir siroz hastalığı çıkıyor ve bir gecede ölüyor... Atatürk’ün Mason localarını kapatmasından sonra Masonlarla

savaş yeniden başlıyor. Atatürk öldükten sonra Mason locaları yeniden açılıyor.

Bu aşamadan sonra, Atatürk'ü kendi halkından soğutma çabalarının ağırlık kazandığı görülüyor. Masonlar, kendilerini lağveden Atatürk'ten intikam alıyorlar. Atatürk'ü manen de yok etmek için çalışıyorlar.

Türkiye Cumhuriyeti, o yıllarda İttihat ve Terakki'nin kuruluşundaki Mason hâkimiyetini temizleyememişti. Yani Mahmut Esat Bozkurt'un, 1930 yılında bakanken mecliste istifa ederken verdiği mesaj da çok önemlidir.

Atatürk'ün Mahmut Esat Bozkurt'u çağırıp bu Mason Locaları ile ilgili gündem dışı konuşma yapıp “hemen bunu kapatmamız lazım” demesinden sonra Atatürk'ün adeta idam fermanına son imza atılmıştır.

Yunanistan'da yayınlanan 1 Ağustos 1948 tarih ve 685 sayılı “Laiki Foni” gazetesine ve O gazetede ‘Atatürk'ü biz zehirledik’ diyen, zamanın kıdemli komünisti 33. derece Mason Benaroysan'ın hayatına ulaşmak Atatürkçü bir Genelkurmay için, TBMM için, Atatürkçülüğü kimseye bırakmayan emekli generaller için hiç de zor olmasa gerek...

Adamlar, Mason localarını kapattığı için Atatürk'ü biz öldürdük. Önce vurmayı düşündük, sonra başaramamaktan korktuk, onun çevresini kuşattık, güvenini sağladık, sonra da hedefimize ulaştık diyor; Atatürkçüler susuyor, pısıyor...

Anlatılanlar hakikat ise yedi düveli yenen Atatürk, üç buçuk Mason'un elinde can çekişe çekişe can vermiş ve onun canını alanlardan hesap sorulmamış... Bu ayıp, bu millete yeter de artar bile... Ya sonra?.. Mason locaları, 1948 yılında, “İnönü'nün emri ve Celal Bayar'ın desteği ile” tekrar faaliyete geçtiler. Halkevlerine devredilen mallarını da geri aldılar...

Peki, burada bitti mi?.. Hayır, bitmedi; bitecek gibi de görünmüyor... Atatürk'ün bedenini ortadan kaldıranlar, oklarını onun ilkelerine ve felsefesine, onun çok sevdiği milletine ve milletin değerlerine tevcih ettiler... Üzülerek ifade edelim ki bu bahiste de başarılı oldular... Lütfen, “Atatürk’ten, milli devletten, Lozan’dan vazgeçin” diyen ve “Şehitlik ve gazilik kavramları kaldırılсын” diyenler ile “Türkiye mozaiktir, millet değil, halklardır” diyenlere dikkatle bakınız... Pek çoğunun yüksek dereceli Masonlar olduğunu göreceksiniz!..

O, sömürge durumunda olan Doğu toplumlarının yakın bir gelecekte özgürlüğe kavuşacaklarını, daha 1930’lu yıllarda, adeta kehanet sayılacak şu sözlerle öngörür:

“Şark’tan doğacak olan güneşe bakınız. Bugün, günün nasıl ağardığını görüyorsam, uzaktan bütün şark milletlerinin de uyanışlarını öyle görüyorum. İstiklâl ve hürriyetine kavuşacak çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşu şüphesiz ki terakkiye ve refaha yönelik olacaktır. Bu milletler bütün güçlülere ve bütün manilere rağmen muzaffer olacaklar ve kendilerini bekleyen istikbale ulaşacaklardır. Müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerine milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir ahenk ve işbirliği çağı hâkim olacaktır.”

Siyonizm Tapınağı Tarikatı’nın yüzlerce yıldır senaryosunu yazdığı ve yönettiği Yeni Dünya Düzeni sonuçlanmakta, Birinci Dünya Savaşı’nda İngiltere’nin hazırladığı “Asya Çemberi” projesi, Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Milleti’nin Kurtuluş Savaşı mücadelesi ile çember kırılmış başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Şimdiki Amerika’nın uygulamaya çalıştığı “Büyük Ortadoğu Projesi” de aynı projedir. İblislerden oluşan ve

şeytana tapan sapık topluluğun amacı, “tek din, tek dil, tek bayrak esasına dayalı, sınırların kaldırıldığı tek düzeyli dünya krallığına sahip olmak.” Unutmayın! Dünyada Yahudi ırkından daha gizemli, daha ilginç, daha ölümcül bir ırk yoktur. Bu ırkın hakkından da yine o küçük gördükleri Türk ırkı gelecektir.

Atatürk, şuna inanıyordu; bir gün, eskisi gibi dünya Türk’ün olacak. Adalet ne, barış ne, cennet ne, insanlar o zaman görecek.

İstemezük Dediler Binlerce Ölüm Oldu

Osmanlı Devleti döneminde, dinin devlet işlerine karıştırılmasıyla ortaya çıkan olumsuz sonuçları yansıtan belgeler devlet arşivlerindedir. Çağdaşlaşma hareketlerine karşı koyan tutucuların, bağnazların bu gibi hareketlerine ilişkin somut bir olaya kısaca değinerek, Atatürk'ün laik düzen getirmesiyle de nelere set çekmiş olduğunu daha iyi anlayabiliriz:

1831 yılında veba gibi korkunç ve öldürücü bir hastalık Türkiye'nin sınırlarına dayanmıştır.

Hükümet, bu öldürücü salgın hastalığa karşı halkı korumak için gemilerin karantina altına alınmasına karar verir. Fakat tutucular:

“Bu bir bid’attır; Karantina denilen şey Frenk âdetidir. Ehl-i İslam dininde buna riayet caiz değildir.” diye başkaldırırlar.

Devlet; sağlık, akıl, şeriat yollarının hepsine başvurduğu halde “İstemezük” gürültüsünü bastıramamıştır. Tasavvur edilebilir mi ki bu yüzden tam 7 yıl vapurlara ve salgın olan bölgelere karantina uygulanamamıştır...

Yani devlet, kaba kuvvetin karşısında sinmiş, İstanbul halkını Azrail'in ölüm tırpanıyla karşı karşıya bırakmıştır. Sonunda İstanbul başta olmak üzere birçok şehirde binlerce insan veba salgınında hayatını kaybetmiştir.

Tutucular karantinaya karşı direnişini sürdürdüğü için hükümet 1838 yılında Takvim-i Vekayi gazetesinde “Edille-i Şer’iye ve Akliye” yani Şer’i ve Aklî Deliller başlıklı bir yazı yayınlamıştır. Bu alanda daha pek çok örnek verilebilir.

Fetva alınamadığı için matbaanın yurdumuza sokulması 300 yıl kadar gecikmiştir. Aynı şekilde, paratonerlerin minarelere konulmasına da karşı çıkmıştır.

İnkılap tarihi hocalarımızdan Prof. Dr. Enver Ziya Karal’ın belirttiği hususlar konumuza daha da açıklık getirecektir.

“140 veya 150 yıl önce öğrenciler okullarda yere otururlardı. Okullara sıra konunca hocalar kafir icadıdır diye kıyamet koparmışlardır. Bacaklar sallanarak Kur’an-ı Kerim okunmasının günah olduğunu öne sürmüşlerdir. Sonunda, padişahın önünde hocaların ve çağdaş eğitimcilerin temsilcileri düşüncelerini açıklamışlardır.

Varılan uzlaşma şu olmuştur: Kur’an-ı Kerim dersinde öğrenciler sıraların üzerine çıkıp bağdaş kuracaklar ve ders göreceklidir. İşte din bu biçimde yaşamın tüm konularına girmişti. Dine bağlanan âdet ve gelenekler, özgür düşünceyi demirden bir çember gibi çevirmişti. Her şeyi dine bağlamak zihniyeti cumhuriyet devrine kadar sürdü.”

Laiklik, bu bakımdan Türkiye’de yalnız din ile devletin ayrılması demek değildir, özgür düşünceyle de düşünmek demektir.

Soyu Anadolu Türk'ü

Mustafa Kemal'in babası Ali Rıza Efendi'nin dedeleri, Makedonya'nın Osmanlı Devleti'nin eline geçmesinden sonra, Osmanlı'nın Balkanlarda kalıcılık sağlama politikası gereği Anadolu'dan Rumeli'ye getirilen Türkmenlerdendi.

Ali Rıza Efendi'nin dedeleri, Konya-Karaman ya da Aydın Söke'den göçürülerek, önce Vidin, daha sonra da Serez'e gelmişler ve 3. Selim'in Nizam-ı Cedid düzenlemeleri döneminde, 1827 Osmanlı-Rus Savaşı'nı Osmanlı'nın kaybetmesiyle meydana gelen otorite boşluğundan yararlanarak ortaya çıkan Bulgar, Yunan, Sırp eşkıya ve çetelerinin taşkınlıkları döneminde Selanik'e yerleşmişlerdir.

Manastır Vilayeti'nin Debre-i Bala Sancağı'nın Kocacık Nahiyesi'ne yerleşen aile, 1830'larda Selanik'e gelmişti. Ali Rıza Efendi, 1839 yılında, bir sonbahar akşamı doğmuştu.

Ali Rıza Efendi'nin babası, Kırmızı Hafız Ahmet'ti. Ali Rıza Efendi, Selanik nüfusuna 'Karakocalılar Yörük taifesinden' olarak kaydedildi. Osmanlı'nın iskan politikası gereği Rumeli'ye göçürülen ve Ali Rıza Efendi'nin baba soyunu oluşturan 'Karakocalı Türkmenleri' Anadolu'da Konya-Karaman ve Aydın-Söke taraflarında yerleşik idiler.

Mustafa Kemal'in annesi Zübeyde Hanım ise 1857 yılında Selanik yakınlarındaki Langaza'da doğdu. Zübeyde Hanım, güzel olduğu kadar, zeki ve cesurdu. Türklüğüyle gurur

duyardı. Batılı bir tarihçiye göre: “Zübeyde Hanım, damarlarındaki ilk göçebe Türk kabilelerinin torunları olan ve hâlâ Toros Dağlarında özgür yaşamlarını sürdüren, sarışın Yörüklerin kanını taşıdığını düşünmekten hoşlanırdı.” Zübeyde Hanım, bu düşüncelerinde haksız da değildi.

O, gerçekten bir Yörük kızıydı. Zübeyde Hanım’ın ataları Konya Yörüklerindendi. Baba soyu olarak, Evlad-ı Fatihan’dı. Zübeyde Hanım sık sık: “Soyumuz Yörük’tür, Konya-Karaman yöresinden buraya gelmişiz. Babam Feyzullah Efendi’nin büyük amcası Konya’da kalmış, Mevlana Dergâhı’na girmiş, orada Yörüklüğü tutmuş.” der.

Türk olmaktan ayrı bir haz duyar, Türklük bilincini çocuklarına da aşılamaya çalışırdı. Mustafa Kemal, daha çocuk yaşlarda Türk ile Yörük arasındaki ilişkiyi kavramış gibiydi. Kızkardeşi Makbule, bir gün Mustafa Kemal’e: ‘Yörük ne demektir?’ diye sordu.

Mustafa Kemal, gülerek; “Yürüyen Türk demektir.” cevabını verdi.

Zübeyde Hanım’ın ataları Konya-Karaman’dan Rumeli’ye gelen ve bundan dolayı da Rumeli’deki diğer Yörük gruplarından farklı olarak “Konyarlar” adıyla anılan Yörüklerdendi.

Konyarlar, Konya-Karaman’dan Fatih Sultan Mehmet döneminde, 1466’da Karamanoğulları etkisiz hale getirildikten sonra Rumeli’ye göçürülerek iskan edilmişlerdi. Aile önce Batı Makedonya’daki Vodin İlçesi’nin batısındaki Sarıgöl Bucağı’na getirilmişler, daha sonra ise Selanik dolaylarına yerleşmişlerdi.

Zübeyde Hanım, son derece dindardı. Atalarının geleneksel inançlarına bağlıydı. Beş vakit namaz kılan Zübeyde Hanım’ın en değer verdiği özel eşyaları arasında Zemzem

kabı, değişik tespihler, seccadeler ve bir Kur'an-ı Kerim gibi dinî amaçlı eşyalar başta gelirdi.

Anne ve Babasının Okul Kavgası

Okul çağına gelen Mustafa, büyük bir hevesle okumak istemekteydi. Ancak onun okula başlamak istemesi annesi ile babasının arasında küçük tartışmalara neden oldu. Anne Zübeyde, oğlunu medreseye yollamak isterken, baba Ali Rıza Efendi ise yeni usullerle ders işlenen Şemsi Efendi Mektebi'ne yazdırmak istiyordu.

Aslında Osmanlı Devleti'nin o devirlerinde, okumak imkanları kıt ve okuryazar oranı çok düşüktü. Okutulmasına karar verilen çocuklar için eğer çevrenin imkanları varsa, seçilecek iki yol görünüyordu.

Bu yollarda biri, derme çatma ve hiçbir devlete ait olmayan, sarıklı ve çoğu cahil hocalar tarafından idare edilen mahalle mektepleriydi. Bu yolun sonu verimsizleşmiş bir medrese tahsiline çıkardı.

Bu medreselerde ancak mahalle imamı ve müezzinler yetiştirdi. Buradan mezun olanlardan bir kısmı da daha ziyade İstanbul'da bulunan çöküntü ve perişanlık içinde eriyen başka medreselere giderlerdi. Oraları bitirenler ise din eğitimi hocalığı, müftülük, kadılık gibi görevlere yollanırdı.

Anne Zübeyde'nin oğlu Mustafa için seçtiği yol da buydu. O oğlunun sarıklı hocalar elindeki mahalle mektebine verilerek, ileride sarıklı bir hoca yahut âlim olmasını

istiyordu. Sarıklı hocalar ve ilmiye sınıfı mensupları askere alınmazlardı.

Bunlar mahalle veya köy mescitlerinde imam ve müezzinliklerinden, eğer arkaları sağlamsa veya yetenekleri doğrultusunda müftülüklere, kadılıklara, müderrisliklere kadar çıkan birtakım kademelerle, mütevazı fakat belirli yollarda hayatlarını yürütürlerdi.

Bunların ayaklarında mest, şalvarlı, kuşaklı, mintanlı, cübbeli, sarıklı ve hepsi de daha delikanlılık yaşlarından itibaren sakal bırakan bu sınıfın halk içinde, görevlerine, kademelerine göre az çok itibarlı fakat aşırı imtiyazları olmayan mevkileri vardı.

Mustafa'nın babası Ali Rıza Efendi'ye gelince? O oğlunun düzgün bir tahsil yapmasını istiyordu. Onu okutmak, yetiştirmek, ona yüksek tahsil dereceleri sağlamak emelindeydi. Bu güzel ve asil, takdir edebildiği bir şeyi, oğlunun başarmasını istemek suretiyle, kendi ruhundaki bir özlemi açığa vuruyordu.

Küçük Mustafa'yı annesi o zaman âdet olan dualar, ilahilerle mahallenin harap, geri mektebine kaydettirmek arzusuna karşılık, babası da o zaman yeni açılmış olan ve yeni usullerle dersler gösteren Şemsi Efendi Mektebi'ne yazdırmak istiyordu. Bu iki ayrı istek, karı koca arasında aşırıya kaçmayan tartışmalara yol açtı.

İlahiler Eşliğinde Okula Başladı

Sonunda eğitim işi, babanın ustalıkla bir manevrasıyla halledilmiş oldu. Çocuk Mustafa önce annenin istediği gibi ilahiler, dualarla mahallenin köhne iptidai mektebine kaydedildi, orada derse başlatıldı.

Bunun belirli bir töreni vardı. Yeni elbiseler giydirilmiş ve boynuna, içinde eski elifba ve amme cüzü, hatta Kur'an-ı Kerim bulunan sırmalı çanta takılmış çocuk, evinde hazır olur. Sonra onun da katılacağı eski usul ilkokulun çocukları, sarıklı hocaların idaresinde ve çocuklar ikişer sıra olarak yeni öğrencilerin evinin önüne gelirler. Orada yeni öğrenci öne geçirilir.

Yeni öğrencinin babası, büyükleri de kafileye katılırlar. Evin penceresinden çocuğun annesi ve bütün mahalle kadınları gözyaşları içinde, bu kafilenin evin önünden ayrılışını izlerler. Çocuklarına zihin açıklığı dileğiyle dualar okuyup çocukların ardından üflerlerdi. Sonra bu kabile, önceden belletilen ilahiler söyleyerek sokaklardan geçer, halk da onları dualarıyla uğurlardı.

Nihayet mektebe varılır. Çocuklar yerlerini alırlar. Yeni öğrenci, sarıklı hocanın rahlesi önüne diz çökerek önüne açılan eski usul alfabeden hocanın ona parmağıyla gösterdiği harfleri tekrarlamak suretiyle heceler ve tören biterdi. İşte çocuk Mustafa için de bu tören aynen yapıldı.

Uzun yıllar sonra Mustafa, çocukluğundaki bu durumu şöyle anlatacaktır:

“Çocukluğuma dair ilk hatırladığım şey, mektebe gitme meselesine dairdir. Bundan dolayı annemle babam arasında şiddetli bir mücadele vardı. Annem, ilahilerle mektebe başlamamı ve mahalle mektebine gitmemi istiyordu.

Babam, o zaman yeni açılan, Şemsi Efendi Mektebi'ne devam etmem ve yeni usul üzerine okumama taraftardı. Nihayet babam işi mahirane bir suretle halletti. Evvela mutat merasimle mahalle mektebine başladım.

Bu suretle annemin gönlü yapılmış oldu. Birkaç gün sonra da mahalle mektebinden çıktım. Şemsi Efendi Mektebi'ne kaydedildim. Az zaman sonra babam vefat etti...”

Kur'an-ı Kerim'i Okulda Öğrendim

Zübeyde Hanım, atalarının geleneksel inançlarına körü körüne bağlı, beş vakit namazında sofu bir kadındı. Gerek kendi ailesi, gerek kocasının ailesi içinde hacılar bulunmasıyla övünürdü. Mustafa'nın da onların yolunu izlemesini, hafız hatta hoca olmasını istiyordu. Bunun için de şimdiden mahalle mektebine gidip dini bütün Müslüman çocuklar gibi Kur'an-ı Kerim ilkelerine uygun bir eğitim görmeliydi.

Ali Rıza Efendi'nin bu konuda oğluna bir yardımı oldu. Kendisi eğilim bakımından sofuluğa karşı, açık görüşlüydü. Batıdan, özellikle Makedonya'ya sızmakta olan yeni düşüncelere saygı beslediği için oğlunun Selanik'te yeni açılan ve çağdaş eğitim uygulayan bir okula, Şemsi Efendi Özel Okulu'na gitmesi için ısrar etti.

Mahallede bulunan Fatma Molla Kadın Okulu'na başlayacağı günü daha sonra Mustafa Kemal şöyle anlatır:

“Okula gideceğim sabah annem bana beyaz bir entari giydirmiş, başıma da sırma işlemeli bir sarık sararak süslemişti. Elimde yaldızlı bir dal vardı. Sonra hoca efendi, yanında bütün okul çocuklarıyla, evimizin yeşilliklerle bezenmiş kapısına geldi. Duadan sonra anneme, babama ve hocaya temenni ederek ellerini öptüm.

Ardından yeni arkadaşlarımların alkışları arasında sevinçli bir alay halinde şehrin sokaklarından geçerek, caminin yanındaki okula gittik. Oraya varışımızda hep bir ağızdan yeniden dualar okundu, sonra hoca beni elimden tutup çıplak ve kemerli bir odaya götürdü, Kur'an-ı Kerim'in kutsal kelamını orada bana açıklamaya başladı.”

Zübeyde Hanım'ın gönlü yapılmış, konu komşunun gözünde itibarı korunmuştu. Mustafa da okula pek ses çıkarmadı ama bazı uygulamaların yöntemlerine karşı içinde şimdiden bir çeşit irkilme doğmaya başlamıştı.

Mesela Arapça güzel yazı derslerinde, sınıfta çocukların bağdaş kurup yere oturarak dizlerinin üzerinde yazmalarından hiç hoşlanmadı. Günün birinde kalkıp ayakta durdu. Hoca oturmasını emredince de dizlerinin tutulduğunu ileri sürerek sözünü dinlemedi.

Diğer çocukların da kendi yanında yer alması üzerine, okulun hocası onun asi hareketinin ileride öteki çocukları da etkileyeceğini, okulda disiplinin bozulacağını hissederek ailesine şikayet etti.

Baba Ali Rıza Efendi'nin istediği olmuştu ve bunu iyi değerlendirerek, Mustafa'yı mahalle mektebinden derhal alarak Şemsi Efendi Okulu'na gönderdi. Zübeyde Hanım'ın başta istemediği bu okula daha sonraları ses çıkarmadı. Mustafa yeni okulunda eğitimini oldukça başarılı bir şekilde ilerletti.

Babası Ali Rıza Efendi, işlerinin ters gitmesi üzerine çok sıkıntıya düştü ve bu sıkıntı neticesi hastalandı. Üç yıl süren hastalığın ardından öldü. Bu olay Mustafa için en acı dönemdi. O artık hiçbir zaman “Baba” diye seslenemeyecekti.

Bayram sabahları erkenden kalkıp baba eli öpemeyecek, diğer çocuklar gibi babasının elini tutup sokağa çıkmayacaktı.

Anne Zübeyde Hanım da zor durumda kalmış, hastalık süresince elde avuçta ne varsa harcanmıştı.

Babası Ali Rıza Efendi'nin ölümü üzerine annesi Zübeyde Hanım tarafından okuldan alınan Mustafa, kızkardeşi Makbule ile birlikte Selanik yakınlarındaki Langaza'da bulunan dayısının çiftliğine taşındılar.

Ben Medresede Okumam

Mustafa Kemal'in çiftlikte de okumaya devam etmesini sağlamak için bazı teşebbüsler olur. Mustafa Kemal hatıralarında bunlardan bahsetmez. Bu hususta bilgi yalnız Makbule Atadan'ın hatıralarındadır.

“Ağabeyim okumak istiyordu. Bunun üzerine annem Çalı çiftliğinde bulunan bir kilisedeki mektebe ağabeyimi gönderdi. Bir müddet bu mektebe devam ettikten sonra da ‘Ben bu mektebe gitmem.’ diye tutturdu. Annem ‘Niçin gitmiyorsun?’ diye sorunca, ‘Ben kilisedeki gavur mektebine gitmem.’ diyerek bu mektebi terk etti.”

“Bu defa annem çiftlikte okuma ve yazması olan Arnavut yazıcı Kamil Efendi’yi ona hoca tayin etti. Bu hocaya üç gün tahammül etti. Sonra ‘Ben böyle cahil adamlardan ders alamam.’ diye isyan etti. Bundan sonra komşumuz Hatice Hanım’dan ders aldı. Bir müddet sonra da ben kadınlardan ders alamam, mektep isterim, diye tutturdu.”

Bu sağlıklı çiftlik hayatı Mustafa’ya yarıyordu. Kasları gelişmiş, güçlenmişti. Yemek boldu, dayısı Hüseyin Bey çok iyi bir insandı. Ancak bir müddet sonra Mustafa sıkılmaya başladı. Zekası uyanmaya başlamış, bir şeyler öğrenmenin sabırsızlığı her yerini kaplamıştı. Eğitim hayatını özlemiş, yaşlılarından geri kalmanın acısını hissetmeye başlamış ve bu yüzdende hırslı bir yapıya bürünmüştü.

Köyde öğretmen olarak yalnız bir Müslüman hoca ile köyün papazı vardı ki bunların arasında da fazla bir fark yoktu. Mustafa'yı sırasıyla ikisine de yolladılar. Ama Mustafa kendisine yabancı olan Rumcayı sevmedi, Hristiyan çocuklarının soğuk davranışları da gururunu incitti.

Kısa bir süre de hocaya gittikten sonra “Ben medresede okumam.” diye diretti. Zübeyde Hanım ona özel bir öğretmen buldu ama üç gün sonra Mustafa, adamın bilgisiz olduğunu ileri sürerek ondan ders almayı reddetti. Arkasından bir komşu kadın ders verme önerisinde bulundu. Mustafa bunu da “Bir kadından ders almam.” diye geri çevirdi.

Çaresiz durumda kalan Zübeyde Hanım artık oğlunun doğru dürüst bir eğitim görmesi gerektiğini iyice anlamıştı. Mustafa'yı, Selanik'e teyzesinin yanına gönderdi. Zafereninde sonunda çocuk Mustafa'nın olmuştu. Bu ömründe kazandığı ilk ve devamları gelecek olan bir zaferdi bu. Mustafa, Selanik Rüştîyesi'ne devam etmeye başladı ama burada da uzun süre kalamadı.

Bir gün çocuklar aralarında kavgaya tutuşmuşlardı; Arapça Öğretmeni Kaymak Hafız, onu elebaşı yerine koyarak fena halde dövdü ve yara bere içinde bıraktı. Mustafa, buna adamakıllı içerledi. Okula gitmeyi reddetti. Büyükannesi de onun tarafını tutarak Mustafa'yı okuldan aldı.

Asker Doğdum, Asker Öleceğim!

Aslında çocuk Mustafa bu arada, ne olmak istediğini yavaş yavaş kestirmeye başlamıştı. Zaten dış görünüşüne düşkündü; şimdi giyinişine ve üstünün başının temizliğine daha da önem veriyordu. Öğrencilerin giymek zorunda oldukları şalvarlı, kuşaklı geleneksel giysi sinirine dokunmaya başlıyordu.

Oysa sokaklarda caka satarak, azametli bir tavırla kılıçlarını kaldırım taşlarına vurup şakırdatarak geçen askerlerin üniforması bunlara hiç benzemiyordu. Mustafa onların sorguçlarına, güvenlerine, üstün durumlarına, yabancılarının yoğun bir şekilde bulundukları bu şehirde, Türklüklerini ortaya koyuşlarına özenerek bakıyordu.

En çok imrendiği, askerî rüştiyeye giden ve üniformasıyla caka satan Ahmet isimli komşu çocuğuydu. Bu arada annesi de Selanik'e dönmüştü. Mustafa, askerî okula gitmek için ona yalvardı. Ama Zübeyde Hanım kabul etmedi. Oğlunun, Peygamber'in izinden gitmesini yürekten istemişti.

Ama Mustafa bunu yapamayacaksa, hiç olmazsa babasının başaramadığı işi başarmalı, tüccar olmalıydı. Zübeyde Hanım da her ana gibi savaştan, ölümden ve her askerin başına gelen bitmez tükenmez sürgünlerden korkuyordu. Hele olur da bir de rütbe alamazsa...

Ancak Mustafa'ya söz dinletmek kolay değildi. İstedikini komşu çocuğu Ahmet'in binbaşı olan babasına gizlice anlattı

ve onun yardımıyla, annesine haber vermeden askerî rüştiyenin giriş sınavlarına katılmayı başardı. Sınava çok sıkı çalışmıştı. Girdi ve kazandı, böylece Zübeyde Hanım'ı bir oldubitti ile karşı karşıya bıraktı.

Ama yine de okula yazılabilmesi için annesinin imzalı iznini alması gerekiyordu. Mustafa hemen aklına, babasının onun doğumunda armağan ederek, beşiğinin başucundaki duvara astığı kılıç geldi. Bunun tek anlamı olabilirdi, babası onun bir asker olmasını istemişti. Mustafa bir kahraman tavrı takınarak annesine, “Ben asker olarak doğdum, asker olarak öleceğim.” dedi.

Annesinin Gördüğü Rüya

Zübeyde Hanım, yumuşamaya başlamıştı. En sonunda ona kararını verdiren, tam zamanında gördüğü bir rüya oldu. Rüyasında oğlunun bir minarenin tepesinde, altın bir tepsi içinde oturduğunu grmştı. Minareye doğru koşarken kulağına bir ses geldi, ‘‘Oğlunun asker okuluna gitmesine izin verirsen hep böyle yüksekte kalacak. Vermezsen yere atılacak.’’ diyordu.

Oğlunu askerlikte parlak bir geleceğin beklediği anaya malum olmuştu. Sabah ilk işi Mustafa’yı yatağından kaldırmak oldu ve onun isteğini yerine getireceğini söyledi. Derhal gerekli olan kağıdı imzaladı. Mustafa büyük bir şaşkınlık ve saygı ile derhal annesinin elini öptü, annesi de ona hakkını helal etti. Böylece hayalini kurduğu Selanik Askerî Rüştiyesi’ne girmiş oldu.

Günahlarımı Affet Allah'ım!

Mustafa Kemal daha Harp Okulu yıllarında, dinin gösteriş haline getirilmesinden, istismar edilmesinden ve çıkar amaçlı olarak kullanılmasından nefret ediyordu. Harp Okulu'na başladığı günlerde, dinin nasıl gösteriş aracı haline getirildiğini açıkça ortaya koyan bir olay yaşamıştı.

O gün Ali Fuat ile birlikte, tüm arkadaşları gibi vakit namazlarından birini kılmak için okul camisinde saf tutacaklardı. Harp Okulu'nda iki binden fazla öğrenci vardı fakat okulda ancak yedi ya da sekiz su musluğu bulunuyordu. Öğrencilerin, hatta subayların hepsinin abdest alabilmesi, zaman bakımından imkansızdı.

Mustafa Kemal ve Ali Fuat erken davranıp bir su musluğunda sıraya girmişler ve vakit namazı gelmeden abdest almışlardı. Musluğun başından ayrılırken Ali Fuat, dahiliye subaylarının öğrencileri bilerek abdestsiz namaza götürdüklerini gördü. Ali Fuat ve Mustafa Kemal bu duruma tepki koydular.

Mustafa Kemal, Ali Fuat'ın kulağına eğilerek: “İslam dininde zorlama yoktur. Oysa padişah aralıksız her gün beş vakit, cemaatle birlikte namaz kılmak için irade yayınlamıştır. Bu zorlama değil de nedir? Fuat, şunu asla unutma ki bir gün dinin gösteriş haline getirilmesine son vermedikçe bu millet daha çok sıkıntı çeker; daha çok sefil olur.”

Bu konuşmanın ardından Mustafa Kemal ve Ali Fuat camide yan yana saf tuttular. Tekbir alıp namaza başlayacakları sırada, hemen yanı başlarında duran öğrencilerden birinin ağzından şu sözler döküldü: “Abdestsiz namaza durdum, günahlarımı affet Allah’ım.”

Mustafa Kemal Anlatıyor

Mehmetçiğin Çanakkale Savaşı'nı Kazandıran Yüksek Karakteri

Bombasırtı olayı (14 Mayıs 1915), çok önemli ve dünya harp tarihinde eşine rastlanması mümkün olmayan bir hadisedir. Karşılıklı siperler arasındaki mesafe 8 metre, yani ölüm muhakkak. Birinci siperdekilerin hiçbirisi kurtulamamacasına hepsi düşüyor. İkinci siperdekiler yıldırım gibi onların yerine gidiyor.

Fakat ne kadar imrenilecek bir soğukkanlılık ve tevekkülle biliyor musunuz? Bomba, şarapnel, kuşun yağmuru altında öleni görüyor, üç dakikaya kadar öleceğini biliyor ve en ufak bir çekinme bile göstermiyor. Sarsılma yok.

Okuma bilenler Kur'an-ı Kerim okuyor ve cennete gitmeye hazırlanıyor. Bilmeyenlerse Kelime-i Şahadet getiriyor ve ezan okuyarak yürüyorlar. Sıcak, cehennem gibi kaynıyor. 20 düşmana karşı her siperde bir nefer süngüyle çarpışıyor.

Ölüyor, öldürüyor. İşte bu Türk askerindeki ruh kuvvetini gösteren dünyanın hiçbir askerinde bulunmayan tebrike değer bir örnektir. Emin olmalısınız ki Çanakkale muharebelerini kazandıran bu yüksek ruhtur.

Allah Türk Milletine Başıladı

Atatürk, bütün hayatı boyunca, ölümden korkmayan ve ölüme meydan okuyan, tabir yerindeyse gözünü budaktan esirgemeyen bir kahramandı. Hakkında çıkarılan idam kararlarına, düşman kurşunlarına aldırmayan, cephedeki savaşı karargahtan yöneten bir komutan, savaş meydanlarında en önde, bazen de siperlerin içinde Mehmetçik'le omuz omuza nöbet tutan, kurşunlara karşı göğsünü siber eden bir askerdi.

Düşmanın bir kör kurşununa saati siperi olmuştu da Allah (CC) Atatürk'ü Türk milletine bağışlamıştı... Atatürk bu hadiseyi şöyle anlatıyor:

“Ölüme doğru en çok atılanlardan birisiyim... Kurşun ve gülle yağmuru altında birçok muharebelere iştirak ettim... Hatta ölüm bir defa kalbimin üstünden geçti. Kalbimin üzerinde bir cep saati vardı. Ve bu saat şarapnel parçasının şiddetini kırdı.”

Ruşen Eşref, hadiseyi şöyle anlatıyor:

“Ortalık açıldıktan sonra idi ki düşman hakikaten Conkbayırı'nı cehenneme çevirmişti... Denizden, karadan, büyük çaplı topların muhtelif cinsten mermileri Conkbayırı semasında bitmez tükenmez yıldırımlar vücuda getiriyordu.”

Buraya kadar muhaveremizi, sakın bir vaziyette dinleyen Yüzbaşı Cevat Bey; paşanın yaveri, kalın, sertliği hoş a giden

bir sesle:

“Bu şarapnel misketlerinden bir tanesi de paşanın göğsünü okşamıştı!” dedi.

“Nasıl?” dedim.

“Bulunduğumuz yer, tamamen hücum edenlerin arası idi. Paşa da ilerleyen etrafımızı seyrederken, göğsüne bir şeyin gayet kuvvetle çarptığını duymuştu. Evet, sağ tarafta, ceketinde bir kurşun yeri gördüm. Yanımda bulunan zabıt: yayılırsa askerlerimizin kuvve-i maneviyesi üzerinden yapacağı menfi tesiri düşündüm. Elim ile zabitin ağzını kapattım.

“Sus!” dedim. Cevat Bey devamla:

“Bir şarapnel misketi göğsünün sağ tarafına tam saatin bulunduğu cebe isabet etmişti. Saat parça parça oldu... Fakat o darbe paşanın göğsünde hafif bir leke bırakmaktan başka ileri geçmemiştir.” dedi.

“Peki, siz bu yaranızla uğraştığınız esnada, askerleriniz ne yapıyordu? Hücumla devam ediyor mu idi?”

“Tabi. O kahramanlar, başlarında fedakâr zabıtları olduğu hâlde, durdurulamaz saldırıları ile ilk düşman hattını boğdular. Bundan başka, önlerine tesadüf eden, imdada gelen bütün düşman kıtalarını perişan ettiler. Hatta bizim münferit kısımlarımız boş buldukları istikametlerden denize kadar gitmişlerdir.”

Atatürk Din Düşmanı Değildi

Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da, Samsun'da Anadolu topraklarına çıkararak başlattığı Milli Mücadele'nin ilk mitingi de Samsun Havza'da yapılacaktı. Mustafa Kemal, bu ilk mitingin bir camide düzenlenmesini istemişti. Bu ilk Havza mitinginin ilginç bir öyküsü vardır.

Samsun'a çıktıktan bir hafta sonra Havza'ya giden Mustafa Kemal, Belediye Başkanı İbrahim Bey'i yanına çağırarak kendisine özetle şunları söylüyordu:

“Halkın sesini çıkarması zamanı gelmiştir. Ondan önce bu halka yol göstermek icap eder. Bu yüzden önümüzdeki cuma günü, namazdan sonra Büyük Cami'de mevlit okutunuz. Mevlit bitince dışarıda fişek atılarak işaret verilsin. Böylece her üç camiden halk ellerinde bayraklarla ve tekbir getirerek alayla çıkıp miting yerinde toplansın.”

Mustafa Kemal Paşa'dan bu emri alan Havza Belediye Başkanı İbrahim Bey, daha sonra şunları anlatıyor:

“Mustafa Kemal Paşa biraz düşündükten sonra ‘Dur’ dedi. Bu arada yapılması gereken bir iş daha var. Camide mevlit bittikten sonra, hitabeti kuvvetli bir arkadaşınız, halka silahlanmak lazım geldiğinden, zira düşmanların elinde esir bulunan padişah'tan bir medet ummanın manasız olacağından bahisle bir nutuk irad etsin.”

Bu emri aldıktan sonra Paşa Hazretlerine sordum:

“Miting yerinde kimin söz söylemesini münasip görüyorsunuz efendim?”

Çenesini avuçlayıp bir an düşündükten sonra:

“Bir hoca efendi.” dedi.

Bu durum karşısında arkadaşları toplayarak gerekli hazırlıklara başladık. Civar köylerden birinde bulunan Hoca Sıtkı Efendi’ye haber gönderdik. Artık her hazırlığımız tamamdı. Cuma günü geldi çattı. Namaz kılındı ve ardından mevlit okundu. Şeker bulunamadığından, cemaate külahlar içinde çekirdeksiz kuru üzüm dağıtıldı.

Sıra mitinge geldi. Halk toplanmış, sahayı doldurmuş, tam nutuk başlayacak... Fakat bu işe memur ettiğimiz hoca efendiyi koydunsa bul! Sağa sola adam koşturduk, nafile!

Yok, yok!

Paşa da oturduğu yerden, sinirlendiğini belirten bir halle bizi gözetliyor, halk sabırsızlanıyor, hemen paşanın yanına gittim.

“Efendim, buyurunuz. İcap eden şeyler miting mahallinde söylenecektir.”

Hiç sesini çıkarmadan yerinden kalktı. Ben elimde bir bayrak, en önde, Havza’nın en büyük Şeyhi Ali Baba ile diğer bütün hacılar, hocalar, dervişler de ağır ağır beni takip ediyorlar. Ortalık tekbir sesleriyle uğulduyor. Diğer camilerden çıkanlar da sokak başlarında bize katılıyorlar. Fakat halka hitap edecek Hoca Sıtkı Efendi hâlâ ortalıkta yok. Bizi bir telaş aldı, ne yapacağız diye düşünüyoruz.

O sırada Mustafa Kemal Paşa’nın mahiyetinde bulunan Doktor Refik Bey (Saydam) önüme çıkarak bir an önce bir şeylerin yapılmasını istedi. Sonuçta benimle birlikte bir iki arkadaşımız kürsüye çıkarak halka konuştuk. Halkın desteği tamdı. Ancak Mustafa Kemal Paşa memnun kalmamıştı.”

O bu mitingin, bu kutsal yolculuğun, kurtuluş mücadelesinin muhakkak bir din âliminin halka hitap ederek, Kur'an-ı Kerim okunarak ve tekbirlerle, ilahilerle başlamasını istiyordu. (Atatürk'e dinsiz diyenlere arz edilir.)

Mustafa Kemal, belediye başkanına memnuniyetsizliğini belirterek, bu mitingin haftaya tekrar edilmesini istedi. Paşanın bu isteğine uyularak Havza'daki miting bir hafta sonra tekrarlandı ve bu kez gerçekten görkemli ve heyecanlı bir biçimde gerçekleştirildi.

İlk mitinge gelemediği için oldukça eleştirilen hatip Hoca Sıtkı Efendi, bu olayı şöyle anlatmaktadır:

“Havza'dan Bayram Bey'in bana gönderdiği haberi çok geç aldım ve ‘Sıtkı Hoca korktu da gelemedi’ şayiasını duyunca beynimden vurulmuşa döndüm. Hemen cübbemi sırtıma alınca, doğru Havza'ya koştum. ‘Ben korkak adam değilim. Neler emrediyorsanız edin, derhal yapayım.’ dedim.

“Önümüzdeki cuma günü miting tekrar edilecek ve sen çıkıp halka hitap edeceksin, dediler. Hazırım, cevabını verdim.

Gün geldi. Camiler, sokaklar, meydanlar, her taraf bağıryanık halkla doldu. Mustafa Kemal Paşa Hazretleri de şimdi belediye binası olan Ali Baba Oteli'nin penceresinden bize bakıyordu.

Tekbirler ve Lâ ilâhe illallâh diyerek, meydana vardık. Bir hışımda çıktığım kürsüde şunları söyledim: “Ey cemaat, düşmana karşı koymak için elde sopa lazımdır. Gücü yetmeyen, en fakir Müslüman ve Türk bile bugünden tezi yok, birer sopa olsun edinmelidir. Buna da iktidarım yok diyebilen kimse var mı? Varsa, o da evindeki kazmayı, keseri, bıçağı, o da yoksa yumruğunu hazırlasın. Artık zamanı

gelmiştir. Hazreti Allah da Peygamberimiz Efendimiz de böyle emrediyor.”

Böylece mükemmel bir miting yapıldı. Dualar edildi ve tekbirlerle dağıldı halk. Biraz sonra Mustafa Kemal Paşa, Belediye Reisi İbrahim Bey’i çağırttı:

“Memnun oldum. İstedığımız gibi bir miting yapıldı. Hoca efendi de pek güzel konuştu. Artık benim de burada vazifem tamam oldu. Daima sizinle irtibat halinde olacağım. Müsterih olun. Ben de sizin gibi bir fert olarak, İnşallah kazanacağımız zafere kadar beraber, el ele çalışacağız.” diyerek vedalaştı ve ertesi gün Amasya’ya intikal etmek üzere buradan ayrıldı.

Milli Mücadele’nin ilk mitingi Mustafa Kemal Paşa’nın emriyle Samsun’un Havza ilçesinde işte böyle tekbirler ve ilahiler ile gerçekleştirilmişti.

Mustafa Kemal, zaferden sonra 20 Eylül 1924’te yeniden Samsun’a gittiği zaman, belediyede onuruna verilen yemekte yaptığı konuşmada şunları anlatmıştı:

“Düşmanlar İzmir’e çıktığı ve bütün vatani parçalamaya karar verdikleri günlerde idi ki İstanbul’dan çıkarak, Samsun’a gelmişim. Bu güzel şehirde yabancı askerler dolaşıyordu.

Halkın merkez ile bağlılığı, Merzifon’da bulunan yabancı askerler tarafından kesilmişti. Karadeniz’e açık olan bu şehir ve onun vatanperver halkı düşman donanmasının tehdidi altında bulunuyordu.

Fakat bunlara rağmen ben Samsun’u ve Samsunluları gördüğüm vakit, memleket ve millete ait bütün tasavvurlarımın, kararlarımın her halde kabili istihsal olduğuna bir defa daha kuvvetle kani oldum. Samsunluların vaziyetlerinde gördüğüm, gözlerinde okuduğum

vatanperverlik ve fedakârlık beni müspet kanaate ulaştırmaya kâfi gelmiştir.”

Haydi, şimdi Mustafa Kemal Atatürk’e dinsiz yaftası yapıştıranlar sormak lazım. Bu adam mı dinsiz ve din düşmanı?

Len gidin oradan soytarılar, siz de gayet iyi biliyorsunuz ama para ve nobel ödülü alma uğruna, sahiplerinizin önünüze attığı kemiği yalamak uğruna, Mustafa Kemal Atatürk’ü baz alarak asıl amacınızın Türk Milleti’nin değerlerini yok etmek istediğinizi cümle âlem biliyor. Ancak siz şunu bilmiyorsunuz? Eğer Türk toprakları sizin önünüze kemik atan sahiplerinizin eline geçerse, bunu zararını siz de görürsünüz. O zaman önünüze atılan kemiği yalayacak bir kulübeniz dahi olmayacaktır.

Hz. Muhammed'i Rüyasında Görmesi

İstiklal Harbi günlerinde, Sakarya Meydan Muharebelerinin en kritik dönemlerinde, top seslerinin Ankara'dan duyulmaya başlandığı ve Büyük Millet Meclisi'nin Kayseri'ye nakledilmesinin bile düşünüldüğü günlerde, Atatürk, günlük çalışmalarının büyük bir kısmını yürüttüğü ve bugün müze olarak değerlendirilen Ankara Tren İstasyonu'ndaki evde, bir sabah erken kalktığı bir sırada Çavuş Ali Metin'e:

“Acele olarak Fevzi Paşa'yı telefonla ara, bul ve hemen buraya gelmesini söyle.” diyor.

Ali Metin, Fevzi Paşa'yı telefonla arayıp bulduğunda, Fevzi Paşa da Atatürk'ün yanına gelmek üzere, hemen evden çıkmakta olduğunu söylüyor. Fevzi Paşa, Atatürk'ün yanına girince, Atatürk ona bir kağıt kalem uzatıp:

“Bugün gördüğün rüyayı yaz ve bana ver.” diyor.

Kendisi de bir kağıt kalem alıp aynı şekilde o gün gördüğü rüyayı, Fevzi Paşa'ya vermek üzere yazmaya başlıyor. Yazma işi bittikten sonra, her iki paşa da karşılıklı olarak yazdıklarını alıp okuyorlar ve okuma işi bittikten sonra birbirlerine bakıp sevinçle gülümsüyorlar.

Her ikisinin de yazdıklarını kendi kağıtlarından okuyan Çavuş Ali Metin, her iki kağıtta da şu rüyanın yazılmış olduğunu görüyor:

Haz. Peygamber (SAV) Efendimiz, Hacı Bayram-ı Veli'ye diyor ki:

“Mustafa'ya söyle, korkmasın, sonunda zafer onların olacak.”

Bilindiği gibi, aynı gecede rüyalarında Haz. Peygamber (SAV) Efendimiz, Hacı Bayram-ı Veli'ye bu sözleri söylerken gören o iki muzaffer kumandanın o günkü isimleri, “Mustafa Kemal” ve “Mustafa Fevzi”dir.

Atatürk'e Mason Suçlaması

Atatürk, yoğun bir şekilde Türk ırkının kökenlerini araştırırken, Dünya Mason Teşkilatı onun bu çalışmalarından fazlasıyla rahatsızlık duyuyorlardı. Ancak Avrupa'da ortaya çıkan savaş tehlikesi ve ekonomik krizler onların müdahale etmesini geciktiriyordu.

Aslında Türkiye'de bulunan Mason teşkilatı adım adım ülkede faaliyetlerini yaygınlaştırıyor ve ekonomiyi ellerine geçiriyorlardı. Atatürk'ün çok yakınına yerleştirdikleri adamları zaten onu çembere almışlardı. Fakat bir şey dikkatlerinden kaçıyordu. Atatürk de onların attığı her adımı izliyordu. Bu karşılıklı izlenme ne zaman ve nerede patlayacaktı?

Bu hengame içinde, Yahudiler lobi faaliyetlerini Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu tamamlamasından sonra da yoğun bir şekilde sürdürdüler. Bu faaliyetlerde öne çıkan isimlerden biri Türk milliyetçiliğinin teorisyenlerinden olan Munis Tekinalp idi.

Tekinalp, Sabetaycılar kesimine mensup bir ailedendi ve asıl adı Mois Kohen'di. Kohen'ler Dönmeler içinde tanınmış bir ailedir. İşte Mois Kohen de bu aileye mensuptu. Belirttiğimiz üzere, bu kişi, Türk milliyetçiliği ideolojisinin fikir babalarından olduğundan dolayı Türkiye

Cumhuriyeti'nin resmî ideolojisi üzerinde de önemli tesiri vardı.

Çünkü kurulan yeni cumhuriyet bir milli devlet niteliği taşıyordu ve milliyetçiliği de resmî ideoloji olarak benimsemişti. Mois Kohen, aynı zamanda Mustafa Kemal'in özel doktorlarından dı.

Bu dönemde öne çıkan Yahudi lobicilerinden biri de yine Mustafa Kemal'in özel doktorlarından olan Abravaya Marmaralı'ydı. Bu kişi aynı zamanda Meclis-i Mebusan'a milletvekili olarak girmişti.

Öne çıkan bir diğer Yahudi lobici de yedinci dönem milletvekillerinden Avram Galanti'ydi. Avram Galanti, Osmanlı döneminde de İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin aktif ve ileri gelen elemanlarından biriydi. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde Yahudilerin Avrupa'daki nüfuzlarından yararlanmak istedi.

Bu amaçla Türkiye'deki Yahudilerin ileri gelenlerine ve özellikle de Osmanlı Devleti'nin parçalanmasını hızlandıran hareketlerde rol almış olanlara çeşitli yetkiler verdi. Cumhuriyet yönetimi Yahudilerden ithalat, ihracat alanlarında ve dışarıdan borç bulma konusunda da yararlanmak istedi.

Cumhuriyet yönetimi, bazı Yahudilerin ekonomik alanda ilerlemelerine ve bu alanda önemli birtakım pazarları kapmalarına da fırsat tanıdı. Ayrıca siyasi ve sosyal alandaki bazı reformlar ekonomik alanda atak yapmaya çalışan bazı Yahudilerin işlerini kolaylaştırdı.

Örneğin, önceleri İstanbul'un Mahmutpaşa semtinde ve Kapalıçarşı'da tezgahçılık yapan Vitali Hakko, Şapka Kanunu sayesinde büyük kazançlar elde etmiş ve bugün tekstil ve konfeksiyon sanayisi alanında bir dev haline gelmiştir.

Çünkü Şapka Kanunu çıkarılınca, Vitali Hakko, Has Şapka markalı bir şapkayı piyasaya sürdü. Şapka Kanunu'na göre erkeklerin şapka giymeleri zorunlu kılındığından, Vitali Hakko'nun Has Şapka'sı da büyük satışlar gerçekleştirdi ve bu sayede o büyük kazançları elde edebildi.

Yahudiler, cumhuriyetin kuruluşu aşamasında ve ilk yıllarında yürüttükleri lobi faaliyetleriyle önemli köşebaşlarını tutmayı başardılar. Bu köşebaşlarını tutmaları onların sonraki dönemlerdeki lobi faaliyetlerini kolaylaştırdı.

Tabii bu arada, Avrupa ülkeleri nezdinde elde etmiş oldukları siyasi kazançlarını ve elde ettikleri statüleri de Türkiye'deki konumlarını sağlamlaştırmak için çok iyi değerlendirmişlerdir. Bu çalışmaları onların ekonomik alandaki güçlerini arttırmalarına da imkan sağlamıştır.

Türkiye Yahudilerinin ve Dönmelerin, Cumhuriyet döneminde her zaman çok rahat oldukları da söylenemez. Cumhuriyetin ilk yıllarında bazı Dönmelerle yönetim arasında birtakım problemler de yaşanmıştır.

Örneğin II. Abdülhamid'in hal'inden sonra iş başına gelen hükümetin Maliye Bakanı Cavid Bey, Mustafa Kemal döneminde idam edilmiştir. Bu sürtüşmenin sebebi Masonların ve Dönmelerin kontrolü tümüyle ellerine alma çabası içine girmiş olmalarıdır.

CHP'nin İçine Sızdılar

Halkevleri, Köy Enstitüleri ve Masonik Öğretinin Kitlelere Empoze Edilmesi

Cumhuriyetin kurulmasının ardından Masonlar, CHP kadroları içinde örgütlenmeye başladılar. Atatürk, 1935 yılında, bu Masonik örgütlenmenin farkına vararak locaları kapatma kararı aldı.

Ancak yine de Masonik felsefe yaşamaya ve dahası dönemin Halkevleri ve Köy Enstitüleri gibi kurumlarıyla kitleleşmeye devam etti. Halkevlerinin kuruluşunda tüm yetki, birçok masum insanın asılmasından sorumlu olan Ankara İstiklal Mahkemesi'nin Mason Reisi Dr. Reşit Galip'e verilmişti. Dr. Galip, Halkevlerinin açılışı ile ilgili TBMM'de yapmış olduğu konuşmada İslam dininin Türkiye için yol gösterici olamayacağını iddia etmişti.

Halkevlerinin açılmasında adı geçen bir diğer tanınmış isim, Mason İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'ydı. Behçet Kemal Çağlar, 1935 Halkevleri adlı kitabının önsözünü Kaya'ya ayırmıştı. Şükrü Kaya, Halkevlerini şöyle anlatıyordu bu önsözde:

Halkevlerinin kültürel, sosyal ve ekonomik bakımlardan az zamanda yaptıkları tenvir, irşat hizmetlerini anlamak için kitaptaki yazılar ve rakamlar sağlamca şahittir. Halkevleri vatandaşların medeni, bedii irfan ve zevk ihtiyaçlarını tatmin edecek müesseselerdir.

Her yurttaş orada bildiğini öğretir, bilmediğini öğrenir. Her Türk münevveri bilgisini istidadından ziyade bu milletin onu yetiştirmek için sarf ettiği emeği borçludur. Hiçbir makam, hiçbir memuriyet, hiçbir eser bu borcu tam ödeyemez.

1934 yılına gelindiğinde, Halkevlerinin sayısı 103'e çıktı. ye sayısı 55 bini bulan Halkevlerinde, 2 milyondan fazla kişi "eğitim"den geçirilmişti bu süre zarfında.

Kahrolsun Yahudi Uşakları!

İşte, Halk evlerinde yapılanan Masonik çalışmalar ve bu arada ufukta görünen İkinci Dünya Savaşı tehlikesi, Atatürk'ü bir tedbir almaya ve Mason localarını kapatmaya zorlamıştı. Batı devletleriyle ve uluslararası Mason örgütleriyle gereksiz yere sürtüşmenin anlamı yoktu.

Bu yüzden dönemin büyük üstadı İstanbul Emlak Bankası Direktörü Muhittin Osman Omay'dan, Mason localarını kapatması “lisan-ı münasiple” istendi. Gerçekten de yapılan açıklamaya uygun olarak, Mason locaları kısa süre içinde birer birer kapandı.

Böylece yabancıların Türkiye içindeki elleri değilse bile parmakları kesildi. Ayrıca Mason localarının malı mülkü de Halkevlerine devredilerek, faaliyet gösterecek maddi imkanlardan mahrum kılındı.

Ertesi hafta Parti Genel Sekreteri Recep Peker, meclis kürsüsüne çıkıp şu müjdeyi verdi:

“Arkadaşlar!.. Bugünden itibaren Türkiye’de Masonluk kalmamıştır. Bütün localar kapanmıştır!..”

Bu sözler üzerine meclis salonunda bir kıyamettir koptu. Alkışlar, sevinç çığlıkları ve “Kahrolsun Yahudi uşakları!..” nidaları tavanları çınlattı.

1935 yılında, Atatürk, Mason localarını yerinde bir kararla kapattığında ise Masonlar kendilerine ilginç bir teselli

buldular. Ülkedeki en yüksek dereceli Masonlardan biri olan İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Mason localalarının kapatılması kararını basına açıklarken, Halkevlerinin Mason localalarının işlevini yerine getirdiğini ve bu yüzden Mason localalarının kapatılmasında bir sakınca görmediklerini söylüyordu.

Üstad-ı Azam Kemalettin Apak, “Türkiye’de Masonluk Tarihi” adlı kitabında Kaya’nın bu yaklaşımını şöyle anlatıyor: Bu 33 dereceli kardeşin toplantısında Şükrü Kaya birader, Masonluğun istihdaf eylediği sosyal ve kültürel faaliyetlerin bir müddetten beri Halkevleri ve Halk Odaları tarafından yapılmakta bulunduğu göz önünde bulundurularak Masonluğun artık faaliyetlerini tatil etmesi lazım geldiğine partice karar verilmiş olduğunu, hükümetin de bu kararı tatbik mevkiine koymak zorunda olduğunu bildirdi.

Mason Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, Köy Enstitülerini Masonik felsefeyi topluma empoze etme aracı olarak kullanmak istiyordu. Yani Şükrü Kaya’ya göre Masonluk ile Halkevleri aynı felsefenin temsilcileriydi. Halkevleri projesi ilerleyen yıllarda geliştirilmiş ve “Köy Enstitüleri” adıyla daha da geniş ve kapsamlı bir program başlatılmıştı.

Mason Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in yönetiminde kurulan Köy Enstitüleri de aynı Halkevleri gibi Masonik felsefeyi topluma aktarma amacına yönelikti. Bu felsefenin içeriği kısa sürede ortaya çıktı.

Locaların kapatılmak istenmesi üzerine Atatürk’ü ikna etmek için cumhurbaşkanlığı konutuna çıkan Mason heyeti, Atatürk’ün büyük tepkisiyle karşılaşmıştı. Dönemin Van Milletvekili İbrahim Arvasi anılarında bu tarihî gerçeği şu şekilde anlatıyor:

“Masonların Büyük Üstadı Mim Kemal, Reis-i Cumhur’a hitaben:

‘Efendimiz, biz zaten maiyet-i devletindeyiz fakat siz Maşrık-i Azam’ımız olursanız, bir pervane gibi etrafınızda dönüp dolaşırız.’ demiş.

Reis-i Cumhur da;

‘Peki, bir şey soracağım, bana cevap veriniz de sonra... Siz Avrupa’da hangi locaya bağlısınız ve mektebinizin ismi nedir?’ diye sormuş.

Mason Üstadı Mim Kemal:

‘Biz Cenova’ya tabiyiz ve Reisimiz Barca Mişon’dur.’ diye cevap verince, küplere binen Mustafa Kemal Paşa:

‘Haydi defolun buradan, cehennem olun gidin. Yahudi uşakları! Benim milletim bana kahraman sıfatı verdi. Ben sizin gibi bir çift Yahudi’ye uşak mı olacağım? Bu gece sabaha kadar Türkiye’deki bütün locaları kapatmadığınız takdirde, yarın teşkil edeceğim Divan-ı Harb-i Örfi’ye hepinizi verir ve astırırım. Haydi defolun karşımdan!’ diyerek Masonları kovdu.

İbrahim Arvasi’nin anlattığına göre; ‘Atatürk’ten ağır hakaret işiterek kovulan Masonlar, o gece adeta yıldırım hızıyla durumu İzmir, İstanbul ve Adana’daki localara bildirirler. Sabah olmadan Türkiye’deki bütün locaların kapanma kararlarını aldırıp, ilgili belgeleri daha sabah kahvaltısı sofrasından kalkmayan Atatürk’ün önüne koyup derin bir nefes aldılar.’

Mason Localarının Kapatılışı

10 Ekim 1935'te, gazeteler, Türk Mason Cemiyeti'nin "Türkiye Cumhuriyeti'ndeki terakkileri nazar-ı itibara alarak" faaliyetlerine ara verdiğini duyuruyordu!.. Kendisi de Mason olan Dahiliye Vekili Şükrü Kaya ise, "Masonların hükümetin programındaki esasları inceleyince, kendi ideallerinin gerçekleşeceğini gördüklerini, bu yüzden kendi kendilerini feshettiklerini" açıklıyordu!.. İşin içyüzü tamamen farklıydı...

Bu olaydan kısa bir süre önce, Atatürk, Mahmut Esat Bozkurt'u yanına çağırılmış, ona Masonlar hakkında bir kitap vererek incelemesini ve meclis kürsüsünden Masonlara hücum eden bir konuşma yapmasını istemişti. Mahmut Esat Bey çok iyi bir hatipti. Hazırlanmış ve şöyle bir konuşma yapmıştı:

"Biz, atalarımızın mensup olduğu tarikatları kapattık. Masonluk da kökü dışarıda, bir Yahudi tarikatından başka bir şey değildir. Onu da kapatmamız gerekir."

Zaman kötüydü... Dünya 1930'ların krizini henüz atlarmaya başlamışken, İtalya ve Almanya'da hırslı diktatörlükler oluşuyordu. Basiret gözü açık olan, tarihten ders almasını bilen ve General McArthur'la yaptığı sohbette "yeni bir savaşın kaçınılmaz olduğunu ve Alman hücumunun nereden ve nasıl başlayacağını" dahi büyük bir isabetle söyleyen Atatürk, böyle bir durumda yabancılarla körü körüne bağlı bir

cemiyetin ÷lkede faaliyet göstermesine elbette ki izin vermezdi!.. Atatürk, Masonluğun ne olduğunu çok iyi biliyordu!

- Nizip bozgununu fırsat bilen Mustafa Reşit haininin ÷lke ekonomisini 1838 Ticaret Anlaşması'yla nasıl ipotek ettiğini,

- Paris Anlaşması'yla Avrupalı sayılmanın bedeli olarak ilan edilen 1856 Islahat Fermanı'nın nasıl gayrimüslim hegemonyası yarattığını,

- Katil Hüseyin Avni Paşa'nın 1875'te İngiltere'ye gidip, talimat aldıktan sonra Kayserili Ahmet ve Mithat Paşaların desteğı ile Abd÷laziz'i nasıl şehit ettiğini,

- Rum Scaliere namussuzunun Türk ekmeğı yiyip, sonra Bizans devleti kurmaya çalıştığını biliyordu!.. Hem de çok iyi biliyordu!

- Atatürk Masonları iyi tanıyordu! Ayrıca kendisi hariç bütün arkadaşları Mason olduğu için Selanik'teki Yahudi evlerinde ÷lke aleyhine süren ihtilal toplantılarını,

- İttihatçıların yabancı oyununa gelip ÷lkeyi nasıl Birinci Dünya Savaşı'na soktuklarını,

- Mustafa Suphi olayını,

- Çerkez Ethem'in isyanını,

- İzmir suikastını,

- Hilafetin kaldırılmasının İngilizlerin işine yarayışını bizzat yaşamıştı.

İş bununla da bitmemişti... Atatürk'ün nasıl çetin bir ceviz olduğunu sezen Batılı ÷lkeler, kendisine de çengel atmış, 1908'de gerçekleştiremediklerini 1925 yılında sağlamak istemişlerdi.

İngiltere'deki İskoç büyük locası, Atatürk'e “zahmetsiz yol”dan 33. Derece Masonluk ve “rit hâkimliğı” unvanı verilmesini kararlaştırmış, bu karar Türkiye Masonları

Yüksek Şurası'na dikte edilmişti!.. Şuranın dileği de Dr. Fikret ve Mehmet Cemal Uybadın beyler tarafından Atatürk'e iletilmişti. Atatürk'ün cevabı kısa ve kesin olmuştu:

“Böyle bir teklifi duymamış olayım!..”

Atatürk, yeni cumhuriyetin başına gelen her musibetin arkasında yabancıların eli olduğundan, bu elin ucunda da Mason parmağı bulunduğundan elbette ki haberdardı. 1924'te Lozan'da Musul'u kaybetmemiz, Kürt isyanları gibi sıkıntılar, hep Türk devletinin ne yapacağını Mason uşaklarından öğrenen yabancı devletlerin, duruma daha önceden hâkim olmasından kaynaklanmıştı. Türkiye çok sıkıntılı anlar yaşamıştı. Atatürk biliyordu ki iyi Mason ancak “Masonluğunu unutan Mason'dur!”

Bu olayın amacı ve önemi, kendisi de bir Mason olan Yunus Nadi tarafından cumhuriyet gazetesinde 14 Ekim günü şöyle dile getirilmişti:

“Bu suretle İtalya, Almanya ve Rusya'da olduğu gibi memleketimizde de Mason teşkilatı külliye ilga edilmiş oluyor... Masonluk şimdiki halde İngiltere, Fransa, Belçika, Amerika, İsviçre gibi memleketlerde faaliyet halindedir...”

“Bu teşkilatın kaldırılmasını icap ettiren sebep, CHP programında ‘kökü dışarıda teşekküllerin memleketimizde yer bulamayacağına dair olan hükümdür.” Atatürk'ün bu önemli kararı uygularken dünya konjonktürünü göz önünde tuttuğunu, yani bazı ülkelerde yasaklanmasını fırsat bildiğini ve pek çok vatanperver Mason'un bu karara gönülden uyduğunu belirtmek gerekir...

Ne var ki bazıları, büyük ihtimalle dışarıdan aldıkları direktif ve menfaat bağlarının kopmasının yarattığı tepki ile tıpkı katliamdan kaçan Templar Şövalyeleri gibi yer altına inmişler ve melanetlerini orada sürdürmüşlerdir.

Haydi, utanmadan Atatürk'ü hâlâ Mason diye suçlayın!

“Türk Milleti daha dindar olmalıdır, yani bütün sadeliği ile dindar olmalıdır demek istiyorum. Dinime, bizzat hakikate nasıl inanıyorsam, buna da öyle inanıyorum.”

Mustafa Kemal Atatürk

Dinine Bağlı Bir Lider

Bilindiği üzere Mustafa Kemal Atatürk'ün modern Türkiye'nin inşasında ayrı ve müstesna bir yeri bulunmaktadır. Atatürk, modern Türk devletini, önündeki bütün düşünsel ve pratik problemleri büyük bir ustalıkla ve ileri görüşlölükle çözerek kurmuştur.

O, bir taraftan İslami değerleri devlete temel yaparken, diğer taraftan çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşabilmek için köklü reformlara girişerek devlet kurumlarını reorganize etmiştir. Bunu yaparken milli ve manevi mirası asla reddetmemiş, bilakis bu değerleri Batı dünyasını yakalama gayretine ivme kazandıran bir unsur olarak telakki etmiştir.

Bir önder olan Mustafa Kemal Atatürk, Türk toplumunu çağdaş uygarlık istikametine doğru dönüştürmek için giriştiği inkılaplarında öncelikli olarak Türk milletinin köklü manevi değerlerine dayanmıştır. Onun belirgin olarak göze çarpan başarısı, dini doğru bir şekilde anlaması ve ondan ülkenin dirilmesi ve kalkınması için hakkıyla yararlanmasıdır.

Söylev ve demeçlerine baktığımızda, sürekli olarak İslamiyet'e ait kavramlara atıfta bulunduğunu görmekteyiz. Bir konuşmalarında Kur'an ayetlerine referansta bulunmuş, Hz. Muhammed'in hadislerini zikretmiş ve İslam'ın çeşitli meseleleriyle ilgili bakışını belirtmiştir.

Bu konuşmalardan, Atatürk'ün dinine bağlı bir lider, İslamiyet hakkında geniş ve zengin bilgisi olan bir kimse olduğunu anlıyoruz. Konuşmaları dikkatlice tahlil edildiğinde, onun din anlayışının çağının mevcut birikiminin çok ötesinde olduğunu görüyoruz.

Dinî taassubun çok yaygın olduğu, din adına softaların halk üzerinde tesir ve nüfuz elde ettikleri, Osmanlı'dan kalma medrese geleneğinin hâlâ direnç gücüne sahip olduğu bir dönemde aşağıda tafsilatıyla vermeye çalışacağımız fikirleriyle Atatürk, din alanında da çağdaş görüşlere sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Çünkü onun 1920'lerin koşullarında söyledikleri, aradan bunca yıl geçtikten sonra bile bugün ülkemizin ilahiyatçılarının birçoğu tarafından İslam'ın sahih yorumu olarak ileri sürülmektedir.

Konuyu daha fazla uzatmadan, burada Atatürk'ün din konusunda dile getirmiş olduğu ve muhtelif kaynaklarda yer verilen sözlerinden tespit edebildiklerimizi zikretmek yerinde olacaktır:

“Türk milleti dindar olmalıdır yani, bütün sadeliğiyle dindar olmalıdır demek istiyorum. Bizzat hakikate nasıl inanıyorsam buna da öyle inanıyorum... Din şuura muhalif, ilerlemeye engel hiçbir şey ihtiva etmiyor.”

“Bizim dinimiz en tabi ve makul dindir ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabu olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uygun olması lazımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur.”

“Ey Arkadaşlar! Tanrı birdir, büyüktür. Adalet-i İlahi'ye, O'nun tecellilerine bakarak diyebiliriz ki insanlar iki sınıfta, iki devrede mütalaa olunabilir, ilk devir insanlığın çocukluk ve gençlik devridir. İkinci devir, insanlığın kemal devridir.”

“Ey millet! Allah birdir, şâni büyüktür. Allah’ın selameti, atıfeti ve hayrı üzerinize olsun. Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Cenab-ı Hak tarafından insanlara dinî hakikatleri tebliğe memur ve resul olmuştur. Koyduğu esas kanunlar cümlemizce malumdur ki Kur’an-ı azimuşşândaki husustur.

İnsanlara feyz ruhu vermiş olan dinimiz son dindir, temel dindir. Çünkü dinimiz akla mantığa hakikate tamamen uyuyor. Eğer akli mantığa, hakikate uymamış olsaydı bununla diğer ilahi ve tabi kanunlar arasında aykırılıklar olması gerekirdi. Çünkü bütün kanunları yapan Cenab-ı Hak’tır.”

“Din, bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanın emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünce ve tefekküre karşı değiliz. Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyoruz, kasta ve fiile dayanan bağnaz hareketlerden sakınıyoruz. Gericilere fırsat vermeyeceğiz.”

“Efendiler... Camiler itaat ve ibadet ile beraber din ve dünya için neler yapılmak lazım geldiğini düşünmek, danışmak için yapılmıştır. Millet işlerinde her kişinin zihninin başlı başına çalışması lazımdır.

İşte biz de burada din ve dünya için geleceğimiz ve istiklalimiz için ve en çok milli egemenliğimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım. Ben yalnız kendi düşüncelerimi söylemek istemiyorum, hepinizin düşündüklerini anlamak istiyorum. Milli ülküler, milli irade yalnız şahsın düşünmesinden değil, tüm millet fertlerinin ülkülerinin toplamıyla yaratılır...”

“Milletimiz dil ve din gibi kuvvetli iki hazineye sahiptir. Bu faziletleri hiçbir kuvvet milletimizin kalp ve vicdanından çekip alamayacaktır ve alamaz.”

“Minberlerin halkın anlayacağı bir dille ruh ve dimağa hitap olunmakla İslam ehlinin vücudu canlanır, iman kuvvetlenir, kalbi cesaret bulur. Fakat buna nazaran hatiplerin haiz olmaları lazım gelen özellik yetenek ve dünyanın gidişini bilmeleri çok önemlidir.”

“Bizde ruhbanlık yoktur. Hepimiz eşitiz ve dinimizin ahkâmını eşit olarak öğrenmeliyiz. Her fert dinini, diyanetini, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır, orası da mekteptir.”

“Bu başarının, kutsal topraklarımızı düşman istilasından büsbütün olarak kurtaracak olan kesin zaferin hayırlı bir başlangıcı olmasını Tanrı’nın lütfünden dilerim.”

Devlet Laik Olmalı

Atatürk çıkarcıların, cahillerin ve yobazların elinde bir kazanç aracı, bir hurafeler, batıl inanışlar dolabı haline gelmiş, yüzyıllardır her türlü ileri atılıma, ileri düşünceye engel olan dinin çürümüş, bozulmuş zevahiri ile savaştı. Atatürk dinle değil, din adına oynanan trajedi ile din adına ulusu medeniyet dünyasından ayıran, ulusu cahil bırakan, geri bırakan, yoksul bırakan kafa ile düşünce ile inanışla savaştı.

Tanzimat ve ıslahat hareketleri niye başarılı olamadı! Çünkü teokratik temel ve düzen üzerine Batı medeniyeti kurulmak istendi. Bu iki karşıt kutup birbiriyle birleşemezdi, kaynaşamazdı. Tanzimat kurumlarında her alandaki ikilik buradan geliyordu. İşe temeli temizlemekle başlamalı idi. Atatürk'ün dediği gibi:

“Fikirler manasız, mantıksız safsatalarla dolu olursa, o fikirler hastadır. Keza içtimai hayat, akıl ve mantıkla ilgisi olmayan faydasız ve zararlı birtakım akideler ve ananelerle dolu olursa felce uğrar. Evvela fikir ve içtimaiyat kuvvetlerinin kaynaklarını temizlemekle işe başlamak lazımdır.”

Başarılması gereken dava bu idi. Bu sebeple din ve dünya işlerinin birbirinden ayrılması, dinin asla devlet ve dünya işlerine karıştırılmaması ve herkesin inanışında serbest olması

lazımdı. İşte laiklik bu idi ve hiç vakit kaybetmeden devletin laik olması gerekti.

Bu bakımdan cumhuriyetin en büyük eseri laiklik devrimidir. Cumhuriyetçilik, halkçılık, devletçilik, milliyetçilik, devrimcilik ancak laik bir düşüncenin temelleri üzerinde yükselebilir.

“Bütün yurttaşların kanun karşısında eşit tutulması” demek olan halkçılık ancak laiklikle mümkündür. Çünkü içinde çeşitli dinlere bağlı uyrukları toplayan bir devlet, din ve dünya işlerini tamamıyla birbirinden ayırmayacak olursa, her din mensubu için ayrı ayrı kanunlar uygulamak zorunda kalacaktır ki bu durum, bütün fertlere kanun karşısında eşit muamele yapmayı imkansız kılacağı gibi devletin siyasi bütünlüğünü de tehlikeye düşürecektir.

“Memleketimizde geri kalmış hayat düzeninin tasfiyesi ve yerine ileri medeniyet kurumlarının konması” demek olan devrimcilik de ancak laiklikle mümkündür. Ümmet zihniyetinin değişmez ve taşlaşmış akidelerine sıkı sıkıya bağlı bir devlet nasıl olur da devrimci olabilirdi.

Hangi kuvvet şer’i hukukun yerine medeni hukuku getirebilir, harf devrimini, şapka devrimini yapabilir, tekkeleri kapatabilirdi.

Yalnızca İslami bir milliyetçiliği kabul eden bir dinin etkisi altında bulunan bir devlet, gerçek milliyetçiliğe nasıl yer verebilirdi!

Bütün devrimlerimizin temeli olan laiklik zedelendiği anda, bu temel üzerine kurulmuş olan bütün devrim düzenimiz büyük bir çöküntüye uğrayacaktır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki laiklik yani fikir ve vicdan hürriyeti, bütün devrimlerimizin temeli, ruhu, özü hatta kaynağıdır.

Laik olmayan bir devlet, demokrat olamaz çünkü demokrasinin ilk şartı, fikir ve vicdan hürriyetidir.

Laik olmayan ulusun bağımsızlığının da bir anlamı yoktur. Çünkü bayrağı hür fakat fikir ve vicdanı tutsak bir ulus, acınacak bir topluluktan başka bir şey değildir.

Hele laik olmayan bir ulusun hürriyeti ise tartışma konusu bile olamaz. Orada hürriyet, korkunç ve tehlikeli bir kelimedenden başka bir şey değildir.

Şu halde memleketimizin selameti ve yürüdüğümüz olumlu yolların korunması ve daha da ileriye götürülmesi adına, asla tavizde bulunmayacağımız bir prensip varsa, o da laikliktir. Türk ulusunun hür ve bağımsız, medeni ve ileri bir memleket olabilmesi ancak bu prensibe sıkı sıkıya bağlı kalmasıyla mümkündür.

Laiklik prensibinden şu ya da bu düşünce ile en küçük de olsa herhangi bir sapmada bulunmak, memleketi uçuruma ve ölüme sürüklemek olur.

“Tanrı ile kulun arasına girilmez.” atasözümüz, laikliğin Türk ruhundaki özlülüğünü ve köklülüğünü ne güzel belirtmektedir.

Laiklik Dinsizlik Değildir

Atatürk'ün baştanbaşa kahramanlıklar, başarılar ile dolu hayatında, mutlaka kötüleyecek bir tarafı keşfetme çabasında bulunanlar, onun laiklik hususunda gösterdiği titiz tutumdan dolayı rahatsızlık duyarlar. İslam'ın ruhunun laikliğe uygun olmadığını söyleyenlerin bir bölümü teokratik zihniyetteki aşırı tutuculardır. Diğerleri ise, din ve İslam'a karşı olan düşünceye sahip olanlardır.

Çağının daima ilerisinde olan Atatürk'ün düşünceleri, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası belgelerde açıktan yer almaya başlamıştır. Din ayrımının kaldırılması ve din özgürlüğünün sağlanması hususunda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 18. maddesi şöyledir:

“Her şahsın fikir, vicdan ve din hürriyetine hakkı vardır. Bu hak, din veya kanaat değiştirme hürriyetini, dinini veya kanaatini tek başına veya topluca, açık olarak veya özel surette öğretim, tatbikat, ibadet ve ayinlerle izhar etme hürriyetini gerektirir.” Bu ilkelerin uygar toplumlarda gerçeklik kazanması, yüzyıllar boyunca süren bir fikir savaşı sonunda kazanılmış bir başarıdır.

Yüzyıllar boyunca her şeye dinsel açıdan bakmaya alışık bir Doğu toplumunun laikliğe yönelivermesi kolay değildir. Bu nedenle Atatürk, gerici tavır ve eylemler karşısında kesin ifadelerle konuşmuş ve Türkiye Cumhuriyeti ilkelerine bağlı

olan herkesin de disiplinle böyle hareket etmesini istemiştir. O şöyle der:

“Birtakım şeyhlerin, dedelerin, seyyidlerin, çelebilerin, babaların emirlerin arkasından sürüklenen ve falcılara, büyücülere, üfürükçülere, muskacılara talih ve hayatlarını emanet eden insanlardan kurulu bir topluma uygar bir ulus gözü ile bakılabilir mi? Ulusumuzun gerçek görünüşü yanlış anlamda gösterebilen ve yüzyıllarca göstermiş olan bu gibi unsurlar ve müesseseler, yeni Türkiye devletinde, Türkiye Cumhuriyeti’nde sürüp gitmeli miydi?

Buna önem vermemek, ilerleme ve yenileşme adına en büyük ve düzeltilmesi imkansız bir hata olmaz mıydı? Biz her vasıttan yalnız ve ancak bir bakımdan faydalanırız. O da şudur: Türk ulusunu uygar dünyada, layık olduğu mevkie çıkarmak ve Türkiye Cumhuriyeti’ni sarsılmaz temelleri üzerinde her gün daha ziyade kuvvetlendirmek... Ve bunun için de istibdat fikrini öldürmek.” (Büyük Söylev’den)

Neden Din Devleti Değil?

Mustafa Kemal, kurulacak devletin şekliyle ilgili toplumun her kesiminden insanlarla görüşmeler yaparken, sıra mollalar, şeyhler ve din büyüğü geçinen kişilere gelir. Mustafa Kemal, bunlara haber gönderir ve kendileriyle bu konuyu görüşeceğini ancak konuşmalarının bir temeli olarak katılacak olan herkesin Bakara Suresi'nin 288. ayetine kadar okumalarını rica eder.

Toplantı günü gelip çattığında, Mustafa Kemal kürsüye çıkar ve sorar: “Arkadaşlar, buraya gelmeden önce hepinizden Bakara Suresi’ni 288’e kadar okumanızı rica etmiştim. Kimler okudu Bakara’yı 288’e kadar?”

Salondaki bütün eller istisnasız olarak bu ricayı yerine getirdiklerini belirtmek için havaya kalkar. Bunun üzerine Mustafa Kemal sözlerine devam eder:

“Beyler işte, kuracağımız devletin neden din temeline dayanamayacağının açıklaması ortadadır, Bakara Suresi yalnızca 286 ayettir.”

Meclis Dualarla Açıldı

Mustafa Kemal Paşa, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılacağı 23 Nisan 1920 cuma günü, yurdumuzun her köşesinde milli ve dinî törenler yapılması maksadıyla uzun bir program hazırlamış ve bu büyük tarih olayının bütün milletimize yüksek bir heyecanla duyurulması hususunda bir tamim yayınlamıştır.

Yayınlanan bu tamimde, meclisin açılışının, özellikle kutsal gün olan cuma günü yapılacağı, manevi bir güç sağlaması bakımından Hacı Bayram Veli Camii'nde kılınacak cuma namazını müteakip Kur'an-ı Kerim okunup dualar yapılacağı ve bilahare meclise gidilerek dua okunup kurban kesileceği, meclise gidilmeden önce hatim okunacağı ancak hatimin son bölümünün meclisin önünde okunacağı, yurt sathında da Kur'an-ı Kerim ve hatim okunacağı ve Salavat-ı Şerife getirileceği, ayrıca cuma namazından önce uygun suretle mevlid-i şerif okunacağı belirtilmiştir.

Bu tamim gereğince de 23 Nisan 1920 cuma günü, Ankara'nın Ulus semtinde, Hacı Bayram Veli Camii'nde kılınan cuma namazından sonra Peygamberimizin Sancak-ı Şerif-i ve Sakal-ı Şerif-i taşınarak tekbirlerle, salat-u selamlarla, şimdi Ulus Meydanı altında müze olan meclis binasına gelinmiş, kesilen kurbanlardan, yapılan dualardan sonra saat 13.45'ten en yaşlı üye olan Sinop Milletvekili Şerif

Beyin başkanlığında 120 milletvekiliyle Türkiye Büyük Millet Meclisi açılıp tarihî görevine başlamıştır.

Büyük Millet Meclisi I. Dönem

3. Yasama Yılı Açış Konuşmaları

1 Mart 1922

Millet Meclisi Tutanak Dergisi D. 1, C. 18, Sa. 2

Şeri'ye Vekaletimizin (din işlerini yürüten bakanlık) yıllık çalışmalarını büyük bir önemle inceledim. Varılan sonucu takdire layık buldum. Teşekkür ve tebrik ederim. Din işlerinin yürütülmesi konusunda görüş açıklamaya aslında gerek yoktur. Çünkü bu konu Kur'an ile açıklık kazanmıştır. Yalnız akla gelebilecek olan bir noktayı söylemeden geçemeyeceğim.

Efendiler,

Camilerin kutsal minberleri halkın ruhani, ahlaki gıdalarına en yüksek, en verimli kaynaklardır.

Bu nedenle camilerin ve mescitlerin minberlerinden halkı aydınlatacak ve yol gösterecek kıymetli hutbelerin içeriğinin halkça anlaşılır olmasını sağlamak yüce Şeri'ye Vekaleti'nin önemli bir görevidir. (Şiddetli alkışlar, bravo sesleri)

Minberlerden halkın anlayabileceği dille ruh ve bilince hitap olunmakla İslam topluluğunun vücudu canlanır, zihni saflanır, imanı kuvvetlenir, kalbi cesaret bulur. (Alkışlar)

Fakat diğer yandan, hutbeyi yapanların sahip olmaları gereken bilimsel nitelik, özel yeterlik ve dünyadaki olayların durumunu anlama yeteneği önem taşımaktadır.

Bütün vaiz ve hatiplerin bu bilince yararlı olacak surette yetiştirilmesine Şeri'ye Vekaleti'nin güç harcayacağını umarım.

Neden Türkçe Hutbe?

Bilindiği gibi hutbe, cuma namazının edasının şartlarından biridir. Cumanın farzından önce okunur, Müslümanlara nasihat ve duadan ibaret olmak üzere iki kısımdır. Cuma hutbesinin Arapça okunması dinî bir zorunluluk değildir.

Öncelikle nasihat kısmının hitap edilen toplumun konuştuğu dille olması, ondan beklenen faydanın sağlanabilmesi için bir zorunluluktur. Fakat Türklerin İslamiyet’i kabulünden itibaren hutbeler Arapça okunmuş, bu durum Osmanlılar döneminde de devam etmiştir.

Arapça hutbenin maksadı teminden uzak olduğu, insanların anlamadıkları bu hutbeyi belirli ölçüler içerisinde dinlerken sıkıldıkları, çoğu defa uyukladıkları dikkati çekmiş fakat uzun yüzyıllar boyunca bu konu çözüme ulaştırılamamıştır.

Ancak çok az sayıdaki merkezî camilerde bulunan ve “Kürsü Şeyhi” şeklinde isimlendirilen vaizler, cuma hutbelerini namaz bitimindeki vaazları sırasında cemaate “telkin ve izah” etmişlerdir.

Bu alandaki sıkıntı Osmanlı Devleti’nin son döneminde 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren yer yer dile getirilmiş, hatta bu yolda muhtelif örnekler, bugün ülkemiz sınırları içerisinde bulunan veya ayrı düştüğümüz eski vatan topraklarındaki bir kısım camilerde ortaya konmuştur.

1- Bu alanda Kazan bölgesinde önemli ve öncü çalışmalar yapılmış olduğunu da bu vesileyle hatırlamamız yerinde olacaktır.

2- Hutbelerin Türkçeye çevrilerek bugün hâlâ okunmakta olan şeklini alması ise Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün 1 Mart 1922'de TBMM'de yaptığı konuşmada, hutbe ve hatipler konusuna temas ederek bu alanda esaslı düzenlemeler yapılmasını istediğini görüyoruz. Atatürk aradan bir sene geçtiğinde (7 Şubat 1923) Balıkesir Zağnos Paşa Camii minberinden halka bir konuşma yaparak (hutbe okuyarak) hutbelerin gerek muhtevaları ve gerekse Türkçe olmaları konusundaki ısrarını dile getirmiştir.

Cumhuriyet öncesi ilk Türkçe hutbe, 22 Kasım 1922 tarihinde İstanbul Fatih Camii'nde Kırşehir Milletvekili Müfit Kurutluoğlu tarafından okunmuştur. Bu hutbede Allah'a övgü, Peygamber'e de dua kısımları hariç hepsi Türkçe okunmuştur.

21 Şubat 1925 tarihinde de TBMM'de Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesi görüşülürken, hutbelerin Türkçe okunması konusunda konuşmalar yapılmıştır. 1927 yılında hutbelerin Türkçe okunması emrini M. Rıfat Börekçizade vermiş, 1932 yılından itibaren de Türkiye'de tüm camilerde hutbeler Türkçe okutulmuştur.

Özellikle cumhuriyetin ilk yıllarında, yaygın din eğitimi konusunda, eğitimde benimsenen millilik ilkesinin ve dinde aydınlanma girişimlerinin de bir sonucu olarak hutbelerin halkın anlayabileceği bir dilde ve çağın gereklerine uygun bir şekilde hazırlanması istenmekteydi.

Günümüzde ise Diyanet İşleri Başkanlığı'nca hutbelerin hazırlanması, incelenmesi ve cemaate sunulması aşamalarında

en iyi sonuca ulaşabilmek için başkanlık merkezinde bir başkan yardımcısının, il ve ilçelerde ise ilgili müftülerin başkanlığında “Hutbe Hazırlama Komisyonu” oluşturulmuştur. Bu hutbeler çeşitli incelemelerden ve güncellemelerden sonra Diyanet Aylık Dergisi’nin eki olarak veya Diyanet’in internet sayfasında yayınlanmaktadır.

Atatürk'ün Türkçe Hutbesi

Mustafa Kemal Atatürk'ün 07 Şubat 1923 tarihinde Balıkesir Zaganos Paşa Camii'nde vermiş olduğu hutbenin metni:

“Ey Millet, Allah birdir. Şanı büyüktür. Allah'ın esenliği, sevgisi ve iyiliği üzerinize olsun.

Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Cenab-ı Hak tarafından insanlara dinî gerçekleri duyurmaya memur ve elçi seçilmiştir. Temel kanunu hepimizce bilinmektedir ki yüce Kur'an'daki manası açık olan ayetlerdir. İnsanlara feyz ruhu vermiş olan dinimiz, son dindir. En mükemmel dindir.

Çünkü dinimiz akla, mantığa, gerçeğe tamamen uyuyor ve uygun düşüyor. Eğer akla, mantığa ve gerçeğe uymamış olsaydı, bununla diğer ilahi tabiat kanunları arasında çelişki olması gerekirdi. Çünkü tüm evren kanunlarını yapan Cenab-ı Hak'tır.

Arkadaşlar!

Cenab-ı Peygamber çalışmasında iki yere, iki eve sahip bulunuyordu. Biri kendi evi, diğeri Allah'ın evi idi. Millet işlerini Allah'ın evinde yapardı. Hazreti Peygamber'in mübarek yolunda bulunduğumuz bu dakikada milletimize; milletimizin bugününe ve geleceğine ait hususları görüşmek maksadıyla bu kutsal yerde Allah'ın huzurunda bulunuyoruz.

Beni buna eriştiren Balıkesir'in dindar ve kahraman insanlarıdır. Bundan dolayı çok memnunum.

Bu fırsat ile büyük bir sevap kazanacağımı ümit ediyorum. Efendiler, camiler birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler itaat ve ibadet ile beraber din ve dünya için neler yapılmasının gerekli olduğunu düşünmek, yani konuşup tartışmak, danışmak için yapılmıştır. Millet işlerinde her kişinin zihninin ayrı ayrı faaliyette bulunması zorunludur.

İşte biz de burada din ve dünya için, geleceğimiz ve bağımsızlığımız için, özellikle egemenliğimiz için neler düşündüğümüzü meydana koyalım. Ben yalnız kendi düşüncemi söylemek istemiyorum. Hepinizin düşündüklerinizi anlamak istiyorum.

Milli amaçlar, milli irade yalnız bir kişinin düşünmesinden değil, milletin bütün kişilerinin arzularının, emellerinin sonuçlarından ibarettir. Bundan dolayı benden ne öğrenmek, ne sormak istiyorsanız serbestçe sormanızı rica ederim.

Hutbeler hakkında sorulan sorudan anlıyorum ki bugünkü hutbelerin şekli, milletimizin duygusal fikirleri ve lisanı ile medeni ihtiyaçlarıyla uygun görölmektedir. Efendiler, hutbe demek topluma hitap etmek, yani söz söylemek demektir. Hutbenin manası budur.

Hutbe denildiği zaman bundan birtakım kavram ve manalar çıkarılmamalıdır. Hutbeyi söyleyen hatiptir. Yani söz söyleyen demektir. Biliyoruz ki Hazreti Peygamber'in hayatta olduğu mutlu dönemlerde hutbeyi kendisi söylerdi.

Gerek Peygamber Efendimiz ve gerek dört halifenin hutbelerini okuyacak olursanız görürsünüz ki gerek Peygamber'in, gerek dört halifenin söylediği şeyler o günün

sorunlarıdır, o günün askerî, idari, mali ve siyasi, sosyal konularıdır.

İslam toplumunun çoğalmasa ve İslam ülkeleri gerilemeye başlayınca, Cenab-ı Peygamber'in ve dört halifenin hutbeyi her yerde bizzat kendilerinin söylemelerine imkan kalmadığından halka söylemek istedikleri şeyleri bildirmeye birtakım kişileri memur etmişlerdir.

Bunlar herhalde en büyük ve ileri gelen kişiler idi. Onlar camilerde ve meydanlarda ortaya çıkar, halkı aydınlatmak ve doğru yolu göstermek için bir şart lazımdı.

O da milletin lideri olan kişinin halka doğruyu söylemesi, halkı dinlemesi ve halkı aldatmaması! Halkı genel durumdan haberdar etmek son derece önemlidir. Çünkü her şey açık söylendiği zaman halkın beyni faaliyet halinde bulunacak iyi şeyleri yapacak ve milletin zararına olan şeyleri reddederek şunun veya bunun arkasından gitmeyecektir.

Ancak millete ait olan işleri milletten gizli yaptılar. Hutbelerin halkın anlayamayacağı bir lisanda olması ve onların da bugünün gereklerine ve ihtiyaçlarımıza temas etmemesi, halife ve padişah sıfatını taşıyan despotların arkasından köle gibi gitmeye mecbur etmek içindi. Hutbeden amaç halkın aydınlatılması ve ona yol gösterilmesidir, başka şey değildir. Yüz, iki yüz, hatta bin yıl önceki hutbeleri okumak, insanları cahillik ve çağın gerisinde bırakmak demektir. Hatiplerin normal olarak halkın günlük kullandığı dil ile konuşmaları gereklidir.

Geçen yıl Millet Meclisi'nde söylediğim bir nutukta demiştim ki "Minberler halkın akılları, vicdanları için bir ilim irfan kaynağı, ıfık kaynağı olmuştur." Böyle olabilmek için minberlerde söylenecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması, ilim ve fen gerçeklerine uygun olması lazımdır.

Hutbeyi verenlerin siyasi olayları, sosyal ve medeni olayları her gün izlemeleri zorunludur. Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış aşılamlalar yapılmış olur. Bu nedenle, hutbeler tamamen Türkçe ve günün gereklerine uygun olmalıdır. Ve olacaktır.

Elhamdülillah, Hepimiz Müslüman'ız

Atatürk hiçbir zaman dine karşı olmamıştır. Onun mücadelesi ettiği, din maskesi altında insanların sömürülmesi, dini kullanarak kendine makam, mevki ve çıkar sağlayarak dini yozlaştıranlardır. Onun gerçek anlamdan neden şikayetçi olduğu hususu, 16 Mart 1923'te Adana'da Türk Ocağı'nda esnaf ve sanatkarlarla yaptığı konuşmasında ortaya çıkmaktadır:

“Bizi yanlış yola sevk eden habisler, bilirsiniz ki büyük ölçüde din perdesine bürünmüşler, saf ve nezih halkımızı hep şeriat sözleriyle aldatagelmişlerdir. Tarihimizi okuyunuz, dinleyiniz. Görürsünüz ki milleti mahveden, esir eden, harap eden fenalıklar hep din kisvesi altındaki küfür ve melanetten gelmiştir. Onlar her türlü hareketi dinle karıştırdılar.

Halbuki elhamdülillah, hepimiz Müslüman'ız, hepimiz dindarız. Artık bizim dinin icabını öğrenmek için şundan bundan derse ve akıl hocalığına ihtiyacımız yoktur. Analarımızın babalarımızın kucaklarında verdikleri dersler, bize dinimizin esaslarını anlatmaya kafidirler.

Buna rağmen hafta tatili, dine mugayirdir gibi hayırlı ve akla, dine muvafık meseleler hakkında, sizi iğfal ve idlale çalışan habislere iltifat etmeyin. Milletimizin içinde hakiki ve ciddi ulema vardır. Milletimiz bu gibi ulema ile müftehirdir.

Onlar, milletin emniyetine ve ümmetin itimadına mazhardırlar. Bu gibi ulemaya gidin: Bu efendi bize böyle diyor, siz ne diyorsunuz deyiniz. Fakat suret-i umûmiyede buna da ihtiyaç yoktur.

Bilhassa bizim dinimiz için herkesin elinde bir miyar vardır. Bu miyarla hangi şeyin bu dine uygun olup olmadığını kolayca takdir edebilirsiniz.”

Maurice Perno'ya Verdiği Mülakat

Ünlü Fransız gazeteci Maurice Perno, Gazi Mustafa Kemal Paşa ile icra ettiği mühim bir röportajı “Revue de Monde” dergisinde aşağıda olduğu şekilde naklediyor:

Mustafa Kemal Paşa, bütün eşyası bir kanepa, iki koltuktan ibaret olan bu küçük odada elini masaya dayamış, ayakta duruyordu.

Bana elini uzattı, oturmak için yer gösterdi ve bir sigara verdi, nazikane bir tavırla beni dinlemeye hazır olduğunu sezdi.

Derhal mevzuya geçerek; evvela Türk hükümetinin Türkiye’de mekteplerimizin, lisanımızın, nüfuzumuzun inkişafına mani olacak tedbir ittihaz edeceğini, sonra Türk milliyetperverlerinin güya ecnebi düşmanı olduklarını ileri sürdüler. Bu iki nokta hakkında bana açıklamalarda bulunabilirler mi?

Mustafa Kemal Paşa bir saniye düşündü gözleri uzaklara daldı, dedi ki:

“Mektepleriniz için bu, biraz da eski bir hikayedir. Fransız mektepleri Türk millete büyük hizmetler etmiştir. Biz, hepimiz Fransa’nın hars (kültür) membaından (kaynağından) içtik. Ben bile çocukken bir müddet Fransız mektebine gittim.

Fakat bazan ecnebi mekteplerinin vazife hudutlarını geçtiğini, rollerinden çıktıklarını, gayri fennî propaganda

gayeleri takip ettiklerini ve bunun için halkımızın Türk olmayan unsurlarına istinat ettiklerini gördük.”

Peki, Merzifon’daki Amerikan mektebini kapattığınız için kimsenin size bir diyeceği yoktur. Fakat Türkiye’de bir Fransız mektebine karşı gerek siyasi gerek dinî herhangi bir propaganda isnat edildiğini bilmiyorum.

Paşa hafifçe güldü ve cevap verdi:

“Fransız mekteplerinin ekserisi rahipler ve hemşireler tarafından idare edilmektedir. Şu halde mesleki bir mahiyeti vardır. Binaenaleyh dinî bir propagandada bulunduklarından endişe edebiliriz. Mamafih istiyoruz ki mektepleriniz kalsın.

Fakat Türkiye’de bizim mekteplerimizin bile hazır olmadıkları ayrıcalığa ecnebi mekteplerinin malik olması kabul edilemez. Müesseseleriniz, aynı sınıfta Türk mekteplerine mevzu olan kanun ve nizamlarına riayet ettikçe baki kalabilir.”

Bu sırada bir sessizlik oldu. Mustafa Kemal Paşa sıcağın başındaki astragan kalpağı çıkardı. Karşımda büsbütün başka bir adam gördüğümü zannettim. Sarışın ince saçları kalpak altında göremediğim geniş ve biçimlenmiş alnını açık bırakıyordu.

Kendi kendime karşımda bir Türk mü yahut bir Slav mı mevcut olduğunu düşündüm. Yavaş yavaş evvela bilaihtiyar kapalı duran bu çehre canlandı, sesteki gönül rahatlığı değişti. Paşa devam etti:

“Şu bilinsin ki biz ecnebilere karşı herhangi düşmanca bir his beslemediğimiz gibi onlarla samimi ilişkide bulunmak arzusundayız. Türkler bütün medeni milletlerin dostlarıdır. Ecnebler memleketimize gelsinler, bize zarar vermemek, hürriyetlerimizi müşkülât çıkartılmasına çalışmamak şartıyla burada daima kabul görecektir.”

Mustafa Kemal Paşa, yeni bir suale intizar ediyordu. Dinî mesele hakkındaki fikirlerini dinlemek merakında idim. Bu vadide alınan bazı tedbirden ne maksat takip edildiğini izah etmesini rica ettim.

“İttihaz ettiğimiz (aldığımız) bütün tedbirler bir cümle ile hülâsa edilebilir (özetlenebilir): Hakimiyet-i Milliye’yi ilan ettik. Kelimeler üzerinde oynamayalım.

Bugünkü Türk hükümeti az çok cumhuriyettir. Bu bizim hakkımızdır; fenalık nerede? Menşelerimizi hatırlayınız. Tarihimizin en mesut devresi hükümdarlarımızın halife olmadıkları zamandır. Bir Türk padişahı, hilafeti her nasılsa kendisine mâl etmek için nüfuzunu, itibarını, servetini istimal etti. Bu sırf bir tesadüf eseriydi.

Peygamberimiz tilmizlerine dünya milletlerine İslamiyet’i kabul ettirmelerini emretti, bu milletlerin hükümeti başına geçmelerini emretmedi. Peygamberimizin zihninden asla böyle bir fikir geçmemiştir. Hilafet demek, idare, hükümet demektir.

Hakikaten vazifesini yapmak, bütün Müslüman milletlerini idare etmek isteyen bir halife, buna nasıl muvaffak olur? İtiraf ederim ki bu şerait dahilinde beni halife tayin etseler derhal istifamı verirdim...

Fakat tarihe gelelim, gerçeği tetkik edelim, Araplar Bağdat’ta bir hilafet tesis ettiler fakat Cordou’da bir hilafet daha vücuda getirdiler. Ne Acemler, ne Afganlılar, ne Afrika Müslümanları İstanbul halifesini asla tanımadılar.

Bütün İslam milletleri üzerinde ulvî vazife-i ruhaniyesini ifa eden yegane halife fikri hakikatten değil, kitaplardan çıkmış bir fikirdir. Halife hiçbir zaman Roma’daki papanın Katolikler üzerindeki kuvvet ve iktidarını gösterememiştir.

Son ıslahatımızın sebep olduğu tenkitler, gayr-ı hakiki mevhum bir fikirden, İslam birliği fikrinden mülhemdir. Bu fikir asla hakikat olmamıştır.

İlave edelim ki İslam âleminde Türkler halifenin maddi ihtiyaçlarını fiilen temin eden yegane millettir. Cihanşümûl bir hilafeti üzerlerine alanlar, şimdiye kadar her türlü iştirakten uzak kalmışlardır. O halde ne iddia ediyorlar? Yalnız Türkler bu müessesenin yüküne tahammül etsinler ve yine yalnız onlar halifenin nüfuz-u hâkimanesine riayet etsinler... Bu iddia aşırıdır.”

Şu halde yeni Türkiye’nin siyasetinde dine aykırı hiçbir temayül ve mahiyet olmayacak demek?

“Siyasetimizi dine aykırı olmak şöyle dursun, din nokta-ı nazarından eksik bile hissediyoruz.”

Zat-ı asilâneleri, düşündüklerini bendenize daha iyi izah buyururlar mı?

“Türk milleti daha dindar olmalıdır, yani bütün sadeliği ile dindar olmalıdır, demek istiyorum. Dinimiz -bizzat hakikate nasıl inanıyorsam buna da öyle inanıyorum- akla muhalif, ilerlemeye mani hiçbir şey ihtiva etmiyor.

Halbuki Türkiye’ye istiklâlini veren bu Asya milleti içinde daha karışık batıl inanışlardan ibaret bir din daha vardır. Fakat bu cahiller, bu acizler sırası gelince aydınlanacaklardır.

Eğer ışığa yaklaşamazlarsa kendilerini mahv ve mahkum etmişler demektir. Onları kurtaracağız.”

Maurice Perno (Akşam, 11 Şubat 1924)

Diyanet Başkanlığı Kuruluyor

Atatürk'ü din dışı göstermek isteyenlerin rahatsız olacağı bu tür belgeler kasıtlı olarak yok edilmiş veya saklanmıştır. İlk TBMM'nin 337 üyesinin 53'ü din adamıdır.

Onun meclis başkanlığı döneminde, 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan 429 Sayılı Kanun'la Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuş, dinî müesseselerin, cami ve mescitlerin yönetimi, müftü, vaiz, imam-hatip ve müezzin-kayyımların tayin ve azilleri bu teşkilata verilmiştir.

Milli Mücadele'ye büyük hizmetler vermiş, idari tecrübeye sahip uzun süre Ankara müftüsü olan Börekçizade Mehmet Rıfat Efendi, 1 Nisan 1924 tarihinde Diyanet İşleri Reisliği'ne atanmıştır.

Gazi M. Kemal Paşa'nın bu duruma verdiği önemin bir göstergesi olarak da protokoldeki saygın yeri ayarlanmış, diyanet reisine en yüksek devlet maaşı bağlanmıştır. Bakanlara verilen kırmızı plakalı makam aracı sağlanmıştır.

Atatürk, Diyanet İşleri başkanı ile beraber hutbelerin konularını belirliyordu.

Hutbe konuları:

- 1- İman ve amel
- 2- Allah'ın ve Peygamber'in hayat verecek görüşleri
- 3- Allah'ı sevmek ve Peygamber'ine uymak

- 4- Peygamberimizin hayatı
- 5- Vatan müdafaası
- 6- Herkes kazancına bağlıdır
- 7- Namaz ve hikmeti
- 8- Oruç ve hikmeti
- 9- İçkinin kötülüğü
- 10- Kumarın kötülüğü
- 11- Kötü huylardan sakınmak
- 12- Dünya ve ahret için çalışmak
- 13- Askerliğin şerefi gibi vs.

Atatürk, “Her kişi kendi dinini, din işlerini, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır, orası okuldur.” diyerek, imam-hatip okullarını ve ilahiyat fakültesini açmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı’nın kuruluşunun ikinci, yılında 21 Şubat 1925 tarihinde bütçe müzakerelerinde, “dinî neşriyat” üzerinde durulmuş, Kur’an-ı Kerim meali ve tefsirinin, hadis-i şerif tercümelerinin devlet imkanlarıyla yaptırılması kararlaştırılmış ve bu iki işin masrafları için o günün maddi imkansızlıkları içinde Diyanet bütçesine 20 bin liralık ek ödenek konulmuştur.

Neticesinde, Elmalı Hamdi Yazır’ın hazırladığı “Hak Dini Kur’an Dili, Yeni Mealli Türkçe Tefsir” adlı 9 ciltlik meal ve tefsir ile Ahmet Naim ve Prof. Dr. Kamil Miras’ın hazırladıkları “Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi” adlı 12 ciltlik hadis tercümesi ortaya çıkmış, tüm masraflar devlet bütçesinden karşılanmıştır.

Kur'an'ın Türkçeye Çevrilmesinin Amaçları

Gerçekleştirilen devrim yasalarının bir bir tahakkuk etmesinin ardından, toplumda ciddi bir okuma ve okunacak eser boşluğu doğdu. Bu boşluğun doldurulması için muhtelif gayretler olmuş fakat durumun nazikliğinden ciddi bir matbuat söz konusu değil.

O zaman için yapılacak en makul çalışma meclis içinden olabilir. Bunun idrakinde olan büyük âlim Kamil Miras bir grup arkadaşıyla, kimsenin de itiraz edemeyeceği; Meal-Kur'an tefsiri ve Buhari'nin tercümesinin yapılması için önerge verirler. Önerge kabul edilir.

Zaten Atatürk'e göre de Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye çevrilmesinin amacının da halkı aydınlatmak ve inançlı milletimizin bireylerini körü körüne bilmeden tekrardan korumaktır. O, bu gerçeği şu söylemleriyle belirtiyor:

“Kur'an-ı Kerim'in tercüme edilmesini emrettim... İlk defa olarak Türkçeye tercüme ediliyor. Hz. Muhammed'in hayatına ait bir kitabın tercüme edilmesi için de emir verdim. Halk, tekrarlanmakta bulunan bir şey mevcut olduğunu ve din işleriyle ilgili kimselerin derdi ancak kendi karınlarını doyurup, başka bir işleri olmadığını bilsin.”

Yine bu konuyla ilgili olarak: “Türkler dinlerinin ne olduğunu bilmiyorlar. Bunun için Kur'an Türkçe olmalıdır.” ve “Türk, Kur'an'ın arkasından koşuyor. Fakat onun ne

dediğini anlamıyor, içinde ne var bilmiyor ve bilmeden tapınıyor. Benim maksadım, arkasından koştuğu kitapta neler olduğunu Türk anlasın.” demektedir.

Atatürk, inançlı milletin, zamanı geçmiş ve Kur’an-ı gölgeleyen yorum ve açıklamalardan kurtulması için, Türkçeye yeni Kur’an çevirileri ve yeni tefsirler yapılması istediğini şöyle vurguluyor:

“... Milli terbiye ile geliştirmek ve yükseltilmek istenen genç beyinleri, bir taraftan da paslandırıcı, uyuşturucu, hayali fazlalıklarla doldurmaktan dikkatle sakınmak lazımdır. Hoca Efendi bu fikrini açıklamak için (Kur’an-ı Kerim’den) “Vettini vezzeytuni, ilah” ayetini kendince yorumladılar. İncir ve zeytin çekirdeğinden ilke çıkardılar. Birindeki çokluğa, diğerkindeki birliğe işaret ettiler.

Ayetin anlamı bu mudur, değil midir bir şey diyemeyeceğim.

Yalnız bu seyahatim sırasında, rastlantı sonucu, bu ayetin anlamını diğer bir hoca efendiden sormuştum. Bunun için yarım saat kadar irdelemeye ihtiyacı olduğunu söyledi. Ömrünü medreselerde din biliminin öğrenimi ve öğretimiyle geçiren bir kişi, bir kitabın, (Kur’an-ı Kerim) bir satırını Türkçe ifade edebilmek için böyle bir ihtiyaç belirtirse, milletin bireyleri ne desin? Onun için efendiler, genç kuşağın beynini yormadan, onun her şeyi kabule ve sindirmeye yetenekli kıvrımları, hakikat izleriyle süslenmelidir.

(Samsun öğretmenleriyle konuşmasından, 22 Eylül 1924)

Atatürk, Türk ulusunun dinini, öz kaynağından öğrenmesi için Kur’an-ı Kerim’in çeviri ve tefsirini (yorumunu) yaptırmıştır. Kur’an’ın tefsir ve tercümesi için TBMM’de yapılan görüşmeler sonucunda bu iş için bütçeye 20.000 lira

ek bir ödenek konuldu. Günün koşullarına göre oldukça yüklü miktarda olan bu ödenek, TBMM’de kabul edildi.

Bu görev bizzat Atatürk tarafından Mehmet Akif Ersoy’a ve Elmalılı Hamdi Yazır’a verilmiştir. Ancak Mehmet Akif Ersoy, Kur’an’ın Türkçeye çevrildikten sonra ibadette de Türkçe olarak uygulamaya konulacağı endişesi ve çevredekilerin baskısıyla bu görevinden istifa etmiştir. Bunun üzerine her iki görev de Atatürk tarafından Elmalılı Hamdi Yazır’a verilmiştir.

Kur’an’ın Türkçeye çevirisi konusunda Atatürk’e sunulan bir başka çeviri de Cemil Said’in çevirisidir. Cemil Said, Atatürk’e bu konudaki görüşlerini açıklarken, gerekli olan eklemeleri yaptığını ancak bunu yaparken bir mahkemede çeviri yaptığını düşündüğünü söyleyerek objektif bir çalışma yaptığını öne sürmüştür.

Yine hatadan masum olamayacağının bilincinde olarak değişik çeviri ve tefsirlere de baktığını ancak herhangi birini tercih edecek kadar yeterli düzeyde olmadığı için isteyenin istediği tefsire başvurabileceğini belirtmiştir.

Atatürk’ün başlattığı bu hareket sonucunda bugün de çok değerli kabul edilen Hak Dini Kur’an Dili Mealli Türkçe Tefsir adlı çalışmasıyla Muhammed Hamdi Yazır’ın eseri ortaya çıkmış ve bundan sonra camilerde ve bizzat kendi huzurunda okunması sürmüştür. Atatürk’ün girişimiyle onun çok değer verdiği Kur’an çeviri çalışmaları böylelikle hız kazanmıştır.

Kurtuluş Savaşı’ndan yeni çıkan, devlet kurumlarının henüz yeni oluşturulduğu, birçok maddi sıkıntılar içerisinde, Atatürk’ün emriyle TBMM’nin Kur’an tefsiri ve 12 ciltlik hadis tercümesinin yapılmasına karar alması, Türkiye’de din hizmetleri için tarihsel bir adımdır.

Günümüze kadar ulaşan bu eser birçok bilimsel ve dinî araştırma yapan bilim adamı için kaynak kitap olma özelliğini korumaktadır.

Prof. Dr. Kamil Miras, Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercümesi'nin 4. cildinin ön sözünde şu görüşleri dile getirmiştir:

“Şimdi şükran vesilesi olmak üzere asıl kaydedilmesi milli ve dinî bir görev olan bir yön kalmıştır ki o da bu eserin her şeyden evvel Büyük Meclis'in fikir sahibi olarak milletimize sunulan bir fazilet armağanı olmasıdır. Bu sebeple Yüce Meclis'imize üstün başarılar dilerken, Türk Milleti'nin büyük başbuğu Atatürk'ü derin saygılarla selamlarım.”

Atatürk'ün İslam İçin Yaptığı Hizmetler

Aslında Kur'an-ı Kerim ilk kez Türkçeye 1338 yılında Çağatay lehçesiyle çevrilmişti ancak bu çeviri Osmanlı Türklerinin ihtiyacını karşılamaktan oldukça uzaktı.

Cumhuriyet dönemine kadar gerçek anlamda bir Kur'an tercümesi yapılamadı. Osmanlı Devleti döneminde, Kur'an çevrisi yanında uzun süre Kur'an tefsiri de hazırlanmamıştı. 1875 yılındaki Tefsir-i Züptetü'l Ahtar, 1841'deki Tefsir-i Ayıntabi ve 1865 yılındaki Tefsir-i Mevahip gibi tefsir çalışmaları da bilimsellikten uzak ve hurafelerle doluydu.

Türk toplumunun bilimsel bir bakışla gerçekleştirilecek Kur'an tefsir ve tercümesine olan ihtiyacını gören Atatürk, bu konuda hiçbir dönemde olmadığı kadar ciddi çalışmalar başlattı.

1924 yılında Cemil Said'in Kur'an çevrisi ile Hüseyin Kazım ve arkadaşlarının hazırladığı "Nuru'l Beyan" adlı tercüme yeterli görülmemişti.

1926 yılında, Süleyman Tevfik'in tercümesi de anlaşılır bulunmamıştı. Özellikle 1927 yılından sonra Kur'an çevrilerinin sayısında artış görülmüştü. Osman Reşit ve bir heyet tarafından bir çeviri yapılmış fakat 1927 yılında İsmail Hakkı İzmirli'nin tercümesi daha fazla benimsenmiş ve yaygınlaşmıştı.

Cumhuriyetin ilk Kur'an tefsiri, Atatürk'ün isteğiyle hazırlatılan, Konyalı Mehmet Vehbi Efendi'nin "Hülasatü'l Beyan Tefsir'l Kur'an" adlı eseri idi.

Ayrıca, yine Atatürk'ün isteği üzerine Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın "Hak Dini Kur'an Dili" adlı eseri, 1924 yılında meclis kararından sonra hazırlanmaya başlanmış ve 1936 yılında basılmıştı. Bu eser, 8 ciltlik 6433 sayfalık dev bir eserdir. Bu eser, o dönemin Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Türkiye'nin her yerine ücretsiz olarak dağıtılmıştı.

Yukarıda adı geçen eserler başta olmak üzere, cumhuriyetin ilk 15 yılında Kur'an-ı Kerim'in tefsir ve tercümesi ile ilgili 9 eserin yazılıp yayımlandığı görülmektedir.

Atatürk'ün İslam'ın temel kaynağı Kur'an-ı Kerim'i Türkçeye tercüme ettirmiş olması, Kur'an'ın mantığına da uygundur. Atatürk Kur'an'ı Türkçeye tercüme ettirerek, yüzyıllardır ihmal edilmiş bir Kur'an hükmünü, "Biz onu anlaşılabilir diye indirdik"i uygulamıştır.

Üstelik o, bu konunun ne kadar önemli olduğunu bilerek Kur'an tefsir ve tercüme görevini Elmalılı Hamdi'ye vermiştir ve Elmalılı'nın yaptığı Kur'an tefsiri bugün bile aşılammamış mükemmel bir tefsirdir. Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk bu konuda şu değerlendirmeleri yapmaktadır:

"Cumhuriyeti kuran irade (Atatürk), imparatorluğu içinden kemirerek yıkan hurafenin (Kur'an dışı uydurma dincilik) tabelalarını devirdikten sonra, en güzel dinin esasını kitleye tanıtmamanın ilk ve en önemli adımını hayranlık verici bir basiret ve dirayetle atmıştır. O adım, çağın en büyük müfessiri (yorumcusu) Elmalılı Hamdi Yazır'a, TBMM'nin karar ve isteğiyle hazırlatılan Kur'an tercüme ve tefsiridir. Yani dokuz ciltlik o aşılammamış Elmalılı Tefsiri.

Atatürk, hep görmezden gelinen ama temel çözümün hareket noktası olan bu icraatında, sadece aklın değil, gönlünün de işin içinde olduğunu vurgulamak için tefsirin finansmanına bizzat katkıda bulunmuştur...

Türkiye’de İslam konusunun her seviyede en güvenilir, en değerli başvuru kaynağı hâlâ Elmalılı Tefsiri’dir. Elli yılı aşkındır, amansız bir din sömürüsü ile ülkenin anasını ağlatan politikalar ve engizisyona tas çıkartma noktasına gelen “Din Ticareti”, sövüp durdukları devir ve kişilerin vücuda getirdiği, o, dokuz ciltlik eserin değil yerine, yanına bile koyabileceğimiz bir şey üretilmemiştir.”

Atatürk, Türk toplumunun İslam dinini daha iyi anlayabilmesi için Kur’an’ın yanında sağlam bir hadis kaynağına olan ihtiyacı da görmüş ve bu konudaki çalışmalarla ise Ahmet Naim Efendi’yi görevlendirmişti.

Ahmet Naim Efendi de titiz bir çalışma sonunda Buhari’nin hadis kaynağını Türkçeye tercüme etmiştir. İlk üç ciltten sonra eser, Kamil Miras tarafından tamamlanmıştır. 1932 yılında bastırılan bu kerim eser, Türkiye’nin her tarafına ücretsiz olarak dağıtılmıştır.

Atatürk; İslam’ın temel kaynaklarını Türkçeye çevirtmekle kalmamış, bunları bastırarak geniş halk kitlelerine ulaştırılmasını da sağlamıştır. O, Türkiye’de bir bakıma dinsel aydınlanma başlatmıştır. İslam’ın temel kaynakları üzerinde yaptırdığı çalışmalarla Türk-İslam dünyasında uzun zamandır ihmal edilmiş bir konu üzerine eğilme ihtiyacı duymuştur.

Çok sayıda dinî kitap bastırarak, halkın kulaktan dolma, yanlış ve eksik İslam bilgilerini, kitabi bilgilerle düzelterek, din konusuna daha bilinçli yaklaşmasına çalışmıştır. 1924 yılından 1950 yılına kadar, 352.000 (üç yüz elli iki bin) takım

dinî kitap bastırılmış ve bunlar Atatürk döneminden başlayarak yurdun en ücra köşesine kadar dağıtılmıştır.

Bu Kitapların Dağılımı Şöyledir:

1- 45.000 (kırk beş bin) adet Kur'an-ı Kerim tercüme ve tefsiri (on dokuzar cilt).

2- 60.000 adet Buhari Hadisleri tercüme ve izahı (on ikişer cilt).

3- 247.000 adet (iki yüz kırk yedi bin) din kültürü eserleri.

Bütün bu rakamlar, Atatürk döneminde Türkiye Cumhuriyeti'nin dine karşı kayıtsız kaldığını, “negatif” yaklaşımlar sergilediğini ileri sürenlere, anlamlı bir cevap niteliğindedir.

Atatürk Türkiye'sinin “dinsel aydınlanmayı” bu icraatlarını görmezlikten gelen zihniyet sahipleri, Osmanlı Devleti'nde 15. yüzyıldan itibaren basılan dinî eserlerin sayısını merak edip araştırma ihtiyacı duymuş olsalardı, genç Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Atatürk'ü daha iyi anlayacaklar ve takdir edeceklerdi.

Osmanlı Devleti'nde, 1400 ila 1730 yılları arasında; yani yaklaşık 300 yıllık bir dönemde, telif olarak 14 tefsir, 48 fıkıh, 25 akaid ve kelam, 11 ahlak ve sadece 1 tane de hadis ile ilgili, yani kısaca dinî içerikli olmak üzere toplam 99 eser yazılmıştı. “Fünun-i Aliye” ibaresinden dinî nitelikli oldukları bilinen 30 ve sayıları belirsiz en az 14 çalışma yapıldığı görülmekteydi. Toplam 234 telif eserden 143 dinî nitelikli idi.

Bu tablo, Osmanlı Devleti'nin 300 yıllık sürede dinî eser yazımı ve basımı konusunda oldukça kısır olduğunu ortaya koymaktadır. 300 yıllık zaman süresinde hadis ile ilgili sadece bir çalışmanın yapıldığı Osmanlı Devleti'ne karşılık, Atatürk'ün genç Türkiye Cumhuriyeti, 10 yıllık kısa bir sürede çok önemli hadis çalışmalarına imza atmıştır.

Ayrıca, Osmanlı Devleti'nde dinsel alandaki kitabi çalışmaların azlığı yanında, bu çalışmaların halka ulaşmasının da ne kadar güç olduğu tahmin edilebilir. Osmanlı Devleti, 1727 yılında matbaayla tanışmasına rağmen, çıkar amaçlı gerici zihniyet, İslam'ın kitabının halka ulaşmasına, yani matbaada dinî kitap basımına karşı çıkmıştı. Bundan dolayı, Osmanlı halkının zaten sınırlı olan dinsel yapıtlarla tanışması neredeyse imkansızlaşmıştı.

İşte bu eksikliği fark eden Atatürk, İslam'ın temel kaynakları başta olmak üzere, birçok dinsel nitelikli eseri tefsir ve tercüme ettirerek, dinî konulardaki kitabi bilgi eksikliğini gidermeye çalıştı.

İslam dinini gerçekten bilen pek çok yerli ve yabancı bilim adamına göre Atatürk, Hz. Peygamber'den sonra İslamiyet'e en büyük hizmetleri yapan kişidir.

Atatürk'ün İslam dinine yaptığı hizmetleri özet olarak şu şekilde sıralayabiliriz:

1- Kur'an'ı, ilk kez Türkçeye çevirtti, bastırdı ve ücretsiz dağıttırdı. “Ben Müslüman'ım diyen Türk insanı dinini anlamaya başladı. (1927, İsmail Hakkı İzmirli'nin çevirisi.)

2- Kur'an'ın bilimsel tefsirini yaptırdı, bastırdı ve ücretsiz dağıttırdı. (Hak Dini Kur'an Dili ismi ile 1936 yılında Elmalılı Hamdi Yazır)

3- İmam Buhari'nin sağlam hadislerinin çevrisini yaptırdı ve aynı şekilde halka ulaşmasını sağladı. (1932, Ahmet Nazım, Kamil Miras)

4- Arapça okunan ve dinleyenin anlamadığı, hutbe okuma işini Türkçeye dönüştürdü. (1932)

5- Camilerin din görevlisi ihtiyacını karşılamak için “İmam-Hatip Okulları” açtı.

Diyanet'in Kurulmasının Ardından

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kurulmasının ardından, Atatürk, din hakkında gerekli bilgilere sahip olmayan kimselerin dinî konularda yorumlarda bulunmalarına karşı çıkmaya devam etti.

Atatürk'ün “bizim dinimiz” diye sahiplendiği, yüce dinimizin zaman zaman cahil ve ehliyetsiz kişilerin elinde kaldığını üzümlere belirtir, dinimizin böyle kimselerin elinden kurtarılması gerektiğine işaret ederdi. O, her fırsatta cehalete, bağnazlığa, hurafelere, din istismarcılarına karşı olduğunu bildirir, İslam'da bu gibi durumların yerinin olmadığını söylerdi.

Ehil kimselere ve gerçek din adamlarına büyük görev düştüğünü belirten Atatürk, döneminde medrese eğitimi almış ancak din konusunda görüş beyan edenlerle ilgili olarak bir toplantıda şu görüşleri dile getirmiştir:

“Cumhuriyet hükümetimizin bir Diyanet İşleri makamı vardır. Bu makama bağlı müftü, hatip, imam gibi görevli birçok memurları bulunmaktadır. Bu vazifeli kişilerin ilim ve faziletlerinin derecesi bilinmektedir... Vazifeli olmayan birçok insanlar da görüyorum ki aynı kıyafeti giymekte devam etmektedirler. Bu gibiler içinde çok cahil, hatta okuması yazması olmayanlara rastladım.

Özellikle bu gibi bilgisizler, bazı yerlerde halkın temsilcileri imiş gibi onların önüne düşüyorlar. Halkla doğrudan doğruya ilişki kurmaya adeta engel olma sevdasında bulunuyorlar. Bu gibilere sormak istiyorum. Bu tutum ve yetkiyi kimden almışlardır?

Millete hatırlatmak isterim ki bu kayıtsızlığa müsaade etmek asla doğru değildir. Herhalde yetki sahibi olmayan bu gibi kişilerin, görevli olan kimselerle aynı elbiseyi taşımalarındaki sakınca bakımından hükümetin dikkatini çekeceğim.”

Atatürk, İslam dininin emir ve yasaklarının sadece din bilginlerinden değil, herkesin kendi imkan ve gayretleriyle olması gerektiğini, anlaşılmayan meselelerin ise din bilginlerine sorulmasını istemiştir. Din bilginlerinin halkı dinî bakımdan aydınlatma görevini üstlendiğine dikkat çeken Atatürk, bu konuda şu görüşleri savunmuştur:

“Her şeyden önce şunu en basit bir dinî gerçek olarak bilelim ki bizim dinimizde özel bir sınıf yoktur. Ruhbanlığı reddeden bu din, dinde tekelciliği kabul etmez. Mesela din bilginleri, mutlaka aydınlatma vazifesi din bilginlerine ait olmadıktan başka, dinimiz de bunu kesinlikle yasaklar.

O halde biz diyemeyiz ki bizde özel bir sınıf vardır. Diğerleri dinî yönden aydınlatma hakkından yoksundur. Böyle düşünecek olursak kabahat bizde, bizim cahilliğimizdedir. Hoca olmak için yani dinî gerçekleri halka telkin etmek için, mutlaka hoca elbisesi şart değildir.

Bizim yüce dinimiz her erkek ve kadın Müslüman genel olarak araştırmayı farz kılar ve her erkek ve kadın Müslüman, toplumu aydınlatmakla yükümlüdür.”

Atatürk, gerçek din bilginleri ile cahil din adamlarının karıştırılmaması gerektiğine işaret etmiştir:

“Efendiler, bir fikri daha düzeltmek isterim. Milletimizin içinde gerçek din adamları, din adamlarımız içinde de milletimizin hakkıyla iftihar edebileceği bilginlerimiz vardır. Fakat bunlara karşı hoca elbisesi altında gerçek ilimden uzak, gereği kadar öğrenmemiş, ilim yolunda gereği kadar ilerleyememiş hoca görünüşlü cahiller de vardır. Bunların ikisini birbirine karıştırmamalıyız.

Seyahatlerimde birçok gerçek aydın din bilginlerimizle temas ettim. Onları en yeni ilmi terbiyeyi almış, sanki Avrupa’da tahsil etmiş seviyede gördüm. İslamiyet ruhu ve hakikatlerini çok iyi bilen din adamlarımızın karşısında imansız ve hain din adamları da vardır fakat bunları onlarla karıştırmak doğru olmaz.”

Bazı Bilgiler Sıralayalım

3 Mart 1924'te, 29 yerde İmam-Hatip Okulu açıldı. Aynı yıl 9 yerde Kur'an kursu açıldı. 21 Nisan 1924'te, Darülfünun içinde İlahiyat Fakültesi açıldı. (Daha sonra adı İslam Tetkikleri Enstitüsü oldu.)

1928'de, Fuat Köprülü başkanlığında hazırlanan ve içinde “camilere sıra konulup orada oturulsun; ayakkabıyla girilsin, ibadet müzikle yapılsın” gibi önerilerin bulunduğu din reformu Mustafa Kemal tarafından reddedildi.

28 Ekim 1930'da, ilkokulların 5. sınıf öğrencilerine perşembe günleri din dersi verilmesi uygulaması başlatıldı.

İki yıl sonra, 12 yaşından büyük her Türk vatandaşına Diyanet İşleri'nden izinli bazı hocaların ders vermesi serbest bırakıldı.

Bir ara imam-hatipler kapatıldı tekrar açıldı. Okullara din dersleri kaldırıldı, tekrar konuldu vs. Ama Kur'an kursları hep oldu.

Şöyle ki:

- 1925-1934 yılları arasında 14 Kur'an kursu açıldı.
- 1934-1945: 14-41
- 1945-1950: 41-127
- 1950-1996: 127-5949
- 1996-2000 5949-3305

Şimdi bu sayı tekrar 8 bine çıktı...

Peki, bütün bunlardan ne demek istiyoruz?

Biz şu sözlere katılıyoruz:

“Nasıl ki her hususta yüksek meslek ve ihtisas sahipleri yetiştirmek gerekli ise, dinimizin gerçek felsefesini inceleyecek, araştıracak bilimsel ve teknik olarak telkin kudretine sahip olacak seçkin ve gerçek din ilim adamlarını da yetiştirecek yükseköğrenim kurumlarına sahip olmalıyız.”

Mustafa Kemal

Diyanet: İlk Hadis Çalışmasını Atatürk Yaptırdı

Diyanet Vakfı Yayın Kurulu Başkanı Prof. Dr. Yeprem, Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan kısa bir süre sonra Atatürk'ün Meclis kararıyla özel bir bütçe ayırarak Kur'an tefsiri ve tercümesi ile hadis çalışması yaptırdığını söyledi.

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Bardakoğlu'nun, Kur'an ve hadis çalışmasının Atatürk'ün projesi olduğunu açıklaması, kamuoyunda yankı buldu. Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Kurulu Başkanı Prof. Dr. Saim Yeprem, Bardakoğlu'nun sözlerine açıklık getirdi. Yeprem, Atatürk'ün 1920'lerin sonu 1930'ların başında Kur'an tefsiri ve tercümesi ile hadis çalışması yaptırdığını belirterek, Atatürk'ün projesinin İslam dinini temel iki kaynağından dönemin en son şartlarına göre Türk halkına sunmak olduğunu belirtti.

Atatürk'ün her iki çalışma için meclis kararı çıkartarak, özel bütçe ayırdığını söyleyen Yeprem, şunları anlattı: “Kur'an tefsiri için Elmalılı Hamdi Efendi, Kur'an tercümesi için Mehmet Akif Ersoy'u, hadis çalışması için ise Babanzade Ahmet Naim Bey'i görevlendirdi.

Ancak Mehmet Akif Ersoy tercümeden vazgeçince, Elmalılı Hamdi hem tefsir hem tercümeyi yaptı. Hadis çalışmasını 3 yıl sürdüren Babanzade Ahmet Naim Bey vefat edince, yarım kalan çalışmayı Kamil Miras yürüttü. Kur'an tefsiri ve

tercümesi, ‘Hak Dini Kur’an Dili’ adında 9 ciltlik tefsir ve tercüme olarak yayınlandı. Hadis çalışması ise ‘Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecridi Sarih Tercümesi’ adıyla yayınlandı.

Bu iki tefsir 1935 yılında 10 bin nüsha basıldı. Dönemin hayatta olan bütün ilim adamlarına dağıtıldı. Biri de bana dedemden intikal etti. Üzerinden 50 yıl geçtikten sonra o güne kadar Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından basılıp dağıtılan Kur’an tefsirleri, Elmalılı Hamdi Bey’in varisleri tarafından basılmaya başlandı. Hadis tercümesi ise Diyanet İşleri Başkanlığı’nın en çok baskısını yaptığı eserlerin başında geldi.”

Atatürk’ten sonra bir daha böyle bir şeye teşebbüs edilmediğini belirten Yeprem, “Oysa dil ve günün şartları çok değişti. Bu nedenle Diyanet İşleri Başkanlığı ‘Konulu Hadis Çalışması’ adı altında bir proje başlattı. İddia edildiği gibi yapılan ‘ılımlı İslam ya da hadis ayrıştırmak’ değil.

Atatürk’ün projesinde olduğu gibi İslam dinini temel iki kaynağından dönemin şartlarına ve diline göre halka anlatmak. Bu yıl sonunda tamamlanmasını planlıyoruz. Atatürk döneminden sonra yapılan, hatta kapsamı olarak cumhuriyet tarihinde bir ilktir.” dedi.

Patrikhaneler Kapatılmalıdır

Mustafa Kemal, gerek savaş yılları ve gerekse cumhurbaşkanlığı sırasında, azınlık faaliyetlerini çok yakından takip etmiş ve geçmişte onlara verilen imtiyazların kaldırılması ve onların da Türkler gibi hak ve vecibelerde eşit vatandaş haline getirilmesi için gayret sarf etmiştir.

20 Kasım 1922'den 24 Temmuz 1924'e kadar yaklaşık iki yıl süren Lozan Konferansı sırasında da başta Mustafa Kemal olmak üzere Türk idarecilerinin kesin kararı, hem azınlık meselesini yurt içinde ve yurt dışında milletlerarası bir statüye kavuşturmak, hem de azınlıklara ait patrikhane, hahamhane, kilise, havra ve yabancı mektepler gibi müesseselerden, hilafet müessesesinde olduğu gibi patrikhaneleri ve hahamhaneyi ortadan kaldırmaktı.

Yerli kamuoyu buna hazırdı ve bu hususu Mustafa Kemal yabancı kamuoyuna da ilan etmek maksadıyla, Lozan görüşmelerinin devam ettiği sırada, New York Herald Gazetesi muhabiriyle 4 Mayıs 1924 tarihinde yaptığı mülakatta bunu aynen şöyle ifade etmişti:

“Hilafetle beraber Türkiye’de mevcut olan Ortodoks ve Ermeni kiliseleri, Patrikhaneleri ile Musevi Hahamhanelerinin ortadan kalkması lazımdır... Patrikhanelerin hiddetini tahrik etmeden usul-i tedrisimiz tebdil edilemezdi. Bunlar muavenet maksadıyla daima ecnebi hükümetlere müracaat ediyorlardı.

Asırlardan beri Rusya, İstanbul Rum Patrikliği üzerindeki hegemonyası sayesinde işlerimiz üzerinde muzır bir nüfuz sahibi oldu. Rum Ortodoks ve Ermeni patrikhaneleri vasıtasıyla idare usulümüz, diğer kilise idareleri ihdasını elzem kıldı. O vakit Rum-Katolik Patrik'ini ve Yahudilerin hahambaşılarını tasdike mecbur olduk... Türkiye'de mektepler ve kiliseler tahrikatın ocağı idi..."

Lozan'da hahamhane ve patrikhaneler kaldırılamamış ama hiç olmazsa Türkiye'deki azınlıklara tanınmış olan imtiyazlar kaldırılabilmiştir. Yine ırk ve din esasına göre yapılan düzenlemede, Müslümanlar gibi Müslüman olmayanlara, azınlıklara kamu hizmetlerinde kanun önünde tam eşitlik sağlanmıştır.

Ayrıca Türkiye'de bu esaslara aykırı olabilecek hiçbir mevzuatın yapılamayacağı ve uygulanamayacağı belirtilmiştir. Bütün bunların yanı sıra tarihin hemen her devrinde, belki de biraz cömertçe, gördüğümüz "Af Beyannamesi'ni veya "Aff-ı Umumîyi" TBMM kabul etmiştir. Buna göre, savaş sırasında, isyan, ihanet eden, düşmanla işbirliği yapan, Türklere karşı savaşan azınlıklardan Ermeniler ve Rumlar da dahil bütün azınlıklar affedilmiştir.

Lozan'da hahamhane ve patrikhaneler kapatılamamıştır ama bunların faaliyetleri sadece din işleriyle sınırlı tutulmuş, dünyevi işlerle, siyasetle uğraşmaları, ideolojik çalışmalarda bulunmaları yasaklanmıştır.

Yine yapılan inkılaplarla, azınlıkların aile hukukunu kendi ananelerine göre düzenlemeleri hususunda farklılıklar ortaya çıkınca da 15 Eylül 1925'te Yahudiler, 17 Ekim 1925'te Ermeniler ve 27 Kasım 1925'te de Rumlar bu farklılığın kaldırılması için müracaat etmişler ve ülkede ayrı muameleye tabi olmak istemediklerini ifade etmişlerdir.

Lozan’da Ermenistan ve Pontus hayalleri yıkılan Ermeniler, Rumlar ve onları destekleyen Batılıların yanı sıra Osmanlı Devleti’nden ayrılmış olan Bulgaristan, Yunanistan, Suriye, Irak ve Kafkaslardaki Ermeniler ve Rumlar, burukluğu ortadan kaldırmak amacıyla faaliyete geçmişlerdir.

Bizim Dinimiz Kusursuzdur

Atatürk, gerçek dindara karşı değildi. O, kendi çıkarları yararına dini sömürenleri, araç olarak kullananları ortadan kaldırmak istiyordu:

“Bizi yanlış yola sevk eden habisler, biliniz ki çok kere din perdesine bürünmüşlerdir. Saf ve temiz halkımızı hep şeriat sözleriyle aldatagelmişlerdir. Tarihimizi okuyunuz, dinleyiniz, görürsünüz ki milleti mahveden, esir eden yıpratıcı kötülükler hep din kılıfı altında küfür ve alçaklıktan gelmiştir. Onlar her hayırlı davranışı dinle karşılarlar.

Halbuki hamdolsun, hepimiz Müslüman'ız, hepimiz dindarız, artık bizim dinin gereklerini, dinin yasaklarını öğrenmek için şundan bundan derse ve akıl hocalığına ihtiyacımız yoktur.

Analarımızın, babalarımızın kucaklarında verdikleri dersler bile bizim dinimizin esaslarını anlatmaya kafidir... Bilhassa bizim dinimiz için herkesin elinde bir ölçü vardır. Bu ölçüyle hangi şeyin dine uygun olup olmadığını kolayca takdir edebilirsiniz.

Hangi şey ki akla, mantığa, ulusun yararına, İslam'ın yararına uygunsa, hiç kimseye sormayın, o şey dindir. Eğer bizim dinimiz akla, mantığa uygun bir din olmasaydı, kusursuz olmazdı, dinlerin sonuncusu olmazdı.

Atatürk Ankara’da ulus egemenliğini temsil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne gölge düşürebilecek kasıtlı hareketlerden dolayı endişelerini şöyle açıklamaktadır:

“Asırlar boyunca ve bugün de kavimlerin cehil ve taassubundan faydalanarak binbir türlü siyasi ve şahsi menfaat temini için dini alet ve vasıta olarak kullanmak teşebbüsünde bulunanların iç ve dışta varlığı yüzünden bu zeminde olanları söylemekten kendimizi alamıyoruz.

Beşeriyette din hakkında bilgi ve duygular her türlü hurafelerden tecerrüt ederek hakiki ilim nuru ile temizleninceye kadar din oyunu aktörlerine her yerde tesadüf olunacaktır.”

“İnanıp bağlanmakla, mutlu olduğumuz İslam dinini, yüzyıllardan beri alışageldiği gibi bir siyaset aracı haline düşmekten kurtarıp yüceltmenin pek gerekli olduğu gerçeğini görüyor ve biliyoruz.

Kutsal ve tanrısal olan inançlarımızı ve vicdan işlerimizi karışık ve değişik olup her türlü çıkarlarla hırsların kıpırdanışlarından bir an önce ve kesinlikle kurtarmak ulusun bu dünyada olduğu gibi öteki dünyada da mutluluğunun gerektirdiği bir sorumluluktur. Ancak böylelikle İslam dininin yüceliği belirmiş olur.”

“Laiklik prensibinde ısrar ediyoruz. Çünkü milli iradenin, insanlığa mâl olmuş değerlerin belki de en mukaddesi olan da özgürlüğü ancak laiklik prensibine bağlanmakla korunabilir.”

Atatürk, laik devletin pozisyonuna ve laik tutum ve anlayışa bir diğer açıklamada daha bulunur.

“Laiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Bütün yurttaşların vicdan, ibadet ve din hürriyetini tekeffül etmek demektir. Ona göre düzeltiniz.”

Düşünce ve inanç özgürlüğü demek olan laiklik ilkesi, Atatürk'ün dünya görüşünün kilit önemindeki ögesi, bütünüyle Atatürk devriminin genel karakterini belirleyen özelliğidir. Bilim ve sanatın gelişmesi, bilimsel düşünüşün toplumun yönetimine egemen kılınması, kadın haklarının tanınip gerçekleştirilmesi ancak laik bir ortamda olabilir.

Kutsal sayılan konularda inanç ve düşünce farklılıklarının dünya işlerinde dayanışma ve işbirliğini engellememesi ortamı demek olan laikliğin, bu niteliği ile demokratik bir toplumsal ve siyasal düzenin de vazgeçilmez gereği olduğu açıktır. Bütün bunları, derinden ve bütün kapsamıyla kavramış olduğu içindir ki Atatürk şunları söylüyordu:

“Tekkelerin gayesi halkı meczup ve aptal yapmaktır. Oysaki halk meczup ve aptal olmaya karar vermemiştir. Biz dünya uygarlık ailesi içinde bulunuyoruz. Uygarlığın bütün gerektirdiklerini uygulayacağız.” (31 Ağustos 1925)

“Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler ve meczuplar ülkesi olamaz. En gerçek, en doğru tarikat uygarlık tarikatıdır. Uygarlığın emir ve gereklerini yapmak, insan olmak için yeterlidir.” (1 Eylül 1925)

Atatürk, gerici tavır ve eylemler karşısında kesin ifadelerle konuşmuş ve Türkiye Cumhuriyeti ilkelerine bağlı olan herkesin de disiplinle böyle hareket etmesini istemiştir. O şöyle der:

“Birtakım şeyhlerin, dedelerin, seyyidlerin, çelebilerin, babaların emirlerin arkasından sürüklenen ve falcılara, büyücülere, üfürükçülere, muskacılara talih ve hayatların, emanet eden insanlardan kurulu bir topluma uygar bir ulus gözü ile bakılabilir mi?

Ulusumuzun gerçek görünüşü yanal   anlamda gösterebilen ve yüzyıllarca göstermiş olan bu gibi unsurlar ve müesseseler, yeni Türkiye devletinde, Türkiye Cumhuriyeti'nde sürüp gitmeli miydi?

Buna önem vermemek, ilerleme ve yenile me adına en büyük ve düzeltilmesi imkansız bir hata olmaz mıydı? Biz her vasıtanı yalnız ve ancak bir bakımdan faydalanırız. O da şudur: Türk ulusunu uygar dünyada, layık olduğu mevkie çıkarmak ve Türkiye Cumhuriyeti'ni sarsılmaz temelleri üzerinde her gün daha ziyade kuvvetlendirmek...”

“Uygarlık tarikatı Türkiye;  eyhler, dervişler memleketi olamaz.   l lerden yardım ummak uygar bir topluluk için lekedir. Ortada bulunan tarikatların gayesi kendilerine bağlı olan kimseleri dünyevi ve manevi hayatta mutlu kılmaktan başka ne olabilir?

Bugün ilmin, fennin bütün   m l  ile uygarlığın göz kamaştırıcı ı ı ı karşısında fil n ve falan  eyhin ir  diyle madd  ve manevi mutluluğu arayacak kadar ilkel insanların Türkiye uygar topluluğunda var olabileceğini asla kabul etmiyorum...

Dinsiz Milletin Devamına İmkan Yoktur!

1930 yılının Temmuz ayında, Ankara Halkevi'nde toplanan Birinci Türk Tarih Kongresi'nin son günlerinde, Darülfünun profesörleri, liselerin, orta mekteplerin hocaları bu kongreye davet edilmişlerdi.

Toplantı bir hafta sürmüştü. Kongreye katılan davetliler yeni tezler, fikirler ve müşahedelere dayanarak ortaya çıkmışlar, birçok kitap ve kaynak meydana koymuşlardı. Bu kongrede Avram Galanti, Samih Rifat, Raşit Galip, Zeki Velidi ve Sadri Maksudi arasında hayli tartışmalar olmuş, birçok hakikatler meydana çıkmıştı. Atatürk'ün etrafını sarmış olan hocalar gelişigüzel sorularla Atatürk'ü adeta bir baskı altına almış bulunuyorlardı.

Sorulan tüm sorulara cevap veren Mustafa Kemal Atatürk'e, toplantıya katılan bir başka muallim de şöyle bir soru sormuştu:

“Paşam! Din lüzumlu bir şey midir? Hilafetin kaldırılması iyi mi olmuştur?”

Atatürk bu soruya gayet sakin bir tavırla hemen şu cevabı vermişti:

“Evet, din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletin devamına imkan yoktur. Yalnız şurası vardır ki; din, Allah ile kul arasındaki kutsal bir bağlılıktır. Softaların din simsarlığına müsaade edilmemelidir.

Dinden maddi menfaat temin edenler menfur kimselerdir. İşte biz, bu vaziyete müsaade etmiyoruz. Bu gibi din ticareti yapan kimseler, saf ve masum halkımızı aldatmışlardır. Bizim ve sizlerin asıl mücadele edeceğimiz ve ettiğimiz, bu kimselerdir.”

Hilafete gelince;

“İşin garibi bazı arkadaşlardan bilhassa hariçten bana hilafet teklifi vaki olmuştur. “Siz halife olunuz.” demişlerdi. Ben bu teklife daima gülerek cevap verdim. Hilafet lüzumsuz ve hatta zararlı bir müessese haline gelmişti. Bundan beklenen gaye tahakkuk etmemiştir.

Birinci Cihan Harbi’nde gördük; Müslümanlar halife ordusuna karşı harp ettiler! Suriye’de arkadan vuranlar olmuştur. Bunlar halifeye bağlı Türk askerlerini şehit etmişlerdir. Hilafet faydalı halini muhafaza etmiş olsaydı, Müslüman âleminin buna uygun hareket etmeleri icap ederdi.

Dinle hilafeti birbirinden ayırt etmek lazımdır. Birincisi ne kadar faydalı ise, ikincisi o kadar lüzumsuz bir hal almıştır. Hilafeti lağvettiğimiz günden bugüne kadar kimsenin buna sahip çıkmaması, Müslüman dünyasının halifesiz de yürüyeceğine ve yürümekte olduğuna en güzel misal değil midir?”

Atatürk yine dinimizle ilgili şu mükemmel açıklamayı yapıyor:

“Bizde ruhbanlık yoktur. Hepimiz eşitiz ve dinimizin buyruklarını eşit olarak öğrenmeye mecburuz.”

“Her fert dinini, diyanetini, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır. Orası da okuldur.”

“Nasıl ki her hususta yüksek meslek ve ihtisas sahipleri yetiştirmek lazım ise, dinimizin gerçek felsefesini tetkik, bilimsel ve feni telkin kudretine sahip olacak güzide ve

gerçek büyük âlimler dahi yetiştirecek yüksek kurumlara malik olmalıyız.”

İslam'ı Batılı devletlerin elinden kurtarmak konusunda o kadar inançlı olan Atatürk, din ve mezhepler konusunda bakın neler diyor;

Din vardır ve lazımdır.

Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletlerin devamına imkan yoktur.

Allah birdir, şanı büyüktür. Peygamberimiz, Efendimiz Hazretleri Cenab-ı Hak tarafından insanlara hakayik-i diniyeyi tebliğe memur ve resul olmuştur. Kanun-i Esasi'si, cümlenizce malumdur ki Kur'an-ı Azimüşşan'daki husustur. İnsanlara feyz ruhu vermiş olan dinimiz son dindir. Ekmel dindir.

Çünkü dinimiz akla, mantığa ve hakikate tamamen tevafuk ve tetabuk ediyor. Eğer akla, mantığa ve hakikate tamamen tevafuk ve tetabuk etmemiş olsaydı, bununla diğer kavanini tabiiye-i ilahiye beyninde tezat olması icap ederdi. Çünkü bilcümle kavanin-i kevnineyi yapan Cenab-ı Hak'tır.

Bizim dinimiz en makul ve tabii bir dindir ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bu dinin tabi olması için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lazımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur. Müslümanların toplumsal hayatında, hiç kimsenin özel bir sınıf halinde mevcudiyetini muhafazaya hakkı yoktur.

Kendilerinde böyle bir hak görenler dinî emirlere uygun harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık yoktur. Hepimiz eşitiz ve dinimizin hükümlerini eşit olarak öğrenmeye mecburuz. Her fert dinini, din duygusunu, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır. Orası mekteptir.

Milletimizin, memleketimizin darül irfanları bir olmalıdır. Bütün memleket evladı kadın ve erkek aynı surette oradan çıkmalıdır.

Fakat nasıl ki her hususta âli meslek ve ihtisas sahipleri yetiştirmek lazım ise dinimizin hakikat-ı felsefiyesini tetkik, tettebbu ve telkin kudret-i ilmiye ve fenniyesine tehasüp edecek güzide ve hakiki ulemayı kiram dahi yetiştirecek müessesatı aliyeye malik olmalıyız.

Camilerin mukaddes minberleri, halkın ruhi, ahlaki gıdalarına en yüksek, en verimli kaynaklardır. Minberlerden halkın anlayabileceği dille ruh ve beyne hitap olunmakla Müslümanların vücudu canlanır, beyni temizlenir, imanı kuvvetlenir, kalbi cesaret bulur. Fakat buna karşılık hutbe okuyanların taşımaları gereken ilmi özellikler, özel liyakat ve dünya durumunu anlayıp bilme önemlidir.

Minberlerden aksedecek sözlerin bilinmesi ve anlaşılması ve hakayi-ki fenniye ve ilmiyeye mutabık olması lazımdır. Hutebayı kiramın ahval-i siyasiye, ahval-i içtimaiye ve medeniyeyi her gün takip etmeleri zaruridir.

Bunlar bilinmediği takdirde halka yanlış telkinat verilmiş olur. Binaenaleyh hutbeler tamamen Türkçe ve icabatı zamana muvafık olmalıdır ve olacaktır. (Bu konuşma orijinal şeklindedir. Sadeleştirme yapılmadı.)

Atatürk'ün Mevlana Sevgisi

Atatürk dini istismar aracı olarak kullanan kimselere karşı olan samimi bir Müslüman'dı. Bazı yerlerde, Atatürk'ün Milli Mücadele yılları esnasında halkın güvenini kazanmak ve planladığı hedeflere ulaşabilmek için İslami değerlerine bağlı mütedeyyin halka şirin görünmek ve onları ateşlemek için İslamiyet'i ve İslam Peygamberi'ni öven konuşmalar yaptığını, vaaz ve nutuklar verdiğini ve bunu tamamen halkı arkasına alabilmek adına yaptığını iddia edenler vardır.

Halbuki durum hiç de öyle değildir. Zira Atatürk, sadece İstiklal Savaşı'nda değil cumhuriyetin ilan edildiği tarih olan 1923 ve sonrasında da mevcut çizgisini ve duruşunu hiçbir zaman değiştirmemiştir.

Gerçekten düşmanı memleketten uzaklaştırdıktan ve iktidarı ele geçirdikten sonra tam tersi mi hareket etmiştir? Hayır, Daha sonraki yıllarda da Atatürk'ün fikirlerinde hiçbir değişiklik olmamıştır. Buna yaşanmış birçok örnek vermek mümkündür.

Cumhuriyetin ilanından sonra, dini istismara zemin hazırlaması, şer ve sömürü yuvası olması aynı zamanda gelişme ve kalkınmanın önünde engel teşkil etmesi nedenleri ile tekke ve türbelerin kapatılması hazırlıkları yapılıyordu.

Bu dönemde Atatürk, Başbakan İsmet İnönü'ye "Mevlana Dergâhı ve türbesinin kapatılmayarak kendi eşyası ile birlikte

müze olarak düzenlenmesi ve ziyarete açılması” emrini vermiştir. Bir süre sonra, Bakanlar Kurulu kararı ile dergah, müze haline getirilmiştir.

Değerli tarihçi Cemal Kutay’ın ifadelerine göre, Mustafa Kemal’e emrindeki yardımcılarının “Paşam Hz. Mevlana’nın makamını müze haline getirmeniz üzerine halk buraya akın etmeye başladı. Bu bir sakınca doğurmasın.” demeleri üzerine Atatürk’ün verdiği cevap ilginçtir:

“Eğer, Hz. Mevlana’yı hakkıyla tanımak ve benimsemek için ziyarete gitmekte olduklarına inansam öteki dergâhların da açılmasını sağlardım. Çünkü Hz. Mevlana’yı tanımak ve anlamak zaten diğer tüm tehlikeleri de ortadan kaldırmaktadır.” der.

Ayrıca yine bu dönemde Atatürk’ün tekkelerin kapatılmasından güç alarak Hz. Mevlana’ya dil uzatan bir devlet erkanını sofrasından kovması da en çarpıcı örneklerinden biridir.

Peygamberimize Hakaret Edenlere Tepkisi

Bir başka çarpıcı örnek de 1931 yılında yaşanır. Bu tarihte Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur. Atatürk, cumhurbaşkanıdır ama fikirleri yine değişmemiştir. İslam düşmanı bir şarkiyatçının Hz. Muhammed hakkında yazdığı bir kitabı tercüme eden bir yazar, eserini Atatürk'e takdim eder.

Kitap iki cihan serverini, yakınlarının telkiniyle hareket eden, sönük şahsiyetli bir derviş gibi göstermektedir. Atatürk kitabı inceledikten sonra tarihçi Prof. Dr. Şemsettin Günaltay'ı çağırır ve kitap hakkında fikrini sorar. Günaltay'ın cevabı:

“Ele alınacak bir şey değil, bir facia olur paşam.”

Atatürk, Günaltay'ın sözünü bitirmesini beklemeden yerinden fırlar ve yanında bulunan Başvekil İsmet Paşa'ya dönerek:

“Bu paçavrayı toplatın ve tercümeyi yapanı da devlet hizmetinde kullanılmamak üzere hükümet kapısından uzaklaştırın.” der.

Bundan sonrasını Muhittin Nalbantoğlu'nun kaleminden takip edelim:

“Hz. Muhammed'i bana cezbeyle tutulmuş, sönük bir derviş gibi tanıttirmek gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır.

Hz. Muhammed, Uhud Harbi sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak galip düşmanı takibe kalkışmış olsaydı, bugün yeryüzünde Müslümanlık diye bir varlık görülemezdi.”

Atatürk Samimi Bir Müslüman'dır

Atatürk'ün düşünceleriyle, Türk ulusuna duyurularını öğrenmek için, başta büyük Nutuk olmak üzere, belgelenmiş olan söylev ve demeçler, orijinal kaynak olarak elimizde bulunmaktadır.

Bu kaynaklar incelendiğinde, onun tarih, hukuk, ekonomi, siyaset, askerlik, sanat, dil ve din gibi pek çok konu üzerinde konuştuğu, yurdun çeşitli sorunlarına ışık tutan açıklamalarda bulunduğu görülür.

Tüm bu belgeler içerisinde, Atatürk'ün laik anlayış, din ve vicdan özgürlüğü üzerindeki aydınlatıcı sözleri yanında onun, inanç sömürücülüğüne (dinin istismarına) ya da gericici (irticai) eylem girişimlerine karşı büyük bir hassasiyetle ulusunu uyanık tutmak istediği açık ve seçik olarak anlaşılır.

Atatürk'ün aşağıdaki sözleri, bu gerçekleri tüm açıklığıyla bildiğine gayet güzel bir belgedir:

“Din, bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüş ve düşünceye muhalif değiliz. Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamağa çalışıyoruz. Kaste ve fiile dayanan taassupkâr hareketlerden sakınıyoruz. Gericilere asla fırsat vermeyeceğiz.”

Gerçekten de hem Hristiyanlık hem de İslam tarihini inceleyecek olursak, dinde politik çıkar, ya da maddi kazanç

sağlamak isteyenler daima toplumların inançlarını sömürmüşlerdir.

Ayrıca, kara cehalet içerisinde bırakılan halk, gerçek din ilkelerinden gittikçe uzaklaştırılmış, ilkel anlayış içerisinde kaba kuvvet gösterileri dindarlık olarak gösterilmiştir. Bu tür olaylara yüzyıllar boyu siyasal tarih bilgileri içinde pek sık rastlanır.

Dinine Gönülden Bağlı Bir Lider

Büyük Önder Atatürk, Türk Milleti'nin dindar olmasını ve dinî değerlerini muhafaza etmesini, “Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletlerin devamına imkan yoktur.”, “Din vardır ve lazımdır.” sözleriyle teşvik etmiştir. Milletini, batıl inanışlardan arındırıp, gerçek dine yöneltmeyi amaçlamıştır.

Bunun için de Kur'an'ın kolay bir şekilde okunup anlaşılmasını sağlamak amacıyla Türkçeye çevrilmesi emrini vermiştir. Mustafa Kemal bu konuyla ilgili Nutuk'ta şunları söylemektedir:

“Sonra Kur'an'ın tercüme ettirilmesini emrettim. Bu da ilk defa olarak Türkçeye tercüme ediliyor. Hz. Muhammed'in hayatına ait bir kitabın tercüme edilmesi için de emir verdim.”

Kur'an'ın Türkçeye çevrilmesi emrini verirken, Atatürk'ün isteği Müslüman milletinin imanının güçlenmesidir. Bunu ifade ettiği sözleri şöyledir:

“Camilerin mukaddes minberleri halkın ruhi, ahlaki gıdalarına en yüksek, en verimli kaynaklardır. Minberlerden halkın anlayabileceği dille ruh ve beyne hitap edilmekle Müslümanların vücudu canlanır, beyni temizlenir, imanı kuvvetlenir, kalbi cesaret bulur.”

Büyük Önder, gerçek dinin temelini ve Müslümanların konuyu hangi kıstaslara göre değerlendirmeleri gerektiğini 7

Şubat 1923 tarihinde, Balıkesir'deki Paşa Camii'nde verdiği hutbede kendisini dinleyenlere şöyle ifade etmiştir:

“Allah birdir, şanı büyüktür. Allah'ın selameti, sevgisi üzerinize olsun. Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri, Allah tarafından insanlara dinî gerçekleri duyurmaya memur ve elçi seçilmiştir. Bunun temel esası, hepimizce bilinmektedir ki Yüce Kur'an'daki anlamı açık olan ayetlerdir. İnsanlara feyz ruhu vermiş olan dinimiz son dindir. En mükemmel dindir. Çünkü dinimiz akla, mantığa, gerçeğe tamamen uyuyor ve uygun düşüyor.”

Atatürk, İslam dininin tamamen ilme ve mantığa uygun bir din olduğunu bir başka sözünde de şöyle ifade etmiştir:

“Bizim dinimiz en makul ve en doğal bir dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin doğal olması için akla, tekniğe, ilme ve mantığa uygun olması gerekir. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur...”

İslam'ın sosyal hayatı içinde hiç kimsenin, bir özel sınıf halinde varlığını sürdürme hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak görenler dinî kurallara uygun harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık yoktur, hepimiz eşitiz ve dinimizin kurallarını eşit olarak öğrenmeye mecburuz.”

Büyük Önder Atatürk, Türk Milleti'nin dindar olmasını ve dinî değerlerini muhafaza etmesini de sıklıkla vurgulamıştır. Ayrıca, Atatürk'ün Osmanlı Devleti'nin çöküşünü dine bağlayan Türk düşmanlarına yanıtı ise kesin bir şekilde olmuştur:

“Düşmanlarımız, bizi dinin etkisi altında kalmış olmakla itham ediyor, duraklamamızı ve çöküşümüzü buna bağlıyorlar; bu bir hatadır. Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların, erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir.

Allah'ın emrettiği Şey, Müslüman erkekle, Müslüman kadının beraberce din öğrenerek eğitilmesidir. Kadın ve erkek bu ilim ve eğitimi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla mücehhez olmak zorundadır.

İslam ve Türk tarihi incelenirse görülür ki bugün kendimizi bin türlü kuralla bađlanmıŐ zannettiğimiz Şey yoktur. Türk sosyal yaŐantısında kadınlar bilimsel yönden eğitim ve ğretim görmekte ve diğer konularda erkeklerden katiyen geri kalmamıŐlardır. Belki daha ileri gitmişlerdir.”

Atatürk'ün Amansız Mücadelesi

Atatürk'ün karşı olduğu şey, her konuda olduğu gibi dinde veya eğitiminde olan taassupluk, yani bağnazlıktır. Onun bütün ilke ve inkılaplarında hedef, hep tutuculuktan milleti kurtarmak olmuştur.

Bu nedenle dinin en temel kaynağı olan Kur'an söz konusu olduğunda, oldukça titiz davranan ve Kur'an öğretimi için büyük çabalar harcayan ve inkılaplar yapan Atatürk, birçok yerde değişik nedenlerle hep şu sözü söylemiştir:

“Mukaddes mihrabı, cehlin elinden alıp ehlinin eline vermek zamanı gelmiştir.”

Atatürk, dine ve dinin kutsal değerlerine, başta da Kur'an'a saygı göstermiştir ancak o, bağnazlığa ve din istismarcılığına savaş açmıştır.

Sonuç olarak o, hiç kimsenin dinine, inancına karışmamıştır ve din özgürlüğüne ne denli değer verdiğini şu sözleriyle açıkça açıklamıştır:

“Türkiye Cumhuriyeti'nde her reşit dinini seçmekte hür olduğu gibi, muayyen bir dinin merasimini de uygulamakta serbesttir. Yani ayin hürriyeti korunmuştur. Tabiatıyla ayinler asayiş ve umumi adaba aykırı olamaz; siyasi nümayiş şeklinde de yapılamaz.”

Atatürk'ün Kur'an'ın kötü amaçlı istismar edilmesine verdiği tepki ve tarihsel örnekler:

Atatürk, İslam tarihinde yaşanmış bir acı örnek vererek bakın Kur'an'ın nasıl kötü amaçla istismar edildiğine dikkat çekiyor:

“Görevi, İslam dünyasında Kur'an hükümlerinin uygulanmasını sağlamaktan ibaret olan halife, mızraklarına Kur'an sayfaları geçirilmiş Emeviye ordusunun karşısında muharebeyi kesmeye mecbur oldu.

Zorunlu olarak taraflar hakemlerin vereceği karara uymaya söz verdi... Hazreti Osman'a gelince: Kaçınılmaz olan üşüşme içinde kanını Allah'ın kitabına (Kur'an-ı Kerim) akıtarak, dünyayı terk eyledi.”

(Hilafetin kaldırılması esnasında TBMM'de yaptığı konuşmasından, 1 Kasım 1922)

Yine Kur'an'ın kötü amaçlı istismar edilmesiyle ilgili olarak verdiği başka bir örnekte ise:

“Vakta ki Muaviye ile Hz. Ali karşı karşıya geldiler. Sıffin vakasında Muaviye'nin askerleri Kur'an-ı Kerim'i mızraklarına diktiler ve Hz. Ali'nin ordusunda bu suretle tereddüt ve zaaf husule getirdiler. İşte o zaman dine bozgunculuk, İslamlar arasında birbirine nefret girdi. Ve o zaman hak olan Kur'an haksızlığı kabule vasıta yapıldı...”

(Konya gençleriyle konuşma, 20 Mart 1923) demektedir.

Atatürk, dini emellerine alet ederek çıkarlarını sürdürenleri başka bir konuşmasında ele alarak şu şekilde eleştirmiştir:

“Adi ve alçak hilelerle hükümdarlık yapan halifeler ve onlara dini alet yapmaya tenezzül eden sahte ve imansız âlimler tarihte daima rezil olmuşlar, rezil edilmişler ve daima cezalarını görmüşlerdir. Dini, kendi ihtiraslarına alet yapan hükümdarlar ve onlara yol gösteren hoca namı hainler hep bu sonuca sürüklenmişlerdir.”

Sonuç olarak, yine Atatürk'ün açıkça belirttiği gibi “din perdesi ile halkımızı aldatmak”, İslam dininde “riya (gösteriş)” olarak ele alınmıştır. Zira Yüce Yaradan, Kur'an'da birçok ayetlerde, Hz. Muhammed de birçok hadislerinde “riya”yı yermiş ve yasaklamıştır.

Atatürk ve Hz. Muhammed

Atatürk'ün, İslamiyet'ten ve Hz. Peygamber'den övgüyle ve hürmetle bahseden, Müslümanlığından dolayı iftihar ettiğini dile getiren pek çok sözü vardır. Milli Mücadele'nin kazanılmasından sonra, çıktığı yurt gezilerinin birinde, 07.02.1923 tarihinde Balıkesir Zağanos Paşa Camii'nde Atatürk halka şu hutbeyi irad eder:

“Ey millet! Allah birdir, şânı büyüktür. Allah'ın selâmeti, âtıfeti ve hayrı üzerinize olsun. Peygamber Efendimiz Hazretleri, Cenâb-ı Hak tarafından insanlara dinî hakikatleri tebliğe memur ve rasûl olmuştur.

Kanun-ı esâsî, cümlenizce malumdur ki Kur'an-ı azîmüşşândaki naslardır. İnsanlara feyiz ruhu vermiş olan dinimiz, son dindir, ekmel dindir. Çünkü dinimiz akla, mantığa, hakikata tamamen tevafuk ve tetabuk ediyor.

Eğer akla, mantığa ve hakikat tevafuk etmemiş olsaydı, bununla diğer ilahi doğal kanunlar arasında tezat olması icap ederdi. Çünkü bilcümle kevnî kanunları yapan Cenâb-ı Hak'tır.

Arkadaşlar! Cenâb-ı Peygamber, mesaisinde iki dâra yani iki haneye sahip bulunuyordu. Biri kendi hanesi, diğeri Allah'ın evi idi. Millet işlerini Allah'ın evinde yapardı. Efendiler, amiler birbirimizin yüzüne bakmaksızın yatıp kalkmak için yapılmamıştır. Camiler, tâat ve ibadet ile

beraber din ve dünya için neler yapmak lazım geldiğini düşünmek, yani meşveret için yapılmıştır...”

Meclis Açılışında Peygamber Sevgisi

Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış duyurusu, onun İslamiyet ve Peygamberimizle ilgili düşüncelerinin izlerini taşır. Atatürk bu duyuruda TBMM'nin, günün kutsallığından faydalanmak, milletvekilleriyle Hacı Bayram Camii'nde cuma namazı kılmak, Kur'an ve namazın nurlarından faydalanmak için 23 Nisan cuma günü açılacağını bildirmiştir.

Açılış dolayısıyla valiliklerde hatim, Buhari, Muhayiri şerif okutulmuş, dualar ettirilmiştir. Hatim okutup, cumanın feyzinden yararlanmak istemesi yanında Peygamberimizin sözlerinden oluşan "Buhari" adlı hadis kitabını okutması da Peygamberimize duyduğu sevginin sonucudur.

30.10.1922 tarihli meclis müzakerelerinde, Atatürk şöyle der:

"... Hz. Muhammed, çocukluk ve gençlik günlerini geçirdi. Fakat henüz peygamber olmadı. Yüzü nûranî, sözü rûhânî, rüşd-i rü'yette bedelsiz, sözünde sadık, hilm-ü mürüvvetçe başkalarına üstün olan Muhammed Mustafa, evvelâ bu hususi vasıflarıyla kabilesi içinde 'Muhammed'ül Emin' oldu.

Ondan sonra ancak kırk yaşında nübüvvet ve kırk üç yaşında risâlet geldi. Fahr-i âlem efendimiz sonsuz tehlikeler içinde, sonsuz mihnetler karşısında yirmi sene çalıştı ve İslam

dinini kurmaya ait vazifesini ifaya muvaffak olduktan sonra vefat etti.”

Onun Peygamberliğinin Delili

Dolmabahçe Sarayı'nda, tercüme bir kitabın kendisine arz edildiği bir mecliste, Atatürk şu sözleri sarf eder:

“Hz. Muhammed'in bir avuç imanlı Müslüman'la mahşer gibi kalabalık ve alabildiğine zengin Kureyş ordusuna karşı Bedir meydan muharebesinde kazandığı zafer, fâni insanların kârı değildir, onun peygamberliğinin en kuvvetli delili işte bu savaştır.”

Atatürk'ün, çeşitli vesilelerle açıkladığı İslamiyet ve Peygamberimizle ilgili görüşleri apaçık ortadadır. Bunun üzerine yorum yapmaya bile gerek yoktur. Son olarak peygamberimiz ile ilgili sarf ettiği şu sözü dikkatle okuyalım:

“O, Allah'ın birinci ve en büyük kuludur. Onun izinde bugün milyonlarca insan yürüyor. Benim, senin adın silinir fakat sonuca kadar o ölümsüzdür.”

Diyanet: Atatürk'te Peygamber Sevgisi

Diyanet Dergisi'nin Kasım ayı sayısında, 'Atatürk'te Peygamber Sevgisi' anlatıldı. Yazıda, yaşanan olaylarla Atatürk'ün Hazreti Muhammed'e duyduğu sevgi ve saygı anlatılıyor.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Büyük Önder Atatürk'ün Hazreti Muhammed'e olan sevgi ve saygısı, yaşanan örnek olaylarla bir kere daha gözler önüne serildi. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından çıkarılan Diyanet Dergisi'nin Kasım ayı sayısında emekli öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. A. Vehbi Ecer'in, 'Atatürk'te Peygamber Sevgisi' başlıklı yazısında, yaşanan olaylarla Atatürk'ün Hazreti Muhammed'e duyduğu sevgi ve saygı anlatılıyor.

“Beğenilen, değer verilen, önemli görülen şey sevilir. Atatürk'ün beğendiği, saygı duyduğu, değer verdiği, takdir ettiği en büyük insan Peygamberimiz Hazreti Muhammed idi.” ifadesinin yer aldığı yazıda, Atatürk'ün Hazreti Muhammed'in büyüklüğüne dil uzatanları affetmediğine dikkat çekilerek yaşanan şu olaya yer veriliyor:

“Allah ve Peygamber konuları ulu orta Atatürk'ün yanında tartışma konusu yapılamazdı. Bir gece, sofrada, sohbet sırasında Peygamber'i tenkit ederek Atatürk'e yaranacağını zanneden birisinin konuşmasını kızgın bir şekilde elini

masaya vurarak, keser ve “Bu konuyu kapatın... Peygamber’i küçültmek isterseniz, kendiniz küçülürsünüz!” der.

Atatürk’ün, 1926 yılında yaptığı bir konuşmada Hazreti Muhammed’in adının unutulmayacağını vurguladığı belirtilerek, konuşmasında, “O, Allah’ın birinci ve en büyük kuludur. Onun izinden bugün milyonlarca insan yürüyor. Benim, senin adın silinir fakat sonuca kadar o, ölümsüzdür.” ifadelerini kullandığına dikkat çekiliyor.

Atatürk’ün 1 Kasım 1924’te yaptığı konuşmada, Hazreti Muhammed’in kabilesi tarafından sevilen bir kişi ve nasıl peygamber olduğunu anlattığı belirtilerek, konuşmadan şu örnek cümleler veriliyor:

“Son Peygamber olan Muhammed Mustafa, 1394 sene evvel Rumi nisan içinde rebiülevvel ayının on ikinci pazartesi gecesi sabaha doğru tan yeri ağarırken doğdu... Hazreti Muhammed eyyam-ı sabavet (çocukluk günleri) ve şebabeti (gençliği) geçirdi.

Fakat henüz peygamber olmadı. Yüzü nuranî (ışıklı, saygı uyandıran) sözü ruhanî, reşit, rüiyette bibedel (görünüşte emsalsiz), sözüne sadık ve halim, mürüvvetçe (iyilikseverlikte) saire faik (başkalarına üstün) olan Muhammed Mustafa, evvela bu evsaf-ı mahsusa (özel nitelik) ve mütemayizesiyle (sivrilmesiyle...) kabilesi içinde Muhammed’ül-Emîn (güvenilir Muhammed) oldu.

Muhammed Mustafa, peygamber olmadan evvel kavminin muhabbetine, hürmetine, itimadına mazhar oldu. Ondan sonra ancak 40 yaşında nübüvvet ve 43 yaşında risalet (peygamberlik) geldi. Fahr-i âlem Efendimiz sonsuz tehlikeler içinde, tükenmez mihnetler ve meşakkatler karşısında 20 sene çalıştı ve din-i İslam’ı tesise ait vazife-i peygamberisini ifaya

muvaıffak olduktan sonra vasıl-ı ala-yı illiyyin (cennetin en yüce yerine erişen) oldu.”

1930 Yılında Yayımlanan Kitap

1930 yılında Hazreti Muhammed'i küçük düşürmeye yönelik ifadeleri içeren bir kitap ve yazar hakkında, Atatürk'ün şu açıklamayı yaptığı kaydediliyor:

“Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttırmak gayretine kapılan bu cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır. Anlamaktan da çok uzak görünüyorlar.

Cezbeye tutulmuş bir derviş, Uhud Muharebesi'nde en büyük komutanın yapabileceği bir planı nasıl düşünür ve tatbik edebilir? Tarih, gerçekleri değiştiren bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır. Bu küçük harpte bile askerî dehası kadar siyasi görüşüyle de yükselen bir insanı cezbeli bir derviş gibi tasvire yeltenen serseriler, bizim tarih çalışmamıza katılamazlar.

Haz. Muhammed, bu harp sonunda çevresindekilerin direnmelerini yenerek ve kendisinin yaralı olmasına bakmayarak galip düşmanı takibe kalkışmamış olsaydı, bugün yeryüzünde Müslümanlık diye bir varlık görülemezdi.”

İslam dininin dünya insanlığı için büyük bir inkılap olduğunu ifade eden Atatürk'ün, Hazreti Muhammed'in vefatının yıldönümü dolayısıyla 1930 yılında yaptığı bir konuşmada da İslam dininin insanlık için bir inkılap oluşunu

ve korunması gerektiğini şu cümlelerle açıkladığı kaydediliyor:

“Büyük bir inkılap yaratan Hz. Muhammed’e karşı beslenen sevgi, ancak onun ortaya koyduğu fikirleri, esasları korumakla tecelli etmek gerekti. Peygamber ölür ölmez düşünülecek şey, bir an evvel onu toprağa tevdi etmek değil yaratmış olduğu inkılabı emniyet altına almaktı...”

İslam dinini iyi anlayan ve İslam peygamberinin büyüklüğüne, eşsizliğine hayran olan, ona iftira edilmesine razı olmayan ve izin vermeyen Atatürk’ün dine ve peygamberine karşı olmadığı anlatılan yazıda, Atatürk’ün yanlış ve batıl inanışlar ile dinin istismarına karşı olduğuna işaret ediliyor.

(Bu bilgileri biz sizlere daha önce vermiştik. Tekrar yazmamızın nedeni, bize inanmayanlar için Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yayın organı olan Diyanet Dergisi’nin de aynı bilgileri vermesini anımsatmak istedik.)

Hız. Muhammed Türk Mü?

Atatürk'ün Türk Tarih Kurumu'nun İkinci Dil Kurultayı'nda yaptığı konuşmada şunları söylerken ileriye doğru bir mesaj vermek istemiş olabilir miydi?

“Arkadaşlar; asırlık işleri yıllara sığdıran Türk İnkılabı kendi mihrabının bizzat güneş olduğunu bulmuştur. Tarih yolculuğunda Güneş'in ilham izlerine en çok biz Türkler tesadüf ediyoruz. Türk ırkı kültürünü öyle bir yerde buldu ki orada Güneş ona en verimli oldu.

İlk yurttan ayrılmaya mecbur olan Türkler başlıca göç yolları için yine Güneş'in kılavuzluğundan istifade etti. Doğu ve batı ellerine yayıldılar; o geniş ülkelerde yüksek varlıklarının ebedi vesikalarını bıraktılar. Öz yurdumuz Anadolu'nun ilk kültürünü kuran cetlerimiz Güneş'i sembolize etti.”

Güneş, Anadolu uygarlıkları içinde Hititlerin sembolüydü. Hititler de Türk ırkındandılar. Bu uygarlığın en büyük kralı ‘Güneş Kralı’dı. Hititlerin Güneş Kralı öldüğü vakit Ankara'nın en yüksek tepesi olan ve şimdi Anıtkabir'in bulunduğu yerde bir höyük içine gömülmüştü. Kral Höyük'ü denilen bu yerde şu an Mustafa Kemal Atatürk yatmaktadır. Çünkü o, son ve en büyük Türk Kralı idi.

Atatürk şuna inanıyordu; bir gün, eskisi gibi dünya Türk'ün olacak. Adalet ne, barış ne, cennet ne, insanlar o zaman

görecek.

Hız. Muhammed'in Türk olduğu tezini ileri sürüp bunu savunan Atatürk'tür!

Ayrıca yine bazı tarih araştırmacıları, Hız. Muhammed'in de Sümerlerle bağlantısından yola çıkarak Türk olduğunu söylemektedirler!

MU-hammed

MU-sa ve

İb-RA-him ayrıca ismini daha hatırlayamadığım birçok peygamberin adı aslında öz ve öz Türkçedir. İb-RA-him deki RA'yı soracak olursanız MU kıtasındaki insanlar gök tanrılarına RA-MU demektedirler! Kur'an-ı Kerim'de de birçok sure Türkçedir. TA-HA YA-SİN ve yine ismini unuttuğum birçok sure öz ve öz Türkçedir!

Atatürk'ün o dönemde dilimize çevirttiği J. Churchward'ın kitapları bugün Anıtkabir'de Atatürk'ün kitaplarının bulunduğu bölümde saklanmaktadır.

Sağ Elimi, Mustafa Kemal'e Uzattım

Libya'nın ulusal kahramanlarından ve din âlimlerinden Şeyh Sunusî Hazretleri bir gece Peygamberimizi rüyasında görmüş ve koşup elini öpmek istemiş. Peygamber kendisine sol elini uzatmış, buna şaşırان ve mahzun olan şeyh, Peygamber'e hitaben:

“Ya Resulullah niçin sağ elinizi vermediniz?” diye sual edince şu cevabı almış:

“Sağ elimi Ankara'da Mustafa Kemal'e uzattım.”

Gördüğü rüyayı bir türlü unutamayan Şeyh Sunusi Hazretleri, daha önceden Libya'da silah arkadaşlığı yaptığı Mustafa Kemal'e derhal bir mektup yazarak, gördüğü rüyayı anlatır ve kendisinin yanında Kurtuluş Savaşı'na katılarak şehit düşmeyi arzuladığını belirtir.

Mektubu alan Mustafa Kemal'in gözleri dolar. Manevi dünyası en üst seviyeye çıkmıştır. Derhal bir karşı cevap yazarak, Şeyh Sunusi Hazretlerini davet eder.

Hediye Kur'an-ı Kerim

Mustafa Kemal, Trablusgarp cephesindeki görevi sırasında tanıştığı Şeyh Sunusi'nin kendisine hediye ettiği el yazması küçük Kur'an-ı Kerim'i Sofya ateşemiliterliği görevine gidene kadar sürekli üzerinde taşımış, İstanbul'dan ayrılırken annesine emanet etmişti.

(Bu Kur'an, Kurtuluş Savaşı boyunca Zübeyde Hanım'ın sürekli hatim indirdiğini söylediği Kur'an'dır; Zübeyde Hanım vefatından önce kızı Makbule Hanım'a verdi ve oradan da Halil Nuri Yurdakul'un ailesine intikal etti...)

İslam Âlemi'ni Türkler Kurtarır

Milli Mücadele'nin kazanılmasında din adamlarımızın önemli hizmetleri vardır. Şeyh Sunusi ve Özbekler Dergahı'nın kahraman şeyhi Ataullah Efendi, bunlar arasında ilk akla gelenlerdendir. Din âlimlerimizin yapmış olduğu önemli hizmetleri, dönemin İngiliz Gizli Servis yetkilisi Harron Armstrong şöyle anlatmaktadır:

“Elde ettiğimiz malumat ve karşılaştığımız hakikatler bizleri hayrete düşürdü. Bu din adamları münhasıran telkinlerle ve maneviyatı yükseltmekle iktifa etmemişler, fiilî olarak da mukavemet teşkilatı içinde vazife almışlardı. Halk üzerinde tesirleri fevkalade olduğundan, üzerlerine aldıkları vazifeleri muvaffakiyetle ifa etmişlerdi.”

Şeyh Ahmet Sunusi ve Sunusiler, Mısır'a saldıran İngilizler ile Trablusgarp'a saldıran İtalyanlara karşı Mustafa Kemal gibi genç Osmanlı subaylarıyla birlikte kahramanca mücadele vermişlerdir. Hatta Sunusiler'le başa çıkmakta zorlanan İngilizler, Şeyh Sunusi'ye; “Tarafsız kalırsanız, Sunusileri Libya'nın meşru siyasi iktidarı olarak tanırız. Ayrıca size Mısır'ın Batı Çölü'ndeki bazı vahaları veririz.” teklifinde bulunmuşlardır. Fakat Şeyh Sunusi, bu teklifi elinin tersiyle itmiştir.

Şeyh Ahmed Sunusi, Türk Milli Mücadelesi'nin müstesna şahsiyetlerden biridir. Şeyh Sunusi Afrika'da, özellikle Sahra

ve Sudan bölgesinde geniş bir nüfuza sahip olan Sunusilerin önderidir.

Sudan ve Libya’da, Mustafa Kemal’in gerilla eğitimi verip teşkilatlandığı ve Türk ordusunun yanında yer almasını sağladığı Sunusilerin lideri olan, daha sonra da Teşkilat-ı Mahsusa’nın büyükleri arasında yer alan Şeyh Ahmet Sunusi, Kurtuluş Savaşı sırasında da Kuva-yi Milliye hareketini destekledi. Anadolu’yu gezerek vaazlar verdi. İslam dünyasının Anadolu hareketine destek vermesi için çalıştı.

Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu’nun birçok yerini gezerek, Kuva-yi Milliye’ye vaazlarıyla destek olmuştur. Sunusi Efendi, rengi, dili, kültürü, ırkı farklı olduğu halde, Türk’ün, İslam’a yapmış olduğu ve daha da yapacağına inandığı büyük hizmetler dolayısıyla, Afrika’nın kızgın çöllerinden, daha önce hiç görmediği Anadolu’ya koşmuş, Milli Mücadele’mize katılmıştır.

O Milli Mücadele ki aç, çıplak, silahsız ama imanlı bir milletin, kendisine sırtlanca saldıran, emperyalist yedi düveli mağlup edişinin ta kendisidir.

Şeyh Ahmet Sunusi, bembeyaz mahalli kıyafetiyle gittiği her yerde, verdiği vaazlarla, herkesi Milli Mücadele’ye çağırıyordu. Onu bu topraklara çeken kuvvetin ne olduğunu, şu sözlerinden anlıyoruz:

“Bugün İslam milletleri arasında en kuvvetli ve haşmetlisi ve dinî vahdet ve idare yönünden en ümit vericisi Türk Milleti’dir. Binaenaleyh, bütün İslami hareket ve dayanışmanın kuvvet merkezi Türkiye olmalıdır. Kahraman Türk Milleti’ni bu yakın alaka ve yardıma, dayanışmaya ve bu çok mühim vazifeye ehil kılan birçok tarihî ve stratejik imtiyazları vardır.”

Kurtuluş Savaşı sonunda Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa, mecliste Şeyh Sunusi'nin onuruna bir davet verdi. Mustafa Kemal Atatürk, konuşmasında şeyhi şöyle takdim ediyordu: “Bütün âlem-i İslam'ın hürmet ve muhabbetini hakkıyla kazanmış olan bu tarikatı ve onun mümtaz mümessilini, riyasetinde bulunduğum Büyük Millet Meclisi namına hürmetle selamlar ve kendisine davamıza gösterdikleri necip alaka ve bizi bu yolda mücadeleye devam hususunda vaki teşviklerinden dolayı minnetle anarız.

Afrika'nın en tabii reisini, en salâhiyettar hükümdarını ve bize mazideki emsalsiz mücadeleleriyle rehber olmuş Sunusileri de burada kalbimizden gelen en büyük takdir ve takdis hisleriyle alkışlarız.”

Kurtuluş Savaşı dönemi öyle bir dönemdir ki vatan hainleri ile vatanseverlerin safları belli olmuştur. Şeyh Sunusi, Kuzey Afrika'dan gelip, Türk Milleti'nin bu aziz mücadelesine bizzat iştirak etmiştir.

Şeyh Sunusi, “Türkiye'nin ve İslam Âlemi'nin kurtuluşu Allah-ü Teâlâ'nın izniyle, ancak Müslüman Türk Milleti sayesinde mümkün olabilir ve böyle olacaktır.” diyerek, bir dava adamına yakışan tavrı sergiliyordu.

Peygamberimizi Savunan Türk Paşa

Yıl 1918... Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmek üzereyiz. Suriye, Irak, Filistin, Arabistan cephelerindeki ordularımız, İngilizler karşısında çökmek üzere. İngilizler, Arapları çil çil altınlarla satın almış. Araplar, Türk ordusunu, dindaşlarını arkadan ve kallesçe vuruyor.

Ekim 1918... Bu cephelerde on binlerce şehit veren Osmanlı yenilmiş, Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmış, antlaşma uyarınca ordular teslim oluyor.

Peygamberimizin Ravza-i Mutahhara adıyla bilinen mezarı, kutsal Medine kentinde. Komutanlığını Fahrettin Paşa'nın yaptığı Medine Garnizonu, aylardan beri Araplar ve İngilizler tarafından korkunç bir kuşatma altında. Açlık, susuzluk, silahsızlık, her şey felaket. Çaresiz kalan Fahrettin Paşa ordusuna emir yayınlıyor:

“Evlatlarım, çekirgeleri tavada pişirip yiyin. Ben yiyorum, çok güzel oluyor.”

Fahrettin Paşa, Arap ihanetini ve olacakları önceden görüyor, Medine'nin elden çıkacağını anlıyor. Peygamberimizin mezarına Osmanlı tarafından armağan edilen bütün değerli eşyaları son trenlerden birine bir muhafız kıtası eşliğinde yükleyip İstanbul'a gönderiyor. İşte bazıları:

- Hazreti Osman'ın ceylan derisine el yazmalı Kur'an'ı,
- Pırlanta ve incilerle Peygamberimizin adı yazılı levhalar,

- Pırlantalı, incili ve amberli tespihler,
- Kevkebi Dürri adlı 4 parça büyük elmas,
- Her biri 50 kiloluk altın şamdanlar ve daha niceleri.

Medine, demiryolunun son durağı. Demiryolu, cephelerdeki ordumuzun tek can damarı. Araplar bu hatta sürekli sabotaj düzenleyip asker, yiyecek, cephane sevkini engelliyor. İngiliz altınları doğrusu çok işe yarıyor!

Mondros imzalanıyor, devlet teslim oluyor. Fakat Fahrettin Paşa teslim olmayı reddediyor. Aylar boyu Medine’de Arap-İngiliz kuşatmasına direniyor.

Haçlı-Suudi işbirliği, Türk ordusuna karşı sürüp gidiyor.

İstanbul hükümeti, Adliye Nazırı (Adalet Bakanı) Haydar Molla’yı Medine’ye İngiliz zırhlısıyla gönderip, direnen Fahrettin Paşa’dan teslim olmasını istiyor. Paşa yine reddediyor. Verdiği yanıt hep aynı:

“Ben Peygamberimizin mezarını bunlara bırakmam. Al bayrak burada dalgalanacak.”

Dünya askerlik tarihinde böyle bir olay yaşanmadı. Devlet teslim olmuş, Fahrettin Paşa 3 ay daha Medine’de direniyor. İngilizler ve işbirlikçi Araplar, Medine’yi bir türlü ele geçiremiyor.

Ocak 1919... Sonunda olan olur. Bir sabah erken saatlerde paşa, Peygamberimizin mezarında namaz kılarken, teslimden başka çıkar yol kalmadığını savunan bazı subaylar onun üzerine atılır ve yaka paşa yakalar. Fahrettin Paşa, tabancasıyla kılıcını Peygamberimizin mezarına bırakır ve kuşatmacılara esir düşer.

Fahrettin Paşa, bir süre Mısır’daki esir kamplarında kalır. Sonra bütün yurtseverler gibi İngilizler tarafından Malta Adası’na gönderilir. Esirliği boyunca çizmelerini ve üniformasını bir gün olsun üzerinden çıkarmaz.

İki buçuk yıl sonra serbest kalınca, 1921 yılında İtalya-Almanya-Rusya-Batum-Kars yoluyla yurda girer, vatan toprağını öper ve Kazım Karabekir Paşa ordusuyla Batı cephesine gidip İstiklal Harbi'ne katılır.

Ankara'da Mustafa Kemal Paşa, Fahrettin Paşa için “Daha sağlığında adını tarihe altın harflerle yazdırmış kumandanımızdır.” der.

“Çöl Kaplanı” ve “Medine Kahramanı” olarak bilinen, düşmanlarının bile hayranlıkla söz ettiği Fahrettin Paşa, 1922 yılında Mustafa Kemal Paşa tarafından Afganistan'a, Kabil Büyükelçisi olarak atanır. Afganistan, o yıllarda da bizim için çok önemli. Yeni rejimi tanıyan birkaç ülkeden biri.

Fahrettin Paşa, sonraki yıllarda “Türkkan” soyadını alıyor. Hakkında yazılmış iki nefis kitap var. İkisinin de adı “Medine Müdafaası.” Birinin yazarı, paşanın personel subayı Naci Kâşif Kıcıman, öteki ise Kızılay görevlisi Feridun Kandemir. Her ikisi de Medine'de Paşa ile birlikte görev yapmışlar.

Aradan yıllar geçiyor, Kandemir bir gün Fahrettin Paşa'ya sokakta rastlıyor ve kendisinden, anılarını yazmasını istiyor. Yanıtını kitaptan aynen aktarıyorum:

“Evladım, herkes vatana karşı borçlu olduğu vazifeyi yapar ve orada iş biter.”

Fahrettin Türkkan, 1948 yılında vefat etti. Ebedi uykusunu İstanbul'da, Rumelihisarı Mezarlığı'nda uyuyor.

Fahrettin Paşa olayı, dünyada eşi olmayan bir ibret belgesidir. İngilizlerle para uğruna işbirliği yapan dindaşımız Arapların ihanetine uğrayan, devlet teslim olduğu halde Peygamberimizin mezarını onlara kaptırmamak için kelle koltukta, aç susuz direnen gerçek bir Müslüman'ın öyküsüdür.

İslamiyet Ortadan Kalkmalı!

Fahrettin Paşa ve bir avuç Türk askerinin canlarını ortaya koyarak savundukları Medine, sonunda Vahabilerin idaresindeki Suudilere terk edilmişti. Ancak Vehhabi inancı altındaki Suudi idaresi emirlerine girdikleri İngilizlerin de telkinleriyle kutsal yerleri tek tek yıkmaya başlamışlardı.

İngilizlerin buradaki amacı İslamiyet'i ortadan kaldırmak, bu yüzden de İslam'ın tüm izlerini silmek. Dört kutsal dini temsil eden peygamberlerden üçünün mezar yeri belli değildir. Bunlardan sadece İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in mezarı bellidir.

Bu olay hem Yahudileri hem de Hristiyanları oldukça rahatsız etmektedir. Yüzyıllardan beri dünyanın dört bir köşesindeki Müslümanlar, hacı olmak üzere Mekke'ye gelmekte buradan Medine'ye hareket ederek Hz. Muhammed'in ve Sahabilerin mezarlarını ziyaret ederek hacı olmaktadır.

Bu kutsal olay, tüm Müslüman âlemini birleştiren en büyük harekettir. İslamiyet'i bir din, Hz. Muhammed'i ise peygamber olarak kabul etmeyen Musevi ve Hristiyan dünyası, İslam dünyasını birleştiren bu konuyu ortadan kaldırmanın daima peşinde olmuştur. Fırsat da şu an ellerine geçmiştir.

Vehhabi yöneticileri emirleri altına alan İngilizler, planlarını uygulamaya koymakta gecikmediler. Bu plana göre önce Sahabilerin mezarları, ardından İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in mezarını ortadan kaldırmak ve en sonunda da Kabe'yi yıkmak. Bu sayede İslam dünyasını birleştiren bu dinin tüm izlerini silmek.

Hız. Muhammed'in Kabri Yıkılacaktı!

Yıllar sonra, bu konuyla ilgili belgeler tek tek ortaya çıkmaya başladı. 2008 yılının son aylarında Türk kamuoyunda, ortaya çıkartılmayan, daha doğrusu bazı çevreler tarafından saklanan bir belge konuşulmaya başladı. Mustafa Kemal olmasaydı Hz. Muhammed'in mezarı yıkılır mıydı? Evet, son zamanlarda Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş'ın ortaya attığı bu iddia tartışılmaya başladı.

Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Atatürk'ün Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mezarını yıkılmaktan son anda kurtardığını iddia etti. Yalçıntaş'a göre Mustafa Kemal, Vehhabilere sert bir nota vererek yıkımı durdurmuş. Ata'nın notası dışışleri arşivinde mevcut ve açıklanmaktan çekiniliyor.

Prof. Dr. Yalçıntaş şunları konuyla ilgili söylüyor:

“... Vehhabilik'te mezar ziyareti günah sayıldığı için Suudiler bütün mezarları yıkmaya başlamışlar. Sıra Hz. Muhammed'in mezarına gelmiş. Ülkedekiler Mustafa Kemal Atatürk'ten yardım istemişler.

Atatürk bu olayı duyunca tüm manevi duyguları kabarmış ve Suudi kralına Hz. Muhammed'in değil mezarına, türbesinin bir taşına dahi dokunulursa bedelinin çok ağır olacağını bildiren nota niteliğinde bir yazı göndermiştir. Bu vesika dışışleri arşivlerinde mevcut ama yıllardır açıklanmıyor.”

Emperyalizme Müsaade Etmeyeceğiz

Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş'ın gündeme getirdiği bu konunun izlerini sürdüğümüzde, Mustafa Kemal ve arkadaşlarına dinsiz diyen bazı çevrelerin iddialarına son verecek olan ve suratlarına şamar gibi inecek bu belgenin bir tanesi, İçişleri Bakanlığı Matbuat Umum Müdürlüğü başlıklı ve 20 Ağustos 1937 tarihini taşıyor.

Dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Cumhurbaşkanlığı'na hitaben yazdığı ön sunuş yazısında 'Bombay Chronicle gazetesinin 27.8.1937 tarihli nüshasında 'Filistin'e el sürülemez, Kemal Paşa Avrupa'ya ihtar ediyor' başlığı altında bir yazı intişar etmiştir. Bu yazının Türkçe örneği ilişik olarak sunulmuştur. Bu vesile ile saygılarımı tekrarlarım' diyor.

Belgeden anlaşıldığına göre Mustafa Kemal Atatürk'ün mecliste yaptığı bu konuşmayı, önce, Ankara'da Türkçe yayınlanan Hakimiyet-i Milliye Gazetesi yayınlamış. Hindistan'da yayınlanan Bombay Chronicle Gazetesi de bu açıklamayı Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'nden almış.

Aslı Ankara'da Milli Arşiv'de "030 10 266 793 25" numaralı dosyada saklı tutulan belgeye göre, Mustafa Kemal Atatürk'ün Kutsal Topraklarla ilgili olarak mecliste yaptığı bu konuşmanın tam metni şöyledir:

Bu belge 27.7.1937'de Atatürk'ün TBMM de yaptığı konuşma ile ilgilidir.

Kanımızı Dökmeye Hazırız

Birinci Dünya Savaşı yıllarında, İngilizlerin verdiği altınlar sonucu Müslüman Türk askerlerini arkadan vuran, Hristiyanlarla birlik olup İslam âleminin lideri ve halife olarak bilinen Osmanlı padişahına bile isyan eden, Suudi Arabistanlı idareciler son yıllarda işi daha da azıtmışlardı.

Petrolün kokusunu alan Avrupalı devletlerin oyuncağı olan Suudi Arabistan'ı idare eden idareciler, para uğruna mukaddes toprakları parsel parsel Avrupalı emperyalist devletlerin hizmetine sunmaları üzerine, Mustafa Kemal Atatürk TBMM'de önemli bir konuşma yapar. Bu konuşma sadece Suudi Arabistan'ı idare edenlere karşı değil, tüm Avrupalı devletlere de bir ikaz ve sert nota şeklindeydi.

Atatürk o konuşmada bakın özetle neler söylemiş:

“Arapların Avrupa siyasetine nüfuz edemeyip sözde istiklal kelimesine inandıkları ve bu uğurda Arap memleketlerini Avrupa emperyalizmine esir kıldıkları çok şayanı teessüftür. Arapların arasında mevcut olan karışıklığı ve hoşnutsuzluğu kimse bizim kadar bilemez. Biz vakıa birkaç sene Araplardan uzak kaldık.

Fakat şimdi kendimize kâfi derecede güvenip ve kudretimizi bildiğimiz için İslamiyet'in mukaddes yerlerinin Musevilerin ve Hristiyanların nüfuzunun altına girmesine mani olacağız. Binaenaleyh şunu söylemek istiyoruz ki;

buraların Avrupa emperyalizminin oyun sahası olmasına müsaade etmeyeceğiz.

Cedlerimizin, Selahaddin'in idaresi altında, uğrunda Hıristiyanlarla mücadele ettikleri topraklarda yabancı hâkimiyet ve nüfuzunun tahtında (altında) bulunmasına müsaade etmeyeceğimizi beyan edecek kadar bugün, Allah'ın inayeti ile kuvvetliyiz.

Avrupa bu mukaddes yerlere temellük etmek için yapacağı ilk adımda bütün İslam âleminin ayaklanıp icraata geçeceğine şüphemiz yoktur. Biz şimdiye kadar dinsiz ve İslamiyet'e lakayt olmakla itham edildik.

Fakat bu ithamlara rağmen peygamberin son arzusunu yani, mukaddes toprakların daima İslam hâkimiyetinde kalmasını temin için hemen bugün kanımızı dökmeye hazırız.”

Selamete...

Bu konuşmanın ardından işin peşini bırakmayan Mustafa Kemal Atatürk'e bir bilgi daha gelir. O bilgiye göre Suudi Arabistan'ı yöneten Vehhabiler, Peygamber Efendimiz zamanında ve ondan sonra yaşamış İslam büyüklerinin mezarlarını tek tek ortadan kaldırmaya başlamışlardı.

Raporun son bölümünü okuyan Mustafa Kemal Atatürk, hırsından deliye döner. Çıldırılmış bir vaziyette odasında dolaşan Mustafa Kemal, odanın bir kenarında bekleyen yaverine sinirli bir sesle derhal Fevzi Paşa'yı çağrımlarını emreder. Acil davet üzerine derhal köşke gelen Genel Kurmay Başkanı Fevzi Çakmak'a elindeki rapor ile ilgili bilgi verir.

Bu konulara karşı çok hassas olan Fevzi Paşa'dan, Türk Ordusu'nun son durumu hakkında bilgi alan Mustafa Kemal Atatürk, ordunun ne kadar sürede harekate hazır olacağını sorar. Genel Kurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın 'Ordu her an

göreve hazırdır' cevabı üzerine, biraz rahatlar ve kendisinden emir beklemesini söyleyerek, Genel Kurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ı yolcu eder.

Ardından masasına oturarak önündeki Cumhurbaşkanlığı başlıklı kağıda el yazısı ile acil kodu ile şunları yazar;

Sert Bir Nota

Suudi Arabistan Kralı
Haşmetli Abdülaziz İbnissuud Hazretleri,
Mekke

Kral hazretleri, son zamanlarda yüksek şahsınızın idaresi altında bulunan İslamiyet'in mukaddes topraklarında, İslam uğruna canını vermiş olanların mezarlarına karşı saldırıların yapıldığını ve mezar yerlerinin ortadan kaldırıldığı hakkında bilgi sahibiyiz.

Vahabilik adı altında yapılan bu hareketler, başta ben olmak üzere tüm Müslüman Türk halkını oldukça rahatsız etmekteyken, en son gelen bilgiler sıranın İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in mezarının bulunduğu Türbeye geldiği ve oranın da yıkma teşebbüsünde bulunulduğu öğrenilmiştir.

Haşmetli Abdülaziz İbnissuud Hazretleri, İslam Dünyası'nın sizlerin emanetine bıraktığı bu mukaddes topraklarda, Hz. Muhammed'in değil mezarına, türbesinin bir taşına dahi dokunulursa bedeli çok ağır olacaktır.

İslamiyet'in kılıcı olan Müslüman Türk ordusu, daha önce idaresi altında bulunan bu toprakları tekrar koruması altına almaktan ve kanını akıtmaktan çekinmeyecektir.

Başta Müslüman Türk Milleti'nin ve tüm İslam Âlemi'nin mukaddes saydığı bu toprakları korumak uğruna değil Avrupa devletleri, bütün dünyanın ordularına karşı da canımızı feda

etmekten çekinmeyeceğimizi gerek yüksek şahsiyetinize ve gerek veliaht'ınıza bildiririm.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı-Kemal Atatürk-1937/Ankara

Not: İşte Türk ve dünya kamuoyundan saklanan notanın meali bu şekildedir. Yukarıdaki telgrafta yazılanlar, Atatürk'ün yakın çevresi tarafından bildirilmiştir. Dışişleri'nde orijinali saklanmaktadır ve bir an önce açıklanmalıdır.

Atatürk'ün Yaptırdığı Camii

Türk İstiklâl Harbi'nde bozguna uğrayan Yunan ordusu, kaçarken Anadolu'yu da yıkıp geçmişti. Eskişehir'in Mihalıççık ilçesindeki Aşağı Cami de bunlardan biriydi. Olay, Atatürk'e, Mihalıççık'lı Emir eri Ali Metin aracılığı ile iletildi...

Atatürk ise hiç düşünmeden o zamanın parasıyla 5000 lira gönderdi. Tarihe önemli bir ışık tutan araştırmayı Şener Yılmaz yazdı. Erzurum Kongresi'nden itibaren Atatürk'ün yanında bulunmuş, hizmetini yapmış...

Ali Çavuş, bilahare soyadı da Atatürk tarafından verilen Ali Metin, Eskişehir'le ilgili bir anıyı anlatıyordu: 1930 yılında, Mihalıççıklı asker arkadaşları, Ankara'ya kendisini ziyarete gelirler. Milhalıççık'ta harap bir camiden bahsedip yapımı için Atatürk'ten yardım alıp alamayacaklarını sorarlar.

Ali Metin, birkaç gün sonra Yaver Muzaffer Kılıç'la birlikte konuyu Atatürk'e iletirler. Onun anlatımıyla, Atatürk, Türk İstiklâl Savaşı'nda Eskişehir yöresinin durumunu çok iyi bildiği için, hemen Milhalıççık'a 5000 lira gönderir. Bu parayla cami yapılır.

Caminin yeniden yapılması, Atatürk ve silah arkadaşlarına dil uzatan yobaz, örümcek kafalı, cahil güruhuna da vurulacak bir şamar olur! Tarihî cami, Milhalıççık'ta Kabir Mahallesi'ndeki, "Aşağı Cami" idi.

Tarihî kaynaklara göre cami, 1886 yılında Sivrihisarlı Hacı Süleyman tarafından yaptırılıyor. Yunanlılar Mihaliççik'ı yakıp yıkıyor. Bu arada cami de harap ediliyor, kullanılmaz hale geliyor. Bir tek, Yunan askerinin karargah olarak kullandığı bina ayakta kalıyor.

Mihaliççikli fakir. Maddî güçleri camiyi yeniden yaptırmaya müsait değil. Onun için Atatürk'ten yardım istiyorlar. Hemşerileri Ali Metin aracılık ediyor. Atatürk de durumu ve şartları çok iyi bildiği için cami yapımı için para gönderiyor ve 1930'da cami yeniden yapılarak hizmete giriyor.

Ancak Atatürk kendi cebinden bu parayı Ali Çavuş'a teslim ederken tek bir şart ileri sürüyor; Yeniden yapılan camiye kesinlikle benim adımı vermeye kalkmayın. Adı yine 'Aşağı Camii' olarak kalsın.

Neden Din Devleti Değil?

Mustafa Kemal, kurulacak devletin şekliyle ilgili toplumun her kesiminden insanlarla görüşmeler yaparken, sıra, mollalar, şeyhler ve din büyüğü geçinen kişilere gelir. Mustafa Kemal, bunlara haber gönderir ve gelecek hafta kendileriyle bu konuyu görüşeceğini ancak konuşmalarının bir temeli olarak katılacak olan herkesin Bakara Suresi’ni 288. ayetine kadar okumalarını rica eder. Toplantı günü gelip çatığında, Mustafa Kemal kürsüye çıkar ve sorar:

“Arkadaşlar, buraya gelmeden önce hepinizden Bakara Suresi’ni 288’e kadar okumanızı rica etmiştim. Kimler okudu Bakara’yı 288’e kadar?”

Salondaki bütün eller istisnasız olarak bu ricayı yerine getirdiklerini belirtmek için havaya kalkar. Bunun üzerine Mustafa Kemal sözlerine devam eder:

“Beyler işte, kuracağımız devletin neden din temeline dayanamayacağının açıklaması ortadadır, Bakara Suresi yalnızca 286 ayettir.”

Her Sarıklıyı Hoca Sanmayın

Eski Beykoz İmamı Hafız Efendi, Ankara’da bulunduğu sırada, tarihin büyük adamlarının dinî inanışlarından bahsedilen bir toplantıda şu anekdotu açıklıyordu:

Hafız Efendi:

Sırası gelmişken, sizlere bütün ömrümce unutamayacağım bir hatıramı anlatayım da dinleyiniz. Büyük inkılapların birbirini izlediği günlerdeydi. Ben o zaman Beykoz Camii’nde imamlık yapıyordum, sarıkların yalnız vazife başında sarılacağı bildirildiği için camiden çıkınca şapka giyiyorduk.

Bir ikindi vakti iskelenin yanındaki kahvede oturuyordum. Bir an kahvenin önünde birkaç otomobil birden kurdu. En önde duran otomobilden, o zamana kadar hiç karşılaşmamış olduğum fakat görür görmez tanıdığım Atatürk çıktı. Sevincimden şaşkına dönmüştüm.

Onun geldiği haberi o kadar çabuk yayılmıştı ki bütün Beykozlular bir anda etrafını sardılar. Ben de kendimi toplayarak kalabalığın arasına karıştım. Halkın sevinç nidaları uğultu halinde yükseliyor ve herkes biraz daha ileriye yaklaşmaya çalışıyordu. Atatürk etrafına baktıktan sonra halkı sükûta davet ederek:

“Beykoz imamı burada mı? Gelsin konuşalım.” dedi. Zaten tam karşısındaydım. Kalabalıktan ayrılarak ileri çıktım.

“Buyur paşam.” dedim.

Atatürk, sol avucunda duran üzümleği bana göstererek:

“Hoca, bu helâl de bunun suyu niçin haram? Bize anlatsana.” dedi.

Birdenbire şaşırmıştım. Bu güç suale ben nereden cevap bulacaktım?.. Bir müddet düşündüm, aklıma bir şey gelmiyordu... Allah’tan bir imdat bekliyordum! Bir ara nasıl oldu bilmem, aklıma gelen bir cümle dudaklarımdan döküldü:

“Paşam, karımız bize helâl de kızımız niçin haram?”

Atatürk bu sözümü işitince hafifçe gülümseyerek yüzüme baktı ve başını sallayarak;

“Hoca, sen âlimsin; ben softaları arıyorum... Yarın saraya gel de seninle konuşalım.” dedi.

Ertesi günü saraya gittim, beni karşıısına oturttu, saatlerce bana Kur’an’dan ayetler okutarak kendisi tefsir etti. Hacıbayram Camii’nde okunan yatsı ezanının sedaları gelirken Hafız Efendi sözlerini bitirmişti...

“O çok büyük adamdı, Allah rahmet eylesin!” diye mırıldanıyor, gözlerinden dökülen yaşlar, beyaz top sakalından süzölüyordu.

“Her sarıklıyı hoca sanmayın.”

Yetiş Gazi Değil, Allah Dersiniz

Atatürk'ün dar çerçeveseli din anlayışına, din sömürücülüğüne, taassuba ve yobazlığa karşı tavır aldığı, ulusumuzu bunlara karşı uyanık tutmak istediği açık ve seçik bir şekilde bunlara karşı anlaşılmaktadır.

Bunun yanı sıra Atatürk'ün dinin pratiklerini yerine getirmeye de karşı olmadığı, görevini aksatmamak kaydıyla herkesin dinî vecibelerini dilediği gibi yerine getirebileceğini istediği anlaşılmaktadır:

Bir gün Atatürk'ün yakın arkadaşı Necip Ali, kendisine, müşterek dostları Münir Hayri Egeli'nin namaz kıldığını söyler. Münir Bey'i sevmeyenler bu durum karşısında kovulacağını düşünürler.

Ancak Atatürk onlara: “Batmak üzere olan bir gemide bulunsanız, herhalde ‘Yetiş Ya Gazi!’ demez, ‘Allah!’ dersiniz. Bundan daha tabii ne olabilir?..” der ve Münir Bey’e de dönerek: “Dünyadaki işlerine zarar vermemek şartıyla namazını kıl, heykel yap, resim de. Çünkü çalışmak da ibadettir.” cevabını verir.

Bal Mahmut, Hatıralarında Anlatıyor

Bir gün Kılıç Ali'nin evinde, Refik Koraltan, 'Paşam, dedi, itimat buyurun, Anadolu'nun en ücra köşesinde bir çobanın kalbini açtığınız zaman orada Mustafa Kemal yazar. Bu böyledir, Paşam.'

Atatürk şu cevabı verdi: 'Beyefendi, Anadolu'nun ücra köşesinde bir köylünün, bir çobanın kalbini açtığınız zaman orada Mustafa Kemal yazdığını ben de zatı âliniz kadar biliyorum. Amma benim kadar sizin de bilmenizi istediğim bir şey vardır ve o da şudur:

Orada bir çobanın bulunduğu yerin on dakika ilerisindeki bir köy imamı gelip o ismi oradan on dakikada siler. İsterse istediği bir başka ismi yazar. Bunu da sizin benim kadar bilmenizi isterim.'

Namaz Kılan Subay

Bu olayı aktaran Dumlupınar Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ali Sarıkoyuncu, Atatürk'ün, gammazcı vekil hakkında, “Bu adam namaz kılmayı kendi aklınca suç görüyor.” dediğini söylüyor.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınladığı aylık Diyanet dergisinin 2008 Nisan sayısında ‘Atatürk, Din ve Din Adamları’ konusuna ayrılmış. Dosyayı hazırlayan Prof. Dr. Ali Sarıkoyuncu, Atatürk'ün din ve laiklik hakkındaki görüşlerinin ‘en az bilinen ve en çok istismar edilen’ yönü olduğunu söylüyor.

Atatürk'ün dini toplumsal hayattan çıkarmak ya da dinin özüne dokunmak gibi bir amacının olmadığını vurgulayan Prof. Dr. Ali Sarıkoyuncu, Mustafa Kemal'in hurafelere ve din istismarına karşı olduğunu söylüyor ve ekliyor: “Bu da din düşmanlığı değildir; gerçek dindarlıktır. Bu sebeple laiklik asla dinsizlik olmadığı gibi, Atatürk de dinsiz değildir.” diyor.

Yazıda Atatürk'ün din adamlarına ve dinî vecibelerini yerine getirenlere karşı son derece saygılı olduğu, yaşanmış bir örnekle anlatılıyor. Prof. Dr. Sarıkoyuncu'nun anlattığına göre olay şöyle gerçekleşiyor:

Atatürk, 1930 yılında Fevzi Çakmak'la birlikte trenle yurt gezisine çıkar. Kompartımanında ülke sorunlarını konuşurlarken bir milletvekili içeri girip, Atatürk'ün kulağına

bir şeyler söyler. Atatürk'ün kaşları çatılır, Fevzi Paşa'ya dönerek;

“Paşam, lütfen beni takip ediniz, arkadaşlar bir haber getirdi, inceleyelim.” der.

Hep birlikte diğer vagona geçtiklerinde, yüksek rütbeli bir subayın kanepede üzerinde namaz kıldığını görürler. Atatürk, mareşale dönerek şöyle der: “Paşam, bu adamın (gammazcılığı işaret ediyor) biraz evvel kulağıma gizli bir şeyler söylediğini gördünüz. Bu adam muhafız kıtasına mensup yüksek rütbeli bir subayın namaz kıldığını gammazladı. Bu adam namaz kılmayı kendi aklınca suç görüyor. Durumu size göstermek için buraya kadar zahmet ettirdim.” der.

Atatürk ilk istasyonda milletvekilini trenden indirir ve gelecek dönem de milletvekili seçilmesini de engeller.

Makbule, Ramazan Geliyor

Ramazan ayında Dolmabahçe Sarayı'na gelen ve oruç tutan misafirlerine özel ilgi gösterir, iftar sofrasıyla bizzat ilgilenir, ibadet etmek isteyenlere büyük saygı gösterir ve bu konuda gereken tüm kolaylıkları sağlardı.

Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanım şunları söylemektedir:

“... Her Ramazan'ın bir günü ve ekseriyetle Kadir Gecesi bana iftara gelirdi. O gün imkan bulabilirse oruç da tutardı. İftar sofrasını tam eski tarzda isterdi. Oruçlu olduğu zaman, iftara başlarken dua ederdi.”

“Ramazan geliyor, annemize hatim okutmayı ihmal etme!” diye hatırlatmada bulunup, hatim okuyacak hafıza hediye edilmek üzere bir zarf içinde para verdiği bilinmektedir.

Hafız Zeki Çağlarman, Atatürk'ün bu yönünü şöyle anlatmıştır:

“Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanım'la uzun yıllar komşuluk yaptık. Her yıl Ramazan ayı yaklaşınca Atatürk kız kardeşine; “Makbule, Ramazan geliyor, annemize hatim okutmayı ihmal etme.” der ve hatim okuyacak hafıza hediye edilmek üzere bir zarf içerisinde para verirdi.”

Atatürk Ramazan'da oruç tutan Müslümanlara karşı saygılı davranırdı. Milletin yüzüne baka baka su içmez, bazı

davranışlarından vazgeçerdi. Hafız Yaşar Okur da Atatürk'ün Ramazan aylarındaki davranışlarını şöyle gözlemlemişti:

“Ramazanların Atam için çok büyük bir önemi vardı. Ramazan gelir gelmez, ince saz heyeti Çankaya Köşkü'ne giremezdi. Kandil geceleri de saz çaldırmazdı. Sadece beni huzurlarına çağırır, Kur'an-ı Kerim'den bazı sureler okuturdu.

Ben okurken gözleri bir noktaya takılır, derin bir huşu içinde dinlerdi. Ramazanlarda bir ay müddetle Hacı Bayram-ı Veli ve Zincirlikuyu Camilerinden şehitlerin ruhuna Hatm-i Şerif okumamı emrederlerdi. O günlerde civar kasaba ve köylerden gelenlerle cami hınca hınç dolardı.”

İlk Cumhurbaşkanı Atatürk, kendisini o makama getiren Türk halkının inancına işte böyle saygı gösterirdi. Atatürk oruç tutmasa bile, oruç tutan halkın ibadetine çok önem verir, çok saygı gösterirdi. Dine, dindara ve Müslüman'ın ibadetine saygılıydı.

Atatürk her yönüyle olduğu gibi dindarlığıyla da milletine en güzel örnek olmuştur. Ulu Önder, dindar kişiliğinin bir göstergesi olarak din adamlarına karşı her zaman samimi bir şekilde hürmetkar olmuş ve saygı duymuştur.

Cumhuriyet'in ilk Diyanet İşleri Başkanı Rıfat Börekçi, Atatürk'ün kendisine duyduğu saygı ve hürmeti şöyle anlatmıştır:

“Ata'nın huzuruna girdiğimde beni ayakta karşılardı. Utanır, ezilir, büzülür, “Paşam beni mahcup ediyorsunuz” dediğim zaman “Din adamlarına saygı göstermek Müslümanlığın icaplarındandır.” buyururlardı. Atatürk, şahsi çıkarları için kutsal dinimizi siyasete alet eden cahil din adamlarını sevmezdi.” Atatürk Kur'an okutulmasına da son derece önem vermiştir.

Göklere Çıktın Mustafa

Sabiha Gökçen naklediyor:

10–11 yaşında idim. Bursa'daki evimiz Atatürk'ün köşküne çok yakındı. Bir gün Atatürk Bursa'yı şereflelendirmiş, köşkün bahçesinde dolaşıyordu, ben de onu yakından görmek arzusu ile kıvranıyordum. Yine bir gün bahçede dolaştığı sırada yerimden fırladım, ona doğru koştum. Beni yolumdan çevirenlere ağlamakla karşı koymaya çalışıyordum, birden bir ses işittim;

“Bırakın onu!” diyordu, “Bırakın gelsin.”

Koşarak Ata'nın yanına gittim, ellerine sarıldım.

Atatürk sordu:

“Çocuk, sen okula gidiyor musun?”

Harpler sebebiyle okulumu yarıda bırakmışım ve bir yatılı okula alınmamı istedim.

“Ben seni yanıma alayım, gelir misin?” diye sordu.

“Abime sorayım” dedim. Kabul ettiler, derhal çağırarak onunla konuştu, anlaştılar. Böylece Çankaya'ya geldim.

Uzun zaman ayrı kaldığım okuluma yeniden başlamanın sevinci içinde memnundum. Çankaya Köşkü bahçeleri içindeki eski bir seyis evi düzeltilerek okul haline getirilmişti. Köşte çalışanların, yaverlerin ve diğer hizmetlilerin çocukları ile birlikte ben de bu okula gitmeye başladım.

Bir sabah, Ata'nın elini öpmek üzere yanına girdim. İşleri ile meşguldü. Bir süre ayakta bekledim birden, derin bir iç geçirdi ve “Allah!” dedi. (O, sık sık bu şekilde yapardı.) Atatürk hakkında evvelce çok şeyler duymuştum, bu tesirle olacak bir hayli şaşırdım. Onun ağzından Allah kelimesini duymak beni şaşırtmış ve heyecanlandırmıştı.

Ata'nın yüzüne şaşkın bir şekilde bakmış olacağım ki “Sen dindar mısın?” diye sordu.

Ben de ailemden aldığım din terbiyesi ile “Evet, dindarım.” dedim ve bu cevabımı nasıl karşılayacağını anlamak için ürkek ürkek yüzüne baktım. Cevabım hoşuna gitmişti.

“Çok iyi... Allah, büyük bir kuvvettir. Ona daima inanmak lazımdır.” dedi ve bu konuda uzun uzun izahat verdi. Ben de o zaman anladım ki Atatürk hakkında söylenenlerin aslı yoktur ve Ata, bütün söylenenlerin hilafına dindar bir insandır.

Kimsenin inancına karışmaz, dindar kişilere saygı gösterir, yobazlara, softalara çok kızar, din kavramının sömürülmesine izin vermezdi. Allah ve Peygamberimiz hakkındaki konular, Atatürk'ün yanında tartışma konusu yapılamazdı...

Kadir geceleri mevlit dinlediği de olurdu. Hafız Yaşar Bey'in mevlidini saygı ile dinlerdi. Mevlidin miraç bölümünde, “Göklere Çıktın Mustafa” denince gözleri yaşardı. O zaman hemen kolonya götürürdük, inanişi samimi idi.

Öyle “Allah” derdi ki yalnız kalınca, onun gibi kimse diyemez. Herkes çekilip yapayalnız kalınca gökyüzüne bakar, kendi kendine “Allah” derdi. Bir gün sofrada çevresindekilere, “Bana Allah'ın büyüklüğünü anlatır mısınız?” diye sordu.

Konuklar birer birer Allah'ı nasıl anlayabildiklerini anlattılar. Atatürk hepsini dikkatle dinledi.

Bir yaz akşamı Dolmabahçe Sarayı'nda kadınlı erkekli bir yemek vardı. 8-9 saat süren yemek sona ererken salonun büyük kapısının parmaklıkları arasından güneş doğuyordu. Atatürk'ün bir işaretiyle manevi kızlarından Nebile Hanım, sandalyesinin üzerine çıktı. Sabah ezanı okumaya başladı. Ahenkli bir ses geniş salonda yankılandı.

Atatürk başını yukarı doğru kaldırmış, kendinden geçmiş bir halde ezanı dinliyordu. Bir an geldi, yanaklarından yaşlar süzölmeye başladı.

Yalana Çok Kızardı

Ülkü anlatmaya devam ediyor:

Annemi Zübeyde Hanım büyütmüştür. Onun anneme anlattığı bir anıyı aktarayım. Atatürk, 25 Ağustos'ta Kocatepe'ye çıktığı zaman orada şöyle dua ediyor: 'Allah'ım senin bana verdiğin fikir ve zeka ile ben bütün planlarımı gerçekleştirdim. Bundan sonrası artık senin mukadderatın...

O, Allah'ına inanan bir insandı. Paşa, Ramazan'da, Dolmabahçe'de veya Çankaya'da olduğunda anneme "Vasfiye oruç tutuyor musun?" diye sorarmış, annem "Tutuyorum." dediğinde çok memnun kalırmış.

Bana hastalandığımda dua ettirirdi, kendi de ederdi. Çok iyi hatırlıyorum; tifo geçiriyordum, çok üzölmüş beni kurtarması için Allah'a dua etmiş. Annesi Zübeyde Hanım da çok dindarmış. Anneme daha 7 yaşındayken Kur'an dersi aldirmaya başlamış. Kız kardeşi Makbule Hanım'ın da devamlı namaz kıldığını biliyorum."

Atatürk'ün çocuklara ve milletine karşı bir "psikolog" gibi davrandığını dile getiren Adatepe; onun, çocuk ruhundan çok iyi anladığını belirtmiştir.

"Ben yanımdayken, sürekli şefkatle yaklaşıp bir şeyler öğretmeye çalışırdı. Atatürk yalana çok kızardı. 'Ülkü, yalan bütün kötölüklerin başlangıcıdır.' derdi. Kız ve erkek

Çocuklarını eşit görürdü. Manevi evlatlarını hep kız çocuklarından seçerek, topluma önemli bir mesaj verdi.

Çocukların, gençlerin sevdikleri mesleklerde ilerlemesini isterdi. Onun için Sabiha Gökçen'i ilk harp tayyare pilotu yaptı. Öğretmen olan Afet Hanım da tarih profesörü oldu. Benim de müziğe karşı yeteneğimi bildiği için balerin olmamı çok istedi.

Manevi kızlarına daima 'Kendinizi beğenmeyin, başkaları sizi beğensin.' derdi. Florya'da bana yüzmeyi öğretirken, denize girerken, halkla i içe olmayı çok severdi. Korumaları halktı, sevgi çemberi de halktı.

Bana, Her Zaman Dua Okusunlar

Atatürk'ün, ölümle ilgili bir olayına tanık olan çok yakın arkadaşlarından Münir Hayri Egeli, Atatürk'le aralarında geçen bir anısını şöyle anlatmaktadır:

Mevsim sonbahardır. Ankara'da, Orman Çiftliği'nde idare ortasındayız. Çiftlik müdürü Tahsin Bey, yanında Alman mimarı ile birçok yeni inşaat projeleri hakkında izahat veriyorlar... Çiftliğin büyütülmesi planları ele alınıyor, sıra karşıdaki bir tepeciğe geldi. Orasının bilmem hangi cins tavuklar için bir tesis yapılması düşünülmüş, Atatürk durdu, sonra:

“Olmaz. Bu tepe için benim başka bir düşüncem var.” dedi. Sonra bana döndü:

“Benim için nasıl bir mezar düşünüyorsunuz?” diye sordu. Hepimizin dili tutulmuştu, zannedersem Afet Hanım söze atıldı:

“Böyle güzel bir günde, böyle şeyler nasıl aklınıza geliyor?” gibi bir cümle söyledi. Atatürk, güldü. O gün bilhassa neşeli, yüzü sıhhat ışıklarıyla nurlanmıştı:

“Ölüm beşeriyetin değişmez kaderidir. Marifet unutulmamaktır.” dedi. Sonra uzun bir süre pencereden dışarı bakarak ilave etti:

“Şu tepeye bana küçük ve güzel bir mezar yapılabilir, dört yanı ve üstü kapalı olmasın! Esen rüzgarlar bana yurdumun

her yanından haber getirir gibi kabrimin üstünde dolaşsın. Kapısına gençliğe hitabem yazılsın. O, tepenin olduğu yer yol uğrağıdır. Her geçen, her zaman dua okusun!”

Orada bulunan herkes susuyordu... Kimsenin bir kelime söyleyecek mecali kalmamıştı. Alman mimar da önüne bakıyordu...

Atatürk: “Mamafih bütün bunlar benim fikrim. Türk milleti elbet bana münasip göreceği şekilde bir yer yapar...” diyerek hüznü konuşmayı bitirdi.

Aradan yıllar geçti, o tepenin adı hatıralar tepesi olarak öylece bomboş kaldı. Türk milleti ebedî atasını layık olduğu Anıtkabir’e gömdü (...) İnsan ihtiyatsız... Acaba diyor, Hatıra Tepesi’ne de bir taş dikilip üstüne Gençliğe Hitabe’si yazılsa...

Ölüm Hakkındaki Düşünceleri

1- “Orasını kendime; üstü açık, küçük, sade bir mezar yeri düşünmüştüm...”

2- “Şu tepeye bana küçük ve güzel bir mezar yapılabilirdi. Dört yanı ve üstü kapalı olmasın! Esen rüzgarlar bana yurdumun her yanından haber gibi kabrimin üstünde dolaşsın. Kapıya gençliğe hitabem yazılsın.”

3- “Ölüm beşeriyetin değişmez kaderidir. Marifet unutulmamaktır.”

4- “Ben gerektiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim.”

5- “Büyük ölümlere matem gerekmez, fikirlerine bağlılık gerekir. Benin naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır.”

6- “Ben ölürsem soylu milletimizin beraber yürüdüğümüz yoldan asla ayrılmayacağına eminim; bununla gönlüm rahat!”

7- “Beni milletim nereye isterse oraya gömsün fakat benim hatıralarımın yaşayacağı yer Çankaya olacaktır.”

8- “Benim müstesna olduğuma dair bir kanun yoktur.”

9- “Benim gözümde hiçbir şey yoktur; ben yalnız liyakat aşığıyım”

Annesinin Mezar Taşı

Annesi için yaptırılan mermer sandukalı ve uzun kitabeli kabrin fotoğrafını gördükten ve kitabede “Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri’nin valide-i muhteremleri Zübeyde Hanımefendi’nin...” diye başlayan cümleyi okuduktan sonra Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak’a söyledikleri:

“İlk fırsatta İzmir’e gidersin, bu sandukayı ve kitabeyi kaldırtırsın; dağdan iki büyük ve uzun taş getirtirsin, birini olduğu gibi bir temel üzerine tespit ettirir, diğerini baş tarafına diktirirsin ve bunun bir yerini biraz düzelttirerek “Atatürk’ün anası Zübeyde burada gömülüdür” diye yazdırırsın, altına da ölüm tarihini koydurursun, yeter.”

Bir Tarih Parçası Ölüyor

1938 yılında hastalığı oldukça ilerleyen ve tüm tedavilere rağmen günden güne eriyen Atatürk'ün yakınlarıyla son görüşmesi 6 Kasım'dadır. Atatürk, yataktan son olarak kalktı. Afet Hanım ile yanında hizmet edenler onun ayağa kalkmasına yardım ettiler.

Omuzları incelmış, kemikleri fırlamıştı. Yalnız elleri o güzel biçimini kaybetmemişti. Hepsine teker teker elini uzattı, onlar da bunu bir daha yapamayacaklarını iyi bilerek, bu eli öptüler.

Daha sonra Atatürk, Altemur Kılıç Bey'in büyük annesine haber gönderir;

“Ben herhalde sonsuza gidiciyim. Benim için bu gece bir zahmet Yasin okusun.” der.

Ertesi gün doktorlar, bir ponksiyon daha yaptılar ve yine çok miktarda su aldılar. Bundan sonra canı enginar istedi. İstanbul'da bu mevsimde enginar bulunmadığı için Hatay'dan ısmarladılar. Ancak enginar gelince Atatürk'e yemek kısmet olmadı.

Aradan çok geçmeden, şiddetli bir nöbetten sonra, ‘Allaha İsmarladık.’ diye mırıldandı. Son komaya girdi. Görünüşe bakılırsa sakin ve rahattı.

8 Kasım'da tekrar ağır bir komaya girer. Saat 19 dolaylarında başlayan koma gittikçe ağırlaşır. Bu rahatsızlıkta Atatürk'ün midesi bulanmış ve kusmaya çalışmıştı. Sürekli

istifra etmeye çalışan Atatürk, bu sırada Hasan Rıza Bey'e (Soyak) bakarak "Saat kaç?" diye birkaç kez sormuş, Hasan Rıza Bey her soruşunda "Saat 7 efendimiz." diyerek cevap vermişti.

Bu sırada kendisine haber verilen Neşet Ömer Bey de gelmişti. Abravaya ile Atatürk'e gereken tedavileri yapıyorlar ve bazı önlemler alıyorlardı. Neşet Ömer Bey bir ara "Dilinizi göreyim efendim." diye seslendi. Atatürk dilini yarıya kadar dışarı çıkardı. Neşet Ömer Bey "Biraz daha uzatınız efendim." diye seslenince, Atatürk, Neşet Ömer Bey'e bakarak;

"Ve aleykümüsselam." diyerek gözlerini kapattı. Atatürk son kez komaya girmişti.

Ertesi gün gece yarısına doğru, kriz en yüksek noktasına varmıştı. Artık son anlarını yaşadığı belli oluyordu. Doktorlardan biri ağlıyor, öteki ikisi ayaklarını ovuyorlardı. Hasan Rıza, Kılıç Ali ve İsmail Hakkı, asker gibi yatağın ayakucunda hazır ol vaziyetinde duruyorlardı.

Hasan Rıza, Kılıç Ali'ye: "Bak," dedi, "bir tarih parçası ölüyor." Yüzünde hiç renk kalmamıştı. 9 Kasım gecesini rahatsız geçiren Atatürk, artık derin bir uykuda gibi yatıyor ve ölümü bekliyordu.

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği tekrar resmî bildiri yayınlamaya başlar. 9 Kasım 1938'de saat 24'te yayınlanan bildiride "umumi durumunun tehlikeli bir hal aldığı" vurgulanır.

10 Kasım 1938 günü saat 8 gibi bir ara gırtlığından "Hı. Hı. Hı." sesleri çıkarmıştı.

10 Kasım 1938 sabahı, saat dokuzu biraz geç, gözlerini açtı. Bu gözler, bir an için yine her zamanki mavi ışığıyla, kendini bilmeden, çevresindekilere doğru parıldadı, sonra

kapandı. Başı yastığın üzerine düştü. Sevgili Atatürk, kendisini tedavi etmeye çabalayan hekimlerinin gözyaşları arasında, saat 9.05'te hayata veda eder.

Türk Milletinin Kurtarıcısı Gazi Mustafa Kemal Atatürk ölmüştü.

Türk Halkı Ağlıyor!

Haber duyulduğu an, İstanbul neye uğradığını anlamamış gibi acı bir sessizliğe gömülmüştü. Çocuklar başlarındaki fiyonkları, kordelaları çıkardılar. Sokaklarda kadınlar ağlaşıyor, Ata'nın siyah tüllere bürünmüş resimleri önünde dua ediyorlardı. Naaşı tahnit edilerek, merasimle Dolmabahçe Sarayı'ndaki muayede salonunun, avizeleri söndürülmüş yaldızlı kubbesi altına konuldu.

Abanoz ağacından yapılmış tabutu, Türk bayrağına sarılmıştı. Tabutu, altı meşale aydınlatıyor; Kara, Deniz, Hava Kuvvetlerinden dört subay, yalınkılıç, katafalkın çevresinde nöbet tutuyorlardı. Üç gün, üç gece böyle kaldı.

Bu süre içinde, yüz binlerce İstanbullu, bitip tükenmez bir insan seli halinde, önünde sessizce, saygıyla eğilerek geçiyor, yavaş sesle, "Atam... Atam..." diyerek ölmüş Ataları için dualar mırıldanıyorlardı.

Aziz naaşı, 19 Kasım 1938'e kadar Dolmabahçe Sarayı'nda katafalkta kaldı. İstanbul halkı, Son gece, sabaha kadar sokaklarda kaldılar. Uzun cenaze alayını görebilmek için kaldırımları doldurmuş, ağaç dallarına çıkmış, camilerin kubbelerine, minarelerine tırmanmışlardı. Atatürk için son vazifeler yerine getirilirken, dinî şart ve örfler itina ve hassasiyetle yerine getirilmiştir.

Cenaze namazının bir camide kılınıp kılınmama yolunda dinen ne gerektiği konusunda, Makbule Atadan Hanımefendi Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak’a danıştı, İlahiyat Fakültesi Kelam İlmi ve İslam Felsefesi Ordinaryüs Profesörlerinden Mehmed Şerafettin Yaltkaya’nın fikri alındı.

Din âlimi, cenaze namazlarının muhakkak camilerde kılınması yolunda kesin bir kayıt olmadığını bildirmiş ve daha çok makam, kıdem ve salahiyeti olarak, bir de Diyanet İşleri Başkanlığı’nın görüşlerinin alınmasını tavsiye etmiştir.

Bunun üzerine Diyanet İşleri Başkanı Mehmed Rıfat Börekçi’nin fikri sorulmuştur. Milli Mücadele’nin meşruiyetine dair Anadolu uleması fetvasına, ilk imza koyan din adamı, “Onun cenaze namazı, tertemiz hale getirdiği bütün vatanda, bu farızanın yerine getirilebildiği her yerde kılınabilir.” fetvasını vermiştir.

Atatürk’ün cenaze namazını, Diyanet İşleri Başkanlığı yapan Ord. Prof. Mehmet Şerafettin Yaltkaya kıldırmıştır.

Atatürk'ten Kısa Kısa Dinî Görüşler

Atatürk'ün,

- Daha çocukken annesinin yönlendirmesiyle aldığı dinî eğitimin,
- Küçük yaşta Kur'an okumayı ve namaz kılmayı öğrenmesinin,
- Selanik'te akrabalarının tekkelerine giderek katıldığı dinî ayinlerin,
- Askerî okulda namaz kılmak istediği zamanlarda su bulunmadığında çektiği sıkıntıların,
- Çanakkale'den yakın dostlarına kan ve barut kokuları arasında yazdığı mektup aralarına sıkıştırılmış olan dinsel ifadelerin,
- Milli Mücadele yıllarında yüksek bir din kültürünün göstergesi olan İslami söylemlerinin,
- İslam dini ve İslam tarihi hakkında okuduğu çok sayıda kitabın,
- Dolmabahçe Sarayı'nda özel hafızına okutup dinlediği Kur'an nağmelerinin
- Çanakkale şehitlerini anma yıldönümlerinde okuttuğu mevlitlerin,
- Annesinin mezarı başında Allah'a yemin etmesinin,
- Annesinin yıldönümünde okuttuğu Kur'an ve mevlitlerin ve

- Tarihin sayfalarında gizlenmiş gerçeklerin kamuya mâl edilmesinin, var olan Atatürk sevgisini daha da pekiştireceğine tam bir inanç içinde olmalı ve ona göre davranmalıyız.

Ayrıca, İslam kültürüne dair engin bilgisi ve Kur'an'ı tercüme edecek kadar Arapçaya hâkim olması gibi meziyetleriyle Atatürk'ün liseler için yazdırdığı tarih kitaplarındaki "İslam Tarihi" bölümünü bizzat kendisinin yazdığını da belirtmekte fayda vardır.

Atatürk hem dindardı hem de iyi bir Müslüman'dı...

Çünkü Atatürk, evrenin bir yaratıcısı olduğuna inanırdı. Nitekim onun "Şu âlemde insanüstü bir kuvvet vardır. Siz isterseniz O'na Allah, isterseniz tabiat deyiniz. Fakat O'nu asla inkar etmeyiniz." şeklindeki sözleri bu inancın bir ikrarıdır.

Atatürk de bizim gibi Allah'a sığınıp dua ederdi.

Afyon Kocatepe'de, Atatürk bir taşın üstünde otururken birden başlayan top atışlarıyla ayağa kalkıp şöyle yalvarıyor.

"Ey Rabbim, Yunanlıların kazandığını gösterme bana, onlar kazanacaksa şu gökkubbe benim başıma yıkılsın daha iyi. Türklüğün, Müslümanlığın düşman ayakları altında, esaret zincirinde kalmasına müsaade etme. Anacığım bize dua et."

Atatürk zaman zaman Kur'an okurdu...

"Ben Kur'an okumak istediğimde çok defa Yasin Suresi'ni okurum." sözleri ona ait. O bazen manevi kızı Nebile'den Yasin-i Şerif dinlerdi.

Atatürk özel hafızına Kur'an okutup dinlerdi...

Atatürk'ün hafızı Yaşar Okur hatıralarında şöyle demektedir.

“Ramazanların Atatürk için çok büyük önemi vardı. Ramazan ayı geldiğinde incesaz heyeti Çankaya Köşkü'ne giremezdi. Kandil geceleri de saz çaldırmazlardı. Sadece beni huzuruna çağırır, Kur'an-ı Kerimden bazı sureler okuturlardı. Ben okurken gözleri bir noktaya takılır, derin bir huşu ile dinlerdi. Ruhen çok mütevelliz olduğu her halinden anlaşılırdı.”

Atatürk, ordu için Kur'an-ı Kerim okutulmasını emretmiştir...

1932 yılının Ramazan ayında Atatürk, Saadettin Kaynak'ı, ordu müfettişlerine Kur'an-ı Kerim okuması için görevlendirmişti. Sadettin Kaynak şöyle diyor:

“... Bir çeyrek saat içinde hazırlandım. Tamam, haberini verdim. Mecliste masa başında Atatürk'ün tam karşısına düşen bir yer seçtim.

Atatürk'ün iki tarafında ordu müfettişlerinden şunlar, şunlar ve diğer birçok misafirler vardı. Ali İmran Suresi'nin 169, Enfal Suresi'nin de 45., 60. ve 66. ayetlerini okudum...

Bu arada Atatürk ayetlerde geçen ifadelerin Kur'an-ı Kerim'in ne denli önemli bir kitap olduğunu gösterdiğini, “Kur'an'da neler varmış, bunlardan bizim hiç haberimiz yoktu.” diyerek alçakgönüllü bir biçimde dile getirmişti.”

Atatürk her fırsatta Kur'an'a saygı gösterirdi...

Şimdi de Enver Benhan Şapolyo'yu dinleyelim.

“Atatürk, Ankara Dil Tarih Fakültesi’nin önünde toplanan din bilginlerinin tek tek elini sıktı ve kendisini Ankara’ya davet eden Müftü Rıfat Börekçi’ye iltifat etti.

Seymen alayının idarecilerinden Güvençli İbrahim, bir elinde bayrak, diğer elinde altın işlemeli bir pala olduğu halde alayın önünde duruyordu. Göğsünde bir hamayıl Kur’an-ı Kerim asılı idi. Mustafa Kemal, kendisine yaklaşıp Kur’an-ı Kerim’le bayrağın ucunu öpüp başına koydu...”

Kendisine 1923 yılında armağan edilen küçük bir Kur’an’ı alınca Atatürk şöyle dedi:

“Bence kıymetini takdire imkan olmayan bu hediye en derin ve hürmetkar dinî duygularımla muhafaza edeceğim.”

Ölümünden Önce...

Atatürk’ün, ölümünden kısa süre önce yayınladığı son mesajında da şu ifadeler yer almaktadır:

“Bütün dünya Müslümanları, Allah’ın son Peygamberi Hz. Muhammed’in (SAV) gösterdiği yolu takip etmeli ve verdiği talimatları tam olarak tatbik etmeli. Bütün Müslümanlar Hz. Muhammed’i örnek almalı ve kendisi gibi hareket etmeli, İslâmiyet’in hükümlerini olduğu gibi yerine getirmeli. Zira insanlar ancak bu şekilde kurtulabilir ve kalkınabilirler.”

Atatürk’ün ezan dinlerken ağladığı olurdu...

Mithat Cemal Kuntay, “Atatürk’ün Dolmabahçe Sarayı’nda verdiği bir yemek davetinin sabahında manevi kızı Nebile’ye bir sandalye üzerine çıkıp sabah ezanını okumasını işaret etti. Bir aralık baktım ki Gazi Mustafa Kemal ağlıyordu.” diyor.

Atatürk Ramazan ayına büyük önem verirdi...

Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanım şunları kaydediyor.

“... Her Ramazan'ın bir günü ve çoğunlukla Kadir gecesine bana iftara gelirdi. İftar sofrasını eski tarzda isterdi. Oruçlu olduğu zaman iftara başlarken dua ederdi...”

Atatürk din bilginlerine saygı gösterirdi...

İlk Diyanet İşleri Başkanımız merhum M. Rıfat Börekçi anlatıyor:

Ata'nın huzuruna geldiğimde beni ayakta karşıladı. Utanır, eğilir, büzülür. “Paşam beni mahcup ediyorsunuz...” dediğim zaman “Din adamlarına saygı göstermek Müslümanlığın icaplarındanandır.” buyururlardı.

Atatürk, her yıl Çanakkale şehitleri için mevlit okuturdu...

Hafız Yaşar anlatıyor:

1932 yılında Atatürk'ün emriyle Şehit Mehmet Çavuş Abidesi önünde mevlit okunması uygun görüldüğünden beni huzurlarına çağırdı. Bu seneki merasime başkanlık etmemi söyledi ve durum İstanbul Müftüsü Hafız Fehmi Efendi'ye de Dolmabahçe Sarayı'ndan telefonla bildirildi.

Etrafı dindarlarla doluydu...

Atatürk'ün ibadet ve inanç özgürlüğüne verdiği önemin en açık kanıtı, döneminde çevresinde bulunan yüksek memurlar ve önemli kişiler arasında oldukça dindar, beş vakit namazını aksatmayan kişilerin olmasıydı. Atatürk hiçbir zaman bu

kişileri dindarlıklarından dolayı küçümsememiş ve onlara herhangi bir baskı da yapmamıştır.

Hatta ibadet edenleri çok defa takdir etmiştir. Profesör Kemal Karpat'ın deyişiyile Atatürk, Fevzi Çakmak'a dindarlığından ötürü aşırı saygı göstermiş, genel kurmay başkanı olarak tutmuş ve yanında hiçbir zaman içki içmemiştir.

Bu İnsan mı Dinsiz?

Esasen Atatürk de laikliği dinsizlik olarak algılamamış, böyle algılayanları da çeşitli vesilelerle kınamıştır. Nitekim o:

“Laik hükümet tabirinden dinsizlik manasını çıkarmaya yeltenen fırsatçılara fırsat vermemek lazımdır.” diyerek bu konudaki tutumuna açıklık getirmiştir.

Atatürk’ün “Laiklik yalnız din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması demek değildir. Laiklik bütün vatandaşların vicdan, ibadet ve din hürriyetini tekeffül etmektir.” demesine rağmen, her ne hikmetse birtakım kafalar kendi dinsizliğine onu örnek göstermeye yeltenmektedirler. Bu oyuna gelmemek gerekir.

Şimdi bir soralım kendi kendimize, dine karşı olan bir kimsenin onun anlaşılması için bu kadar gayret sarf eder mi? Peki dinin anlaşılması için böyle köklü ve etkili tedbirler alan bir kimse hangi vicdanla din karşıtı gösterilebilir?

İşte dikkatli ve basiretli olmamız gereken husus budur. Eğer Atatürk, din karşıtı birisi olsaydı Kur’an meal ve tefsirine, hadislerin açıklanıp şerh edilmesine, hutbelerin Türkçe okunmasına bu kadar önem verir, bunlar için özel ödenek ayırır mıydı hiç? Bunları düşünmemiz gerekir. Onun için de okumamız, araştırmamız ve her söylenene kulak asmamamız gerekir.

Hakaret Edenlere!

Aşağıdaki meclis konuşmalarını bilhassa bilgilerinize sunuyoruz. Bazı çevreler tarafından Atatürk hakkında ortaya atılan: Alkolikti, dinsizdi, kadın düşkünüydü, içki masalarında devleti idare etmeye çalışırdı, manda sürülerini Yunan askeri sanırdı, ekonomi bilmezdi, yabancı devlet adamlarına hakaret ederdi, iç ve dış siyasetten anlamazdı, bir avuç çeteciyle darbe yapmıştır, ülke idaresinden anlamazdı vs. gibi birçok ipe sapa gelmez hakaretlerle saldıranlara bir cevap olsun diye TBMM’de yaptığı bu konuşmayı kitaba koyma mecburiyeti duyduk. Yorum size ait.

Türkiye Büyük Millet Meclisi I. Dönem

3. Yasama Yılı Açış Konuşmaları

1 Mart 1922 Millet Meclisi Tutanak Dergisi D. 1, C. 18, Sa. 2

Başkan Mustafa Kemal Paşa Hazretleri - Efendiler, bu gün ikinci yasama yılımızı tamamlayarak üçüncü yasama yılına giriyoruz, Bu erişmeden dolayı Büyük Tanrı’ya şükürler ederim. Bu geçen yıl içinde yüce meclisçe, milletçe ve ordu tarafından gösterilen özverili çalışmayı da saygı ile anarım.

Pek çeşitli olaylarla dolu olan bu mücadele yılları birbirini izledikçe, asker ve millet arasında bağımsızlık ruhunun ateşli taraftarları çoğalmaktadır. Geçirdiğimiz ikinci yasama yılının göze batan niteliği, iş ve ordu saflarında çalışan halk ve

askerlerin, dayanılmaz baskılar altında kalarak içine zorla itildiğimiz bu kanlı maceraya alışmaları ve buna neden olan elim zorunlulukları anlamış bulunmalarıdır.

Sözlerimin başında ülkenin en kutsal unsurları olan halkımız ve askerlerimizle ilgili övgülerimi tekrarladıktan sonra, iç, dış ve genel siyasi durumumuz konusundaki görüşlerimi açıklamaya geçiyorum:

Efendiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin iç yönetimde ve politikasındaki genel kural, Teşkilat-ı Esasiye Kanunumuzun (Anayasa) birinci maddesiyle Misakı Millimizin (Milli antlaşma) birinci ve beşinci maddelerinde kesin ve açık olarak gösterilmiştir.

Buna göre yönetimimiz, kayıtsız şartsız egemenliğine sahip olan halkın geleceğini kendi eli ile ve fiili olarak yönetme esasına dayanmaktadır. Yüce Meclislerine sunulmuş olan umumi müfettişlik, il özel idareleri ve yasak bölgeler tasarıları bu ruhu kapsamaktadır, kanunlaşacaklarına inanıyorum. Bu kanunlarla birlikte görüşülmekte olan bakanlar kurulunun görev ve sorumluluğu ile ilgili tasarı kanunlaştığı takdirde, genel yönetimimizde önemli açıklık ortaya çıkacaktır.

Efendiler; Türkiye halkı, ırk, din ve kültür yönünden tek vücut, birbirlerine karşı karşılıklı saygı ve özveri dolu duyguları taşıyan ve yazgısı ile çıkarları aynı olan bir topluluktur. Bu toplulukta ırk haklarına, sosyal haklara ve çevre şartlarına uymak, iç politikamızın önemli noktalarındandır. İç yönetimimizde bu önemli noktanın, halk yönetiminin geniş anlamda uygun bulunan en yüksek düzeye çıkarılması, politikamızın gereklerindendir.

Ancak dış düşmanlara karşı sonsuza dek birlik ve dayanışma içinde bulunmak zorunluluğu vardır. Türkiye halkı

içinde bulunup, azınlık durumunda olan Hıristiyan unsurların haklarının, dünyanın en medeni ülkeleri içinde yaşayan azınlıklara da verilmesi, İtilaf devletleri ile düşmanları ve bazı ortakları arasında kararlaştırılan anlaşma hükümlerinde yer alması nedeni ile diğer yabancı ülkelere sığınan Müslüman halkın da aynı haklardan yararlanmasının sağlanmış olması en içten dileğimizdir.

Azınlıklarla birlikte bütün halkın varlık ve mutluluğunun ve kanunların verdiği her türlü hak dokunulmazlığının sağlanması ve memlekette kanun hâkimiyetinin kurulması iç yönetim ve politikada değişmez genel kuralımız olmuştur. Geçen yılki iç durumu özetle sunabilmek için bazı noktaları anlatmak istiyorum.

Bu yıl ülkemizin bütün yörelerinde genel olarak bağımsız ve olaysız, sakin bir biçimde geçmiş olup güvenlik sürdürülmüştür. Bazı aldatmalar sonucu önceki yıl Koçgiri’de meydana gelen olay alınan önlemlerle bastırılmıştır. Aldatılanlar hakkında da hükümetçe gereken işlemler adalete uygun biçimde yerine getirilmiştir.

Yunanlıların kışkırtması ve düzenlemesi ile ihtilâle benzer girişimlerde bulunanların da amaçladıkları olaylar sonuçsuz bırakılmıştır. İçişlerinde güvenlik yürütülmesinde en önemli ve maddi araç olan jandarma teşkilatı, önemli birliklerin eklenmesi ile kuvvetlendirilmiş ve birçok jandarma okulu açılmıştır.

Efendiler, ulusumuzu güven içinde yaşatmak amacımız olduğu gibi onun sağlığına özen göstermek ve olanaklarımızın elverdiği oranda sosyal acıları dindirmek de hükümetimizin görevlerindendir. Bu cümleden olmak üzere ülkemizin doktor ihtiyacı olanakların elverdiği oranda karşılanmaya çalışıldı. 1920 yılında iki yüz altmış doktor

görevli idi. Bu sayı, bu geçen yıl zarfında üç yüz on ikiye yükseltildi. Elli doktor daha bulunup, doktorsuz ilçelere gönderilmeleri düşünülmektedir.

Bu yıl bulaşıcı hastalıkların yayılması önlendi, başgösteren hastalıklar derhal sıhhi önlemler alınarak bulundukları yerde yok edildi. Bulaşıcı hastalıklara karşı en kesin önlem olan aşılar, artık tümüyle ülkemizde yapılmaktadır. Üç milyondan fazla kişiye yetecek çiçek aşısının Sivas'ta yapılmış bulunduğunu belirtmekle bu konuda gerekli bilgiyi vermiş oluyoruz.

Efendiler, hükümet ülkede kanunu egemen kılmak ve adaleti iyi bir şekilde dağıtmakla yükümlüdür. Bunun için adalet işi çok önemlidir. Bundan dolayı adalet politikamızı açıklamayı faydalı buluyorum. Adalet politikamızda izlenecek amaç, önce halkı yormaksızın süratle, kanuna uygun ve güvenli biçimde adaleti dağıtmaktır.

Bunun yanı sıra sosyal kurullarımızın bütün dünya ile ilişkilerini sürdürmeleri de gereklidir. Bunun için adalet düzeyimizi bütün uygar ülkelerle aynı düzeyde tutmak zorundayız. Bu amacı yerine getirmek için elimizdeki kanun ve usulleri bu görüşe göre düzeltiyor, canlandırıyor ve yeniliyoruz.

Ve buna devam edeceğiz. Bu çalışmalarda ülkemizin genişliği, seri araçların eksikliği ve buna benzer engeller ve güçlüklerden başka, bazı yörelerin sosyal hayatlarının özellikleri de göz önüne alınmaktadır.

Efendiler, adli politikamızdan sonra, milli yaşamımızın en çok ilgili bulunduğu ekonomik durumumuz hakkındaki düşüncelerimi de arz edeceğim. Bu konuya girmeden önce görüşümü açıklamak için yüce heyetinize ve bütün dünyaya bir soru sormama izin veriniz.

Türkiye'nin sahibi ve efendisi kimdir? (Köylüler sesleri) Bunun cevabını derhal birlikte verelim: Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üreticisi olan köylüdür. (Şiddetli ve sürekli alkışlar) O halde herkesten çok bolluk, mutluluk ve varlığa hak kazanan ve buna layık olan köylüdür. (Sürekli alkışlar) Bundan dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin ekonomik politikası bu önemli amacının sağlanmasına yöneliktir.

Efendiler, diyebilirim ki bu günkü felaket ve yoksulluğun tek nedeni bu gerçeği ihmal etmiş olmamızdır. Doğrusu yedi yüzyıldan beri dünyanın çeşitli yörelerine gönderilerek kanlarını akıttığımız, kemiklerini topraklarında bıraktığımız ve yedi yüzyıldan beri emeklerini ellerinden alıp gereksiz yere harcadığımız ve buna karşılık daima onurunu kırdığımız ve hor gördüğümüz ve bunca özveri ve iyiliklerine karşılık nankörlük, küstahlık ve zorbalıkla uşak durumuna indirmek istediğimiz bu ülkenin gerçek sahibi huzurunda bugün büyük utanç ve saygı ile gerçek durumumuzu alalım. (Şiddetli alkışlar)

Efendiler, artık engelsiz ve bağımsız bir hayata atılan Türkiye için, ekonomik yaşamı boğmakta olan kapitülasyonlar yoktur. (Şiddetli alkışlar) Ve olamaz. Ekonomik yaşamımızın belirli amaçlara yöneltilmesi ve süratle gelişmesi ve yükselmesi için alınacak önlemler içine ülkemizde Avrupa rekabeti yüzünden yok edilmiş ve şimdiye kadar gelişmemiş olan tarımsal sanayimizi güçlendirip, modern ekonomik araçlarla donatmayı önemle göz önünde bulunduracağız. (İnşallah sesleri)

Gerek tarım, gerek memleketin varlık ve genel sağlığı konularında önemi kesin olan ormanlarımızı da modern

önlemlerle iyi duruma getirmek, genişletmek ve en yüksek faydayı sağlamak da önemli kurallarımızdan biridir.

Ekonomik politikamızın önemli amaçlarından biri de genel yararı doğrudan doğruya ilgilendirecek kurumlar ve iktisadi teşebbüslerin mali kudretimizin ve teknolojimizin izni oranında devletleştirilmeleridir.

Özet olarak, topraklarımızın altında kullanılmadan duran maden hazinelerinin kısa sürede işletilerek milletimizin yararına sunulması da ancak bu yöntemle mümkündür. Bununla birlikte, sadece ekonomik yararlanma amacı ile gerek madenlerimizde, gerek diğer ekonomik konularda, bayındırlık hizmetlerinde çalışmak isteyen sermaye sahiplerine hükümetimizce her türlü kolaylığın gösterileceği şüphesizdir.

Efendiler, bugünkü mücadelemizin amacı tam bağımsızlıktır. Bağımsızlığın tam sağlanabilmesi ise ancak mali bağımsızlık ile mümkündür. Bir devletin aslı bağımsızlıktan yoksun olunca o devletin bütün hayatı bölümlerinde bağımsızlık sakat durumdadır.

Çünkü her devlet organı ancak maliye ile yaşar. Mali bağımsızlığın korunması için ilk şart bütçenin ekonomik bünye ile uygunluğu ve denk olmasıdır. Bundan dolayı devlet yapısını yaşatmak için dış ülkelere başvurmadan ülkeyi gelir kaynakları ile yönetmek çözüm ve önlemlerini bulmak gereklidir ve bulunabilir.

Efendiler, milli prensibimiz tutum olmalıdır. (Şiddetli alkışlar) Bundan dolayı mali yöntemimiz, halkın baskı altında tutulup ezilmesinden kaçınmakla birlikte elden geldiğince dışarıya ihtiyaç göstermeden ve gereğinden çok harcamadan mevcut gelirle yetinmek prensibine dayanmaktadır. Şimdiki durumda yararlanılamayan gelir kaynaklarından yararlanmak

ve halkın vergi yükünü azaltmak için bazı maddeler üzerinde tekel konulması gerekmektedir.

Efendiler, buraya kadar değindiğim konular milletin maddi kudretini geliştiren, devamını sağlayan önerilerdir. Bununla birlikte insanlar yalnız maddi değil özellikle; bu maddi kudret içinde yer alan manevi kuvvetlerin etkisi altında bulunan ülkeler de böyledir. Manevi kuvvet ise özellikle bilim ve iman ile yüce bir biçimde gelişir.

Bundan dolayı, hükümetin en verimli ve önemli görevi eğitim işleridir. Bu görevde başarılı olabilmek için öyle bir program uygulamak zorundayız ki o program milletimizin bugünkü durumu ile sosyal ve yaşamın ihtiyaçları ile yerel şartlarla ve çağın gerekleri ile tam anlamıyla denk ve uygun olsun.

Bunun için büyük, hayali ve anlaşılması güç görüşlerden tamamen arınarak gerçeklere en iyi bir biçimde yaklaşmak gereklidir. Yapılacak girişimin neleri kapsadığı ancak bu suretle kendiliğinden açığa çıkar.

Efendiler, yüzyıllardan beri milletimizi yöneten hükümetler eğitimi genelleştirme dileğini belirtmişlerdir. Ancak bu dileklerine ulaşmak için Doğu ve Batı'yı taklit etmekten kurtulamadıklarından, sonuç milletin cahillikten kurtulamamasına neden olmuştur. Bu hazin gerçek karşısında bizim uygulamak zorunda olduğumuz eğitim politikamızın ana hatları şöyle olmalıdır:

Demiştim ki bu ülkenin gerçek sahibi ve sosyal yapımızın gerçek unsuru köylüdür. İşte bu köylüdür ki bugüne kadar eğitim nurundan yoksun bırakılmıştır. Bundan dolayı, bizim uygulayacağımız eğitim politikasının temeli ilk önce var olan cehaleti yok etmektir.

Ayrıntıya girmekten çekinerek bu düşüncemi birkaç kelime ile açıklamak için diyebilirim ki genel olarak bütün köylüye okumak, yazmak ve vatanını, dinini, dünyasını tanıttak kadar coğrafya tarih, din ve ahlak ile ilgili bilgiler vermek ve dört işlemi öğretmek eğitim programımızın ilk amacıdır. (Bravo sesleri)

Efendiler, yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri eğitim sınırı ne olursa olsun, en önce ve her şeyden önce Türkiye'nin bağımsızlığı için kendi benliğine ve milli geleneklerimize düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek gereği öğretilmelidir. (Alkışlar)

Uluslararası dünyanın bu günkü durumuna göre, böyle bir savaşın gerektirdiği mücadele ruhunu taşımayan insanlara ve bu nitelikteki insanlardan kurulu topluluklara yaşama ve bağımsızlık hakkı yoktur. (Bravo sesleri)

Efendiler, bir sosyal topluluğun ortak ve genel duyguları ve düşünceleri vardır. Sosyal toplulukların değerleri, uygarlaşma aşamaları, istek ve eğilimleri ancak bu genel duygu ve düşüncelerin belirleme ve görülme derecesiyle anlaşılır.

Bir sosyal topluluğu yönlendiren ve yöneten insanlar için, sosyal toplulukların sonu üzerinde hüküm vermek durumunda bulunan dostlar veya düşmanlar için ölçü, bu sosyal toplulukların kamu oyunundan anlaşılan yeteneği ve değeridir.

Şeriye Vekaletimizin (din işlerini yürüten bakanlık) yıllık çalışmalarını büyük bir önemle inceledim. Varılan sonucu takdire layık buldum. Teşekkür ve tebrik ederim. Din işlerinin yürütülmesi konusunda görüş açıklamaya aslında gerek yoktur.

Çünkü bu konu Kur'an ile açıklık kazanmıştır. Yalnız akla gelebilecek olan bir noktayı söylemeden geçemeyeceğim.

Efendiler, camilerin kutsal minberleri halkın ruhani, ahlaki gıdalarına en yüksek, en verimli kaynaklardır. Bu nedenle camilerin ve mescitlerin minberlerinden halkı aydınlatacak ve yol gösterecek kıymetli hutbelerin içeriğinin halkça anlaşılır olmasını sağlamak yüce Şeri'ye Vekaleti'nin önemli bir görevidir. (Şiddetli alkışlar, bravo sesleri)

Minberlerden halkın anlayabileceği dille ruh ve bilince hitap olunmakla İslam topluluğunun vücudu canlanır, zihni saflanır, imanı kuvvetlenir, kalbi cesaret bulur. (Alkışlar)

Fakat diğer yandan, hutbeyi yapanların sahip olmaları gereken bilimsel nitelik, özel yeterlik ve dünyadaki olayların durumunu anlama yeteneği önem taşımaktadır. Bütün vaiz ve hatiplerin bu bilince yararlı olacak surette yetiştirilmesine Şeri'ye Vekaleti'nin güç harcayacağını umarım.

Efendiler, dış politikamızda dost bir devletin hukukuna saldırı yoktur. Ancak hakkımızı, hayatımızı, ülkemizi, namusumuzu koruyoruz ve koruyacağız. (Evet sesleri ve şiddetli alkışlar)

Medeni dünyanın uluslararası ilişkilerde de ortaya attığı yüce, asil düşünce ve arzunun bir özeti demek olan “Her milletin kendi geleceğine kendisinin egemen olması hakkını biz yeryüzünde yaşayan milletlerin hepsine tanıyoruz. Bizim de bu hakkımızın kayıtsız şartsız tanınmasını istiyoruz.”

Bu meşru ve haklı isteğimizi tanımamak yüzünden akan ve akacak olan kanların sorumluluğu şüphesiz sebep olanlara ait olacaktır. (Kahrolsun sebep olanlar sesleri) Bizi milli davamızı izlemekten yıldırarak hiçbir araç, hiçbir kuvvet düşünülemez. (Alkışlar)

Milli davamız bizim hayatımızdır. Hayatına son verilmek istenen en zayıf yaratığın bile bu harekete karşı isyan ve nefretle, son nefesine kadar kendisini korumaya

alışmasından daha tabii bir Şey yoktur. (Bravo sesleri) Kaldı ki bizim ulusumuzun kararlılık ve inancında, mücadele yeteneğinde ve kudretinde en küçük bir zayıflama yoktur. (Yoktur sesleri)

Tam tersine, her geçen gün sağlamlık derecesini artırmaktadır. (Şüphesiz sesleri) lkemizin ekonomik kaynakları bütün dünyanın dikkatini çekecek verime ve zenginliğe sahiptir. Halkımızın ifti olması, topraklarımızın dünyanın en bereketli topraklarından bulunması, maddi hayat için korku duyulacak hiçbir konu bırakmamaktadır.

Ordumuz her gün bir kat daha geliŐmekte, varlığımızı, milli bağımsızlığımızı ve ülkemizi güvenle korumayı üstlenmektedir. (Alkışlar)

Düşmanlarımız bizi, zorlayıcı önlemler uygulayacakları tehdidi ile bağımsızlığımızı güvenceye almayan Őartlar içinde barış yaptırmaya zorlayabileceklerini sanıyorlarsa bunda çok aldaniyorlar. (Alkışlar)

Düşmanlarımız, Türk halkının kutsal varlığını korumak için giriŐtiėi savaşta yorgun düştüğünü sanıyorlarsa, bunda çok aldaniyorlar. (Alkışlar, asla sesleri)

Düşmanlarımız, bizim Şimdi ve sonra tutsaklığa dŐmemize neden olacak Şart ve kayıtları reddetmede duraksama göstereceğimizi sanıyorlarsa, bunda daha da çok aldaniyorlar. (Sürekli alkışlar) DüŐmanlarımızın bu gizli arzularından henüz kurtulamamaları, hâlâ çevrelerindeki gerçekleri grememelerinden kaynaklanıyor.

Efendiler, İstanbul, büyük Peygamberimizin zel ilgi gösterdiği, Eba Eyyubi Ensari Halid Hazretlerinin (Eyüp Sultan Hazretleri) on dört yüzyıldan beri mezarının bulunduğu ve manevi gözetimi altında tuttuğu bir Őehirdir. Beş yüzyıl boyunca Türkiye'nin baŐkenti olmuş bir Őehirdir.

(Yine olacaktır sesleri) Milletimiz bu gönül alan şehirde beş yüzyıl yüce hilafet makamını korumaktadır.

İstanbul şehri, milletimizin sonsuz çalışma özverisi sonucu olarak elde edilen Allah'ın bir lütfudur. Doğrusu milletimizin maddi ve manevi varlığını yücelten anıtlar ve kuruluşlar ve medeni eserler İstanbul'da yoğunlaşmıştır.

Ulusumuz, ülkenin tümünün zararına olarak, bütün varını yoğunu, en büyük çaba ve yardımlarını can evi kabul ettiği bu şehirden esirgememiş ve hatta gereksiz yere harcamıştır. Bundan dolayı İstanbul bizce çok değerlidir, çok önemlidir.

Bunun içindir ki İstanbul şehrinin güvenliğinin her türlü bozulmadan korunması ile ilgili ilke, Misak-ı Milli'mizin dördüncü maddesinde en kuvvetli amaçlarımızdan birini oluşturmaktadır. (Alkışlar)

Bugün düşman işgali altında bulunmak felaketiyle ağlayan bu talihsiz şehir halkının, bu bizim aziz kardeşlerimizin, milli davamıza olan ilgi ve ilişkilerini ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ne gönülden bağlılıklarını, hiçbir kuvvetten yılmayarak açığa vurmakta ve kabul ettirmekte gösterdikleri maddi ve özellikle manevi özveriyi takdir ederek anarım. (Alkışlar)

Bu değerli kardeşlere içinde bulundukları talihsiz günlerin, uzak olmayan kurtulma günleri karşısında sonsuzluğa dek ölüme mahkum olacağını hatırlatırım. (İnşallah sesleri) Bu noktada bir an duralamaya mecburum. Zira bütün millete, bütün dünyaya gerçek olan bir durumu bildirmek gereğini hissettim.

Efendiler, meclisimizin ikinci yasama yılı içindeki çalışmalarını da özet olarak millete arz etmek isterim. Bugün yüce üyelere dağıtılan yıllık çalışma cetvelinde bu açıklamalarımın ayrıntıları yer almaktadır.

Yüce meclisin bir yılda yaptığı bileşim 167'dir. Bu birleşimlerde 271'i açık ve 69'u gizli ve 19'u kısmen gizli, kısmen açık olmak üzere toplam 359 oturum yapılmıştır. Yüce meclis bu geçen yıl içinde 177 kanun tasarı ve teklifini birinci yasama yılından devir almıştır. İkinci yasama yılında da 355 kanun tasarı ve teklifi geldi. 10 tane de tezkere ve önerge olarak geldikten sonra kanun işlemine tâbi tutuldu.

Böylece 542 kanun tasarı ve teklifinden bu yıl içinde 94'ü kanunlaştı. 65'i reddedildi. 30'u bakanlar kuruluna gönderildi. 15'i bakanlar kurulu veya sahipleri tarafından geri alındı. 18 kadarı ilgili kanunlarla birleştirildi. 6 adedi karar şeklinde kabul edildi ki toplam 228 eder, 1922 yılında yüce meclisçe işlemleri tamamlanan kanun tasarı ve tekliflerinin toplamı budur. 106 tasarının da komisyonlarca işlemi tamamlanmış ve genel kurula gönderilmiştir. Geri kalan 208 tasarı ve teklif komisyonlarda bulunmaktadır ki bu yıl tamamlanacaktır.

Birinci yasama yılında olduğu gibi, ikinci yasama yılı içinde de meclis üyesi bulunan bazı arkadaşlarımız meclis dışında birtakım hizmetler ve önemli görevler yapmışlardır. Bu arada sayın arkadaşlarımızdan bir kısmı halen orduların ve birliklerin başında ve düşman karşısında savaşma görevini yürütmektedirler.

Bugün mecliste bulunan bazı arkadaşlar bile bu bir yıl içinde yapılan savaşlara fiilen katılmışlardır. Arkadaşlardan bir kısmı önemli politik dışişleri görevlerini yapmak üzere Doğu'ya ve Batı'ya gönderilmişlerdir. Bunlardan bir kısmı görevlerini yaparak dönmüşler, bir kısmı henüz gittikleri yerlerde çalışmaktadırlar. İnceleme ve araştırma yapmak üzere bir kısım arkadaşlarımız meclis tarafından doğu bölgelerine gönderilmişlerdir.

Ve birçok arkadaş savaşlardan sonra meclis ile ordu arasında ilişki kurmak için uğraşmışlardır. Ordunun durumu hakkında meclise bilgi vermişlerdir. Yine bazı arkadaşlarımız önemli olayları incelemeye memur edilmişlerdir.

Üyelerden bazıları yayınlarla kamuoyunu zararlı dış propagandaların etkisinden kurtarmak için halkı aydınlatma ve yol gösterme amacı ile ülkede dolaşmışlardır.

Ordunun geri hizmetlerini gözetme ve yardım görevleri ile de bir kısım arkadaş çeşitli bölgelere gitmişlerdir. Bunlardan başka, iç tüzük dışında kurulan heyetler ve komisyonlar da meclis görevlerinden artan zamanda uğraşı vermişlerdir. Birçok arkadaşımız çeşitli bölgelerde İstiklal Mahkemelerini kurarak büyük bir çaba ve uğraş vererek gerek vatan yararına gerek halkın hukukunu korumak için ellerinden gelen çalışmayı göstermişlerdir.

Arkadaşlar, geçen yılbaşında 350 üye ile işe başlamıştık. Bunlardan dört kişi, görülen lüzum üzerine istifa ederek meclisten ayrıldılar. Mevcut açıklar nedeni ile usulüne uygun olarak yapılan seçimler sonucunda yıl içinde aramıza dokuz yeni arkadaş katıldı. Yine yıl içinde sayın arkadaşlarımızdan sekiz kişi hayatlarını kaybederek (Allah rahmet eylesin sesleri) bu kutsal mücadele sırasında yüce savaş cennetliği oldular, bu şekilde üçüncü yasama yılına 347 üye ile başlıyoruz.

Geçen yıl Malta'da bulunan arkadaşlarımızın da bu yıl başlarında aramızda olmalarını bu arada özel olarak vurgulamak isterim. Yıl içinde vefat eden merhum kardeşlerimizin adlarını da burada saygı ile anıyorum. İsmail Fazıl Paşa (Yozgat), Hamza Hayati Bey (Menteşe), Hasan Tahsin Bey (Mardin), Cemaleddin Çelebi Efendi (Kırşehir),

Murad Bey (Kastamonu), Fuad Bey (Çorum), Salahaddin Bey (İstanbul), Hacı Hayali Efendi (Urfa).

Bu yüce arkadaşlarımızla birlikte bağımsızlık uğrunda cephelerde şehit olan bütün arkadaşlarımızın ruhlarına ayakta Fatihalar armağan edelim.

(Hep birlikte ayakta Fatiha armağan edildi)

Efendiler, yeni bir döneme bezginlik ve uyuşukluktan arınmış olarak giriyoruz. Sonsuz bir azim ve imanla dolu olarak giriyoruz. Bizim için yaşam ateşi gelecek nesiller için kurtuluş ümidi olan kutsal amacımıza boyun eğmeden yürüyeceğiz ve Allah'ın yardımı ile ne yapıp yapıp başaracağız.... (Sürekli alkışlar, Bravo sesleri)

Ölmez bu vatan farzımuhal ölse de hatta.

Çekmez kürenin sırtı bu tabutu cesimi

Mithat Cemal Kuntay'ın şiirinden bir mısra. “Ölmüş gibi düşünsek bile bu vatan ölmez, zira dünyanın sırtı bu tabutun büyüklüğünü çekemez.” (Yaşa sesleri ve sürekli alkışlar)

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK KRONOLOJİSİ

1881 yılında Selanik kentinde doğdu.

1896–1899 yıllarında Manastır Askerî İdadi'sini bitirip, İstanbul'da Harp Okulu'nda öğrenime başladı.

1902 yılında teğmen rütbesiyle mezun oldu. Harp Akademisi'ne devam etti.

11 Ocak 1905'te yüzbaşı rütbesiyle akademiye tamamladı.

1905–1907 yılları arasında Şam'da 5. Ordu emrinde görev yaptı.

1907'de Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) oldu. Manastır'a III. Ordu'ya atandı.

19 Nisan 1909'da İstanbul'a giren Hareket Ordusu'nda kurmay başkanı olarak görev aldı.

1910 yılında Fransa'ya gönderildi. Picardie Manevralarına katıldı.

1911 yılında İstanbul'da Genel Kurmay Başkanlığı emrinde çalışmaya başladı.

1911 yılında İtalyanların Trablusgarp'a hücumuyla başlayan savaşta, bir grup arkadaşıyla birlikte Tobruk ve Derne bölgesinde görev aldı.

22 Aralık 1911'de İtalyanlara karşı Tobruk Savaşı'nı kazandı. 6 Mart 1912'de Derne Komutanlığına getirildi.

Ekim 1912'de Balkan Savaşı başlayınca Gelibolu ve Bolayır'daki birliklerle savaşa katıldı. Dimetoka ve Edirne'nin geri alınışında büyük hizmetleri görüldü.

1913 yılında Sofya ateşemiliterliğine atandı. Bu görevde iken 1914 yılında yarbaylığa yükseldi. Ateşemiliterlik görevi Ocak 1915'te sona erdi. Bu sırada I. Dünya Savaşı başlamış, Osmanlı İmparatorluğu savaşa girmek zorunda kalmıştı. Mustafa Kemal 19. Tümen'i kurmak üzere Tekirdağ'da görevlendirildi.

1914 yılında başlayan I. Dünya Savaşı'nda, Mustafa Kemal Çanakkale'de bir kahramanlık destanı yazıp İtilaf Devletlerine, “Çanakkale geçilmez!” dedirtti.

18 Mart 1915'te Çanakkale Boğazı'nı geçmeye kalkan İngiliz ve Fransız donanması ağır kayıplar verince Gelibolu Yarımadası'na asker çıkarmaya karar verdiler.

25 Nisan 1915'te Arıburnu'na çıkan düşman kuvvetlerini, Mustafa Kemal'in komuta ettiği 19. Tümen Conkbayırı'nda durdurdu. Mustafa Kemal, bu başarı üzerine albaylığa yükseldi. İngilizler 6-7 Ağustos 1915'te Arıburnu'nda tekrar taarruza geçti. Anafartalar Grubu Komutanı Mustafa Kemal 9-10 Ağustos'ta Anafartalar Zaferi'ni kazandı. Bu zaferi 17 Ağustos'ta Kireçtepe, 21 Ağustos'ta II. Anafartalar zaferleri takip etti.

Çanakkale Savaşlarında yaklaşık 253.000 şehit veren Türk ulusu onurunu İtilaf Devletlerine karşı korumasını bilmiştir. Mustafa Kemal'in askerlerin, "Ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum!" emri cephenin kaderini değiştirmiştir.

Mustafa Kemal, Çanakkale Savaşlarından sonra 1916'da Edirne ve Diyarbakır'da görev aldı.

1 Nisan 1916'da tümgeneralliğe yükseldi. Rus kuvvetleriyle savaşarak Muş ve Bitlis'in geri alınmasını sağladı. Şam ve Halep'teki kısa süreli görevlerinden sonra 1917'de İstanbul'a geldi.

Veliaht Vahdettin Efendi'yle Almanya'ya giderek cephede incelemelerde bulundu. Bu seyahatten sonra hastalandı. Viyana ve Karlsbad'a giderek tedavi oldu.

15 Ağustos 1918'de Halep'e 7. Ordu Komutanı olarak döndü. Bu cephede İngiliz kuvvetlerine karşı başarılı savunma savaşları yaptı.

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından bir gün sonra, 31 Ekim 1918'de Yıldırım Orduları Grubu komutanlığına getirildi. Bu ordunun kaldırılması üzerine 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelip Harbiye Nezareti'nde (Bakanlığında) göreve başladı.

Mondros Mütarekesi'nden sonra İtilaf Devletleri'nin Osmanlı ordularını işgale başlamaları üzerine, Mustafa Kemal, 9. Ordu Müfettişi olarak 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı.

22 Haziran 1919'da Amasya'da yayımladığı genelgeyle "Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararının kurtaracağını" ilan edip Sivas Kongresi'ni toplantıya çağırdı.

23 Temmuz - 7 Ağustos 1919 tarihleri arasında Erzurum,

4 - 11 Eylül 1919 tarihleri arasında da Sivas Kongresi'ni toplayarak vatanın kurtuluşu için izlenecek yolun belirlenmesini sağladı.

27 Aralık 1919'da Ankara'da heyecanla karşılandı.

23 Nisan 1920’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılmasıyla Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması yolunda önemli bir adım atılmış oldu.

Meclis ve Hükümet Başkanlığı’na Mustafa Kemal seçildi. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Kurtuluş Savaşı’nın başarıyla sonuçlanması için gerekli yasaları kabul edip uygulamaya başladı.

Türk Kurtuluş Savaşı 15 Mayıs 1919’da Yunanlıların İzmir’i işgali sırasında düşmana ilk kurşunun atılmasıyla başladı.

10 Ağustos 1920 tarihinde Sevr Antlaşması’nı imzalayarak aralarında Osmanlı İmparatorluğu’nu paylaşan I. Dünya Savaşı’nın galip devletlerine karşı önce Kuva-yi Milliye adı verilen milis kuvvetleriyle savaşıldı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi düzenli orduyu kurdu, Kuva-yi Milliye - ordu bütünleşmesini sağlayarak savaşı zaferle sonuçlandırdı.

Mustafa Kemal yönetimindeki Türk Kurtuluş Savaşının önemli aşamaları şunlardır:

Sarıkamış (20 Eylül 1920), Kars (30 Ekim 1920) ve Gümrü’nün (7 Kasım 1920) kurtarılışı.

Çukurova, Gazi Antep, Kahraman Maraş Şanlı Urfa savunmaları (1919-1921)

Birinci İnönü Zaferi (6 -10 Ocak 1921)

İkinci İnönü Zaferi (23 Mart–1 Nisan 1921)

Sakarya Zaferi (23 Ağustos–13 Eylül 1921)

Büyük Taarruz, Başkomutan Meydan Muhaberesi ve Büyük Zafer (26 Ağustos 9 Eylül 1922)

Sakarya Zaferi’nden sonra 19 Eylül 1921’de Türkiye Büyük Millet Meclisi Mustafa Kemal’e Mareşal rütbesi ve Gazi unvanını verdi.

Kurtuluş Savaşı, 24 Temmuz 1923’te imzalanan Lozan Antlaşması’yla sonuçlandı. Böylece Sevr Antlaşması’yla paramparça edilen, Türklere 5–6 il büyüklüğünde vatan bırakılan Türkiye toprakları üzerinde ulusal birliğe dayalı yeni Türk devletinin kurulması için hiçbir engel kalmadı.

- 23 Nisan 1920’de Ankara’da TBMM’nin açılmasıyla Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu müjdelenmiştir. Meclisin Türk Kurtuluş Savaşı’nı başarıyla yönetmesi, yeni Türk devletinin kuruluşunu hızlandırdı.

- 1 Kasım 1922’de hilafet ve saltanat birbirinden ayrıldı, saltanat kaldırıldı. Böylece Osmanlı İmparatorluğu’yla yönetim bağları koparıldı.

- 29 Ekim 1923 yılında cumhuriyet ilan edildi ve Atatürk ilk cumhurbaşkanı seçildi. Anayasa gereğince dört yılda bir cumhurbaşkanlığı seçimleri yenilendi. 1927, 1931, 1935 yıllarında TBMM Atatürk’ü yeniden cumhurbaşkanlığına seçti.

- 30 Ekim 1923 günü İsmet İnönü tarafından cumhuriyetin ilk hükümeti kuruldu. Türkiye Cumhuriyeti, “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.” ve “Yurtta barış, cihanda barış.” temelleri üzerinde yükselmeye başladı.

- 29 Ocak 1923'te Latife Hanım'la evlendi. Birçok yurt gezisine birlikte çıktılar. Bu evlilik 5 Ağustos 1925 tarihine dek sürdü.

- Soyadı Kanunu gereğince, 24 Kasım 1934'de TBMM'ce Mustafa Kemal'e “Atatürk” soyadı verildi.

Çocukları çok seven Atatürk Afet (İnan), Sabiha (Gökçen), Fikriye, Ülkü, Nebile, Rukiye, Zehra adlı kızları ve Mustafa adlı çobanı manevi evlat edindi. Abdürrahim ve İhsan adlı çocukları himayesine aldı. Yaşayanlarına iyi bir gelecek hazırladı.

1937 yılında çiftliklerini hazineye, bir kısım taşınmazlarını da Ankara ve Bursa belediyelerine bağışladı. Mirasından kız kardeşine, manevi evlatlarına, Türk Dil ve Tarih Kurumlarına pay ayırdı.

Kitap okumayı, müzik dinlemeyi, dans etmeyi, ata binmeyi ve yüzmeyi çok severdi.

Zeybek oyunlarına, güreşe, Rumeli türkülerine aşırı ilgisi vardı. Tavla ve bilardo oynamaktan büyük keyif alırdı. Sakarya adlı atıyla, köpeği Fox'a çok değer verirdi. Zengin bir kitaplık oluşturmuştu. Akşam yemeklerine devlet ve bilim adamlarını, sanatçıları davet eder, ülkenin sorunlarını tartışırdı. Temiz ve düzenli giyinmeye özen gösterirdi. Doğayı çok severdi. Sık sık Atatürk Orman Çiftliği'ne gider, çalışmalara bizzat katılırdı. Fransızca ve Almanca biliyordu.

10 Kasım 1938 saat 9.05'te, yanlış tedavi sonucu yakalandığı siroz hastalığından kurtulamayarak İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda hayata gözlerini yumdu.

Cenazesi 21 Kasım 1938 günü törenle geçici istirahatgahı olan Ankara Etnografya Müzesi'nde toprağa verildi. Anıtkabir yapıldıktan sonra naaşı görkemli bir törenle 10 Kasım 1953 günü ebedi istirahatgahına gömüldü.

KAYNAKLAR

- A. Güler, Sarı Paşa İnsan Atatürk, Berikan Yay., Ankara, 2007.
- A. Taner Kışlalı, “Atatürk’e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği”, Cumhuriyet, 19 Mayıs 1993.
- Afet İnan, Atatürk Hakkında, Hatıralar ve Belgeler, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 1968.
- Ahmet Gürtaş, Atatürk ve Din Eğitimi, Diyanet İşleri Bakanları Yay.
- Ali Fuat Başgil, “Din Hürriyeti” Atatürk, Din ve Laiklik, Belgelerle Türk Tarih Dergisi Özel Yayım, 1968.
- Ali Fuat Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları, İstanbul, 1953.
- Ali Kuzu, Atatürk’ü Kimler Öldürdü?, Bilge Karınca Yay., İstanbul.
- Ali Kuzu, Kutsal Yemin Mustafa, Kariyer Yay., İstanbul.
- Atatürk Diyor Ki!, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 1980.
- Atatürk’ün Okuduğu Kitaplar, Anıtkabir Derneği Yay.
- Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, C. II, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yay., Ankara, 1952, s. 94-95.
- Avni Altınar, Her Yönüyle Atatürk.
- Bernard Lewis, Modern Türkiye’nin Doğuşu.
- Bülent Daver, Türkiye Cumhuriyetinde Laiklik, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., 1955.
- Doç. Dr. Neda Armaner, Atatürkçülük, Genel Kurmay Başkanlığı Yay., 1984.
- Dr. Ali Güler, Sarı Mustafa’m.
- Dr. Utkan Kocatürk, Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri, Ankara, 1971.
- Düccane Cündioğlu, Türkçe Kur’an ve Cumhuriyet İdeolojisi, İstanbul, 1998.
- Emin Çölaşan, Fahrettin Paşa, Hürriyet Gazetesi, 07.04.2002.
- Emine Şeyma Usta, Atatürk’ün Hazırladığı Cuma Hutbeleri.
- Enver Behnan Şapolyo, Atatürk ve Milli Mücadele Tarihi.

- Enver Kartekin, Devrim Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi, İstanbul, 1973.
- Enver Ziya Karal, “Devrim Ve Laiklik”, Atatürk, Din ve Laiklik, Belgelerle Türk Tarih Dergisi Özel Yay., 1968.
- Ercüment Demirer, Din, Toplum ve Kemal Atatürk, Ankara, 1969.
- Fahrettin Altay, “Dindar Atatürk”, Atatürk, Din ve Laiklik, Belgelerle Türk Tarih Dergisi Özel Yayını, 1968.
- Fahri Belen, “Atatürk Devrimi ve Din”, Atatürk, Din ve Laiklik, Belgelerle Türk Tarih Dergisi Özel Yayını, 1968.
- Fahri Belen, Türk Kurtuluş Savaşı, Ankara, 1973.
- Falih Rıfkı Atay, Çankaya, İstanbul, 1998.
- Fehmi Yavuz, Din Eğitimi Ve Toplumumuz, 1969.
- Fethi Naci, Atatürk’ün Temel Görüşleri, Gerçek Yay., 100 Soruda Kitap Dizisi, 1968.
- G. Tüfekçi, Atatürk’ün Düşünce Yapısı.
- Halide Edip Adıvar, Türkün Ateşle İmtihani, İstanbul, 1962.
- Hayat Ansiklopedisi, C. 1, S. 305.
- Hilmi Ziya Ülken, Laiklik, A.Ü. İlâhiyat Fakültesi Yayını, Ankara, 1975.
- Hüseyin Batuhan; Laiklik ve Dinî Taassup (Laiklik), Türk Devrim Ocakları, İstanbul, 1954.
- Kazım Karabekir, İstiklal Harbimiz, İstanbul, 1969.
- Kerem Yılmaz, Dindar Atatürk.
- Latife Uşaklıgil, Tarih Dünyası, S. 2, 1950.
- M. Hayri Egeli, Atatürk’ün Bilinmeyen Hatıraları.
- M. Tayip Gökbilgin, Milli Mücadele Başlarken, Ankara, 1959.
- Mahmut Baler, Atatürk’ten Anılar, Milliyet Gazetesi, 9 Kasım 1970.
- Mehmet S. Aydın, “İrtica’ya İlişkin Bazı Düşünceler”, Doğu Batı, 1998, S. 3, s. 52-53.
- Mithat Sertoğlu, “Atatürk Ve İslâmiyet”, Atatürk, Din Ve Laiklik, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Özel Yayını, 1968.
- Muallim Cevdet Müderris Ahmed Naim, İstanbul, Ülkü Matbaası, 1935.
- Mustafa Baydar, Atatürk’le Konuşmalar, Varlık Yay.
- Mustafa Oral, Şeyh Sunusi’nin Kemalist Misyonu, Toplumsal Tarih, s. 140.
- Mustafa Özünlü, Diyanet Aylık Dergisi, S. 143, Kasım 2002, s. 12-16.
- Mustafa Yıldırım, 58 Gün, Toplumsal Dönüşüm Yay., 2004.
- Muzaffer Sencer, Dinin Türk Toplumuna Etkileri, İstanbul, 1968.

- Nazım Poray, Laiklik Hakkında Misali Bir İnceleme (Laiklik), İstanbul, 1954.
- Neda Armaner, Laiklik; Sürekli Güncel “Cumhuriyet”, 9.3.1979.
- Neşet Çağatay, Laiklik Nedir? Şeriat Nedir?, Türk Tarih Kurumu Yay., 1978.
- Neşet Çağatay, Türkiye’de Din Sömürüsü ve Laiklik, Belleten, C. 42, S. 163, TTK Basımevi, 1977.
- Niyazi Karasar, Laiklik ve Bilimsel Temelleri, Atatürk Devrimleri ve Eğitim Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yay.
- Niyazi Köymen, Dinsel Bunalımdan Gerçek Hak Yoluna.
- Nurullah Kunter, Hukuk İle Din (Laiklik), Türk Devrim Ocakları Yay., İstanbul, 1954.
- Oğuz Kalelioğlu, Atatürk ve Atatürk İlkeleri.
- Özer Ozankaya, Atatürk ve Laiklik, İş Bankası Yay., Ankara, 1981.
- Prof. Dr. Ali Dönmez, Dağ Başını Duman Almış, Toplumsal Dönüşüm Yay., 2005.
- Prof. Dr. Ali Sarıkoyuncu, Atatürk, Din ve Din Adamları.
- Prof. Dr. Ali Sarıkoyuncu, Diyanet Aylık Dergisi, 2007 Kasım, s. 159.
- Prof. Dr. E. Ruhi Fırlı, Atatürk ve Din.
- Prof. Dr. İsmail Yakut, Atatürk Ve Din.
- Prof. Dr. Kemal Karpat, İslam’ın Siyasallaşması.
- Prof. Dr. Mete Tuncay, Türkiye Cumhuriyetinde Tek Parti Yönetimi.
- Prof. Dr. Osman Zümrüt, “Atatürk’ün Kur’an’a Bakışı” (makale).
- Prof. Dr. Reşat Genç, Diyanet Aylık Dergisi, S. 166, Ekim 2004, s. 32-35.
- Prof. Dr. Toktamış Ateş, Biz Devrimi Çok Seviyoruz.
- Prof. Dr. Toktamış Ateş, Dünyada ve Türkiye’de Lâiklik.
- Rauf Orbay, Cehennem Değirmeni - Siyasi Hatıralarım, Haz. Sümer Kılıç, İstanbul, 1993.
- Sadi Borak, Atatürk ve Din, İstanbul, 1962.
- Sadi Borak, Atatürk, Kırmızı Beyaz Yay., 2004.
- Sadi Borak, Utkan Kocatürk, Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, 1972.
- Sadullah Sarı, www.dinibil.com.
- Sami Özerdim, Düünden Bugüne Atatürk, Atatürk’e Saygı, TDK Yay., 1969.
- Sebahattin Selek, Anadolu İhtilali, Ankara, 1986.
- Selahattin Tansel, Mondros’tan Mudanya’ya Kadar, Ankara, 1973.
- Sina Akşin, İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele, İstanbul, 1983.

- Sinan Meydan, Atatürk İle Allah Arasında.
- Sinan Meydan, Beyaz Kule, Toplumsal Dönüşüm Yay., 2004.
- Sinan Meydan, Bir Ömrün Öteki Hikâyesi, Toplumsal Dönüşüm Yay.
- Suat Sinanoğlu, Laik Kelimesinin Etymonu Ve Anlamları (Laiklik), Türk Devrim Ocakları, İstanbul, 1954.
- Şerafettin Turan, “Türkiye Cumhuriyeti: ‘Yeni Devlet’ Temeli ve Nitelikleri”, Atatürk Yolu, S. 3, Mayıs 1989.
- Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam Mustafa Kemal (1881-1919), C. 1, İstanbul, 1974.
- T.B.M.M. Zabıt Ceridesi.
- Tekirdağ İl Müftüsü Ahmet Okutan’ın 17 Kasım 2007 tarihli “Atatürk’ün Din Ve Laiklik Anlayışı” konulu konferansı.
- Turgut Özakman, Cumhuriyet.
- Turhan Olcaytu, Dinimiz Neyi Emrediyor?, Atatürk Ne Yaptı?, İstanbul, 1971.
- www.ataturkinkilaplari.com/aod/35.
- www.diyanet.gov.tr/turkish/sureliyayinoku.asp?.
- www.sandikli.com/haber/2138/ataturkun-dine-bakisi.html
- www.vahadergisi.wordpress.com/2007/02/17/babanzade-ahmet-naim-.
- www.yenisafak.com.tr - 07.05.2008.
- Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Atatürk, Ankara, 1981.
- Yaşar Nabi, Tek Yol Atatürk Yolu, Varlık Yay., 1967.
- Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Kasapoğlu, Atatürk’ün Kur’an Kültürü.
- Zekai Güner, Orhan Kabataş, Milli Mücadele Dönemi Beyannamesi.